

veteribus fidei ignotum, ut postea ostendimus) plantam esse
similem Siliquo esse affirmatur. Sed de his plura suo loco.

Sic Rabelus ut erudus & omni laude dignus, lib. de
nat. stirp. 3. cap. 52. scribit in Galia nasci et affam radicem,
magna sors nigra, intus candidam, quae cum suo liquore
et semine nura si aegret incrudescat. Haec ob insignes vir-
tutes illis in Indiae locis nominamur modo Imperatorum,
modo Angelicis, modo sancti Spiritus radicis appellatur Her-
barum, quibus caloscitum hic aeterna in q. vim in tertio signat ab-
cessu. Vnde veniens aduersari tradit, pessilencia populatim
sautibus arere contagia: corpora ab hinc pestiferis vindicare,
si tantum in ore remanet, per hincum ceteris in agnoscant
cum vino, per a statem ex stillaticio restorum liquore sum-
pta: nec sensurum ea die contagionem ait, qua quibus de-
narit, nam vira & sudore venenum abigit: sic etiam ad-
versus fascinationes valere, alijsq. praeter membris, quos
breuitatis causa omittit. Haec igitur esse Lasericum Gal-
licum, cuius Veterinarii medici meminerunt. Esi quis us-
que consulat inueniat Laser illud idem quod Benjaminum of-
ficinum appellatum redolere. Nam & dicitur in ea esse opinio-
ne, ut quod ab officinis Benjaminum sive Deo Indico appel-
latur, Laseris fit Syriaci generis, dictum quod iudea parent
huius mitat ad nos prolem suam.

Sed eius opinionem cap. de Benjamin, multis & solute
argumentis conuitemus. Eiusdem sententia falso aliquen-
do (ut videlicet Benjaminum Laser esse putaret) ipse Mar-
tibolus Commentarij sui lib. 3. cap. 78. scribit, reuocata id-
em co. alius, sententiam mutauit.

Quoniam hoc opinio tradita ad hunc de Benacibus dicitur
nostris Auctor, quod genus Benjaminum si bene sit scire, Eorum
hinc Philodoyborum quos Benacibus vocant (tanquam nunc postea
Negotiorum appellat de venant, quos Philodoy) multa subre-
peta. In hoc conuenientiam, ut neque occidat non aliquam telum-
tatem, neque ea videretur. Hoc praecipuum ad hunc dicitur obstruere, ut
plurimaeque inueniantur, deinde eas in uolere sinas. Non videntur
nata, non alia, non cepit, non palmentis subit obone infesta. Vi-
num nos pullant, non acrim, non Nitro, non Octaga (ea sunt

Imperato-
ria,
Anglica,
et quae sa-
culatim.

Lasericum
Gallicum.
Benjaminum.

Benjaminum.

Benacibus.

apud nos potiorum generis, non passim. Florum leuitate, non
paucissima edentia veluti sacchara, super quo aut aquam, aut la-
queum. Nonnulli in hunc bar superstitiositate, vigiliis interdum di-
bus cum cibo abstinent.

FORNICIUS atque hanc edicere hinc hinc habent, sed & videri
affirmant testis etiam hinc in pauperum condone: sed & videri
equum propinam. Moritari, solent nonnulli etiam saccharum pote-
tiorum in saccharo legas viti quibusdam qui per solitudines va-
gentur, & aquam pergitis & iur facibus dent. Redit nobis hic
Auctor in Cambaio le vidisse Nestocomium in quo omnia generis
sunt conuenit, que sanati rebus quibus eaagati diuinitate.
Eodem videri genere quo Gymnosophisti vi fuisse prohiben-
tor, amiserunt, & sumam, ita inuigilationem in alia atque alia
corpore ceteris tumet est.

HAEC similes opinionem bene tradunt Bracensis vocat Bracensis
sive vocat Brachoniam deinde videtur in Balesio, Cambaja, &
Malabar, qui sibi loci viderunt corpus, sibi non artingit, nupti-
que sunt in venatione quibus Bracensis. Et hinc videri deliquit
Regibus Scribit, Procurationem negotiorum, Quibus & legem. Hi
tamen omnes, quibus dicitur & qui in maritimis Coenae appellat
habitant, videri omni genere caribus, exopta vana & posita
domestica. Amant enim animi eorum inuigilationem tradunt,
alijque plurimum peris forent videtur habet. Atque haec ea videtur
Auctor dicitur, qui vana sapientia de his agit.

De Opio.

CAP. IIIII.

QVOD nos Lusitani corrupto nomine Amphium ap. Aethi-
peltam, id Mauritani (quos Indi fecerit suis) Osum vocant, de-
finito a Graecorum Opio nomine. Pieras, enim no-
mina a lingua Graeca quam Ithumani, quos Ianicam di-
cant, appellat mutati sunt Arabes. P in F, quod fuit littera
multum affines, mutata. Sic Opium Osum dixerunt, Pa-
pis Faunis, & multa similiber.

VARIA sunt Opij genera pro regionum differetia.
Quod è Cairo adfertur (Meccati vocatur) allicat & ma-
gis est pretij: excellentissimum id esse quod nos Thebicum dicimus.
Quod ex Adem adarbitur, alijs, loci Erythraeo mari pici-
nu, nigrum & durum est: cuius pretium pro regionum va-
rietate aut intenditur, aut minuitur. Quod in Cambaja,
Mandou, & Chios copiosius, mollius est, & magis sicut sit,
Mandou venditur multis locis, quoniam huius cuius affarsit:
solet enim quod aliqua in regione frequentissimum in vna, carina
semper vendi. Quod dicitur ex Cambaja adferri, maxima ex

Opij varia
genera.
Meccati.
Opium Thebicum,
hancina.

Opii Thy-
molia non
adulterat.

parte in Malu colligitur. Et quoniam id Thywelam ali-
quantulum alit, putarant nonnulli Thimelicis sacro adu-
teri, sed fallitur. nam tota Cambaja in tota India Thy-
woleas provenire non erudo. Et certè in Cambaja refini
nihil aliud esse quam gummi, siue Lachrymam papaveris.
Nasitur illic Papaveri (CACEX vocant nomine cum A-
libus communis) pragranti capite, quod interdum biver fe-
rè sextarius* (invenitur etiam nostri hand maura) cape-
re possit: hac incisâ opium exsiliant. Non est autem id pa-
paver nigrum; nam tota Cambaja hand invenio, tamet-
si Avicenna lib. 2. cap. 326. Opium ex Papavere nigro pa-
teri scribat. Sed num alium regionibus ex nigro Papave-
re colligatur ignoro.

Opii ma-
gnas vias
Asia & Afri-
ca.

PLURIMUM huius usum est per universam Manri-
taniam & Asiam: siquidem cum esu ita assueverunt, ut ex
alijmentis periculum vitæ incurrant: quod sèd admirati-
one non caret, quandoquidem ad id narcoticum & sus-
pensionem est. Sed etiam qui co vivunt, dormitalandi ple-
rumq. videntur. Itaque solent qui cum facultates intel-
ligit, exigue quantitate sumere. alij verò plerique liberaliter co
vivunt, ut lassitudinem ex laboribus, aviumq. lassitia tol-
lant, non autem vi promiores venerè efficiuntur, ut stultè
quidam credant. Quoniam Opium non modo verperem non
stimulat, sed peritè eius stimulos infringit sua frigidaque, Et
vaporum spermaticorum conditio. Et nonnullos Lufi-
nos non qui huius esu steriles & impotentes effecti sunt.

Opium ve-
nenum non
stimulat.

iniqua.

DOSIS communis apud istos est à viginti ad quinquaginta herdei grana. Novi tamen quendam Celestium na-
tione à Secretis Nix amoxa, qui singulis diebus tres lami-
nas Opii ederet, quæ pendebant decem drachmas & am-
plius: & licet stupidus & cominabundus semper videretur,
apertissime tamen & doctè de omnibus disputabat; tan-
tum patet consuetudo.

Auctor

* Auctor habet Canala: est autem apud Indios perditissima
etiam quinq. & viginti venias. Cùm verò veniam apud
Voces vigeni venias vini, aceti & aquæ continisse invenia-
tur, Canala levisiora hinc feruntur, quod non habent
epitax vocabulum.

* Bellonius lib. 1. cap. 17. observationum (noni super latinas fecit-
ma) in floribus Opii aburdena sine cogit & Papavere casido nota
Papillogonia, Cappadocia, & Cilicia, apudque Turcos & Persas
falso esse in vsum non tantè ab eis sumi legit drachma vna pōdat.

De Benjui.

CAP. V.

DIXIMVS in Laserpia Asiam odoratam non esse
Benjaminam, tametsi nonnulli dederint in ea fuerit sen-
tentia. Nunc illud restat, ut nostram sententiam firmè at-
gumentis comprobemus.

NULLVM inquam in condimenta recepisse Benjui
certum est: Asa verò fusida frequens est vsum in condimen-
tis cibus apud Indos, ut ante diximus: æquo patet Ben-
jui Asam esse non posse.

Benjolam
in Chilonen-
ia non tole-
pote.
Benjui non
est Laser
Laser vnde
Ganga B.

MAXIMA pars Lascrii ex India ultra Gangem (in-
cola Ganga vocant) aduebitur. Benjui verò quod in In-
diam asseritur, quòdque amygdaloides vocant, nascitur in
Samatra & Sian, (non in Armenia aut Syria Africæ
aut Cyrenæ) cuiusq. maxima pars bœ conuectitur, deinde in
Arabiam, Persiam, & Asiam minorè deferitur, atque
etiam (ut ex vrorum fide dignorum relatu intellexi in Pa-
lasiinam, Syriam, Armeniam & Africam. Antonio Musa
Exam. simpl. imposuerant igitur y Lufiani, qui incolas
apud quos nascitur Benjui, veritate coactos, id gummi
etiamum Laserpitium vocare significarunt: quandoquid-
em ab indigenis Cominhom appellatur.

Anton. Mo-
la lapide.

AD Ruellij autem lib. de nat. sup. 1. cap. 32. obser-
uationem, quem capite de Lasere Imperatoriam Laser Gal-
licum atque officinarum Benjaminam esse, contendere scri-
psimus: sic respondet.

Ruellij-
opus.

CUM in inter reliqua Imperatoria facultates hanc
illi tribuat ut libidines extinguat: in Lasere verò dixerimus

B 4

Index

Indoles vti ad venerem excitandam; Imperatoria Leshu genus esse non potest.

CETERVM nostrum Benjui veteribus ignotū fuisse omnino puri liquidum neque Græciū quæpiam, neque quæquam Arabum hunc describere memini. Nam quod Auenroū 5. Collig. cap. 56. dicit, *Belenian, aut Belenzen, sine Petra? an exsiccatem & excoalscentem in secundo excessu habere facultatem, siccacibum humidum & longuissimam consistere, & roborare, oris odorem commendare, partes corporis confirmare, & venerem excitare, ex eius Adæ succinā & breui descriptione, persuadeat mihi non possum esse Benjui quod describit: quod si quibz contrā sentiat, per me licet.*

VETERIBVS etiam Indici ignotū fuisse ex eo conuincere licet, quod neg. David, neque Solomon eius meminerunt, tamenq; odorei et suffocata sunt mepete cōmendarunt.

FIED: autem potest vt Rucellius (in eo quod Benjui Ben-Iudam vocat) lapsus fuerit nominum affinitate, de hauritq; potius nuncupare Benjary, id est, filium de Isaac, quibz plurimum nascitur.

SCRIBIT Mediolanensibz quidam nasci Benjui in monte Pangeoniso, & præter Macedones quosdam, qui in monte Caucasus odoratissimam, nostrisq; multo præstantius se vidisse asserunt, Ludonicum etiam Romanum citat.

EGO vti neque huius Mediolanensibz, neq; illi Macedonibus facile crediderim, quandoquidem videre licet huc commentes tot Thracas (quos illi Rumer vocant) & tot Turcas, qui Benjui mercium gratia hinc transuehant; quos, si apud eos Benjui nasceretur, alia potius mercas quæ maioris essent emolumentis & quæsiu transportharetur, credibile est. Fieri autem potest, vt illi Macedones Syracæ pro Benjui intellexerint; sed tamen nulli Syracæ nasci citius præterquam in Aethiopia; vbi etiam Assyria reperitur.

DE Ludonico Romano & Lusitanis quibusdam animi, Leticosus Romanus quibus hic in Italia cognitis suis, nunquam cum præteritis Calcant neque Cochium incedum enim eo tempore ea moris nancigabimus quæ nunc nobis aperta sunt. Ego sanè hūc Ludonicum olim veracem esse credidi; sed lectū eius Commentariū, multa cum pro arbitrio fluxisse deprehendi. Exempli gratia, vbi agit de Ormaz, lib. 3. cap. 2. insulam eam vrbem esse potentissimam refert, in qua sint aqua suavissima, cum tamen nullam istic aquam præter salinam inuenias, omnisque arena & aqua abunde ed commutatur, nec ista quidem admodum bona. Deinde neque aquam, neque ligna in Malaca inueniri scribit, lib. 6. cap. 17. cum tamen istic sit & aqua potabilis, cuiusque suauis, copia, & egregia lignorum in æria. Ex quibus videre licet, non nullū fallitribundū esse huius Auctoris scriptis de rebus Indici.

POXRO Benjui plura sunt genera. Id autem maxime à Mercatoribus expentur, quod Amygdaloides vocant, quibusque rugos seu maculas candidas admixtas habet amygdalarem inslar: quo enim pluribus huiusmodi maculis abundat, tanto præstantius habetur.

MAXIME id prouenit in Sian & eius cōtermina Martaban. Huius modisise puto a nemil Masam, idq; permixta Mutiq; huius sui radicane posse asserri asserere: sed fald, quandoquidem vnum idemq; est gēmi, aliud videlicet crassiori consistētia, aliud liquidiori, & aliud non plene dura, quæ deinde à Sole exsuffa magis abdit. Id Benjui sic exsiccatum nonno inquantis in farina resoluatur, quæm Musa radicū scolem esse patenti.

ALIUD genus vgrum inuenitur in Laos & Samatra, Benjui scilicet quod vilioris est pretij. Est & genus vgrum in Samatra & puelleis arboribus profertur, quod ab odore grato Benjui de Boniva vocant: id superiori decuplo carius est. Illius fragrantissimi superieribus duobz mihi deno misum est, suauissimi odori, quod manibus confectum, eam mira odori fragrantia commendabat.

Benjui veteribus ignotum.

Benjui Indici veteribus ignotum.

Benjary.

Rumer.

Syræ in Aethiopia.

Leticosus Romanus

Benjui Amygdaloides.

Benjui Amygdaloides.

Benjui Amygdaloides.

Benjui Amygdaloides.

Benjui Amygdaloides.

Benjui Amygdaloides.

Benjui Amygdaloides.

Benjui Amygdaloides.

Benjui Amygdaloides.

Benjui liq-
da
Rocamalba.

E GO SAPIAS: existimam illud Benjui de Bonina bibid
ad esse quædam Benjui cum Syrace liquida, quem Chi-
nenses Rocamalba vocant, permixtum, quoniam rurs
odor aliquantum ad Benjui de Bonina accederet: cumq;
ob causam aliquando periculum facere volui, mixtur Benjui
cum Syrace liquida. Sed licet Benjui sic permixtum vul-
gari odoratio esset, odor tamen fragrantis & suavitate q
Benjui de Bonina superabat.

Benjui de
Bonina cu
noctulo per-
mixtur.

CETERVM Benjui è nouella plantæ profertur
Amygdalide odoratio esse, causam esse puo, quod gummi
molliam natura sua fragrantia retinetur amittat, vt serè
reliquæ huiusmodi. Sed quoniam candidam elegantiam est,
nigram verd & nouellam odoratio, utramque permixta
solent, vt odoris fragrantia etiam elegantiam conciliant.

Comin-
ham,
Ebiamaoy.

BENIUI genera vocantur à Chinesibus Comin-
ham, ab Arabibus Louanjaoy, quæ dicitur Thui de Iana,
quod dicit regio primam Arabibus innotuerit, siquidè Ara-
bes Thui Louan dicunt, Gazarate & Decan incolæ, Vdo.

Vdo.
Benjui feræ
sicut.

EST autem Benjui feræ arbor proceræ, rassa, palcra,
vibrantem latè diffusens, ob ramorum frequentiam, quos
pali horrime etiam digestos & in aliis subactos habet. Can-
dice est crassa, materis prædura & firma. Eius folia minoræ
sunt aliquantum Citri sine Limonera foliis, non tamen ad e-
virentia, sed parte auersa candidiora: quæ verd in ipsis ma-
ioribus ramis enascuntur, ad Salubri folia magis accedere vi-
dentur, laetiora tamen sunt, sed minus longa. Ea tum aceta
condita, tum ramis adduc inbarentia accipi. Nascentur in-
terdum in siluâ Malaca loco humidioræ.

Benjui per-
mixtum.

VULNERARIUM arboris vt Gummi (quod est
Benjui) maiori quantitate effluit. Nouella, vt dixi, arboris
Benjui de Bonina emittitur (quod est ex provincia Bayre)
prestantius quoquid in Siam nascitur, licet id reliquis aliis
generibus præferatur.

Hæc omnia non sine rei numularia dispendio didici:
siquidem

siquidem perhibere satisfactum est ei qui mihi & solia &
ramos huius arboris attulit, vt aquam erat. Nam præter
summam que hic adentibus est siluâ difficultate, maximum
subeundam est periculum, ob Tigridam (quæ illi Remo-
ner vocant) in siluâ frequentiam.

Tigrida
Rocamalba.

Sed quid verd eia qua nunc disceptari melius intellexe-
ro, paludiosam non modo in bu, sed & aliis omnibus can-
tere potest.

Credibile est nostro hinc auctore ab aliquo tempore fuisse, qui
Ludouico Romano patrem Aquos erat, non tan aliud habuisse ex-
emplar, quàm ea que passim Ludouico Romæ seu sodine circè heron-
tur. Nam lib. 1. cap. 1. de Ormuz agens. Aquos inquit, puto fuisse,
peruulsi que nra arboris inueniatur feræ omnia, quæradmodum & noctis
auctore hoc loco asserit. Et lib. 6. cap. 17. de Malaca agens: Mox te-
nere tribuam, vna, vt passim dicitur. Inaliquam verd aqua mentit. Et
sanè Ludouicum Romanum, cum aliquot aliis, ob egregia nauium
operam Episcopus Indiarum à Principe Laurentio, Du. Francisci de Al-
meida primis Indiarum Portugali, filio, profugis ad Panamæ Maurita-
niæ, hæc eosam nauibus inuictis contigit, anno reparat salutaris hu-
mana u. d. VII. non modò ipsorum testium lib. 6. arum Naviga-
tionum d. cap. 41. hæc etiam: Ind etiam. Fernandus Lopez de Ca-
stagneda 166. Orientalis Hist. lib. 11. cap. 66. Quem postmodò ho-
norem non esse aduersus, nisi Principi probe fuissent cognita ho-
minis sicutæ Indiarum.

Hæc Benjui amygdalorum Amara Indiarum enarratio 71.
cap. de Myrrha, prætermissam Myrrha genus esse censit, quæ
Dioscoridis à loco natali Trogodyscum cognoscitur.

Item illa pronome supra genem Malacæ ad summam Aræ de
Mcan in Oceanum Indicum testatur, supra Gangericum sinu.

De Thure.

CAP. VI.

CUM Veteres duo Thuris esse genera tradant, alte-
rum Arabicum, alterum Indicum; de eo nobis differen-
dam existimam.

PRAETERIAM Indiarum Thui non nasci certissimè est:
cum quicquid Thuri hic consensitur, & hinc in Lusita-
niam enebitur, ex Arabia deferatur. Non passim ergo non
mirari à quo Dioscorides lib. 1. cap. 70. (quem tamen &
Alicornus lib. 2. cap. 333. secutus est) Thui in Indis nasci
accepterit. De Arabibus minus mirum, qui nigricantem co-
lorem, quo Thui Indicum præditum esse vult Dioscorides,
Indam

Thuis in In-
dia non na-
scitur.

Indam plerumque vocent, ut ex Myrobolano nigro quædam Indam appellant, patet.

CETRYVM Tbu Arabibus, apud quos solum præuenit, Louan vocatur, nomine ex Greco deducto: Aucenna lib. 2. cap. 533. Conder, id est Resina (çamac enim illa est gummi, veluti çamac Atabi, id est, gummi arabicum) Serapioni lib. simpl. cap. 178. Rondet corrupto vocabulo. Nam malus Arabes conuenit, sed omnes Tbu à quoquam ex nomine appellari negant, paucos verò quosdam Conder vocare, & plerisque omnes Louan. Idem à quibusdam Lusitanis, qui in Arabia diu vixerunt, intellexi. Addebant & illi arberem que Tbu producit, ab incolis Louan etiam appellari, cuius duplex esse genus: alteram montanam, alteram in planis nascentem. Mantana arbor montibus castragosis præuenit, optimisque & laudatissimam Tbu præfert. In planis verò nascens Tbu præfert nigram, improbam, quo cum aliarum arborum resinis permixto nauis picæ & obdiant, vti nos picæ solemus. Ex arboribus illius Prouincia Regi cedant, nec cuiquam Tbu colligere licitum est, nisi Regi permisso. Confluere eò Negotiatores ex Adem, Xadi, & alijs Arabia locis, & cum Regi de Tbu quantitate quam autitari sint, & de pretio conuenire solent, modo laudatam sit & legitimam, quod nec masculam vocant, ipsi Melato appellant.

LAVDATISSIMI, hæc etiam delati, vile est prærium: centena enim libra duobus dumtaxat Lusitanis aureis emanant. Improbam interdam cum optime misceant, cui nonnunquam & corticum fragmenta inbarent, atque hæc defertur, sed vilissimi est præij. Tbu ergo nullam aliam adulterationem nouit. Nã quib, quæso, id adulterare vellet, cùm tam vilis ematur?

MVLTVS est Tbu vsus apud Indicos medicos in reuerentia & sustinentio. Nonnunquam & in corpus assumitur ad varios capitis effectus & alij profusio. Sed

maxima

maxima Thuri pars hinc in Chinatarum regionem exportatur (quoniam istic plurimum eo vtuntur) & in regiones Malacæ vicinas.

POK KO Thuri arbor diuisa est, & folia habet Lentiscis similia, peculiaritè, est Arabia. Scribunt tamen Hist. a. 12. in in loco vbi etiam Tbu inueniri, sed penes eos sit fides, ego certè de eo nihil pronunciarè possum.

De Myrrha.

CAP. VII.

PLVRIMA adferunt etiam ex Arabia ad nos Myr. Myrrha, vbi, qua Indij Bola dicitur: tum etiam ex regione Abexin, Bola, que æthiopia est. Qualis verò sit arbor que eam præfert, aut qua ratione resina elicatur, nunquam scire potui. Nil dumtaxat adiciam, quod à quodam Mercatore, qui in Melinde & Masambique negociabatur, tum à quodam sacrisco æthiopia, Episcopo, Armenio intellexi: videlicet genus esse quoddam dominium mentanum, & fluesire (quos Boleini vocant, linguæque para Arabica, qua non Boleini nihil ad Chaldaicam aut Syriacam antiquam accedat, vti perhibent) quod Myrrham in Braua & Magadaxo terrestri inuenire adferri, & à Chaldaea regione sic illi vocata se adferre videri.

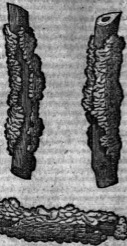
* Qui veterum opiniones de Thure & Myrrha posse velle, consule Theophrastum lib. 9. cap. 4. de Historia plantarum, & Plin. naturalium historiam lib. 12. cap. 14. & 15. Tum legat quæ ab antiquo videntur scriptas in appendice aduersus Consultarios Gallos doctissimi Dodonæi de Historia Sispitan.

De Lacca.

CAP. VIII.

QVAM officinè Laccam, eam Arabes, Persæ, & Lacca Turci Loc Sumbiri, quæsi dicas Laccam à Samatra, Loc lacca; nuncupant: in quo quod Samatra sit Prouincia Pegu, vbi plurima Lacca nascitur, hincina, sed quod Arabes, & alij iam memorati in Samatra pignè putarent. Idem nomen etiam immaluit apud Prouinciarum Balaguate, Bengala, & Malabar incolæ, quoniam à Maronibus sic edocui fuerant. Legitimum tamen earum Prouinciarum nomen est Lac; in

Pegu

TRE. Pegu verò & Martaban, ubi præstantissima est, Trec, atque istæ à Lamay adferri tradunt. Non vocatur nec, aut ancusâ, ut Pandæarius cap. 13. corrupto nomine appellat. Lanis: neque Sac, ut apud Serapionem lib. simpl. cap. 121. corruptè legitur.

CETERVM cum ab ipsi incolis, apud quos plurima nascitur

nascitur, Trec vocetur, mirabitur aliquis, cur nomen Lac, Loc aut Luc inuenierit. Sed hæc fuisse causam coniecit quod hoc medicamentum in Lac sine ulla crustum dissolueretur cum ad infundendum, tum ut eius esset usus in medicina. Præfere tamen semper natiuum peninsularum, in quibus medicamenta nascuntur, nomen seruari, quod hæc ambrosario maiorum errorum occasione præbere soleat.

POKRO Pegu & Martaban incolæ tam Samatram exportabant, & inde Piper in suam regionem reuehebant.

QVIDNAM esset Lacca, quomodo pararetur, & quibus figurètur, diu dubitauit. Nam adfirmabat nonnulli in Pegu flumina excurrere atque aluuium suum superare solere, aqua deinde defluente, in latum quod remaneret bacillos ad incolis inuici, in quibus præstantes formica nascuntur, & ea quidem alata, quæ multam Laccam accumularent. Percussanti autem aurorum quæ narrasset oculati essent testes, tantum sibi fuisse atque negabant, ut hoc adeò diligenter animadverterent, sed fatam vulgarent eam esse. Conueni tandem virum apprimit honestam & curiosum diligentemque, qui istuc fuerat. Dixit in vallæm arborem illic inueniri, foliis quodammodo Pruni, in cuius furculis & minutioribus ramis magna formica, in terra visceribus atque locis enata, hanc Laccam elaborant (ut apes mel conficiunt) materiam accipit arbore exsurgentes, hos deinde ramulos, ab arbore reuelli atque in umbra sicari, donec præ excidentibus Lacca ipsa reuicta in tabulis concycta maneat: interdam tamen ligni fragmenta inherere. Astiliorum tamen censeri, quæ succera sit, lignique fragmentorum experti eam verò cui inheerant fragmenta, detraherent. Inueniri etiam solidam & minime succeram, quam postea colligunt, & in palmam reducant, atque viscerem censeri, quoniam modicam terram ad mixtam habet. Deinde negati dedi quibusdam qui Pegu profecturi erant, ut an ita se res haberet, diligenter perquirerent.

Varia de Lacca sententia.

Lacca histologia.

ferent; & illi sunt formicarum eius confirmations. Illi postea verum esse dicitur in Balaguate profectus, ubi nonnulla nascitur, & referuntur, quam deinde in proximis portis exportent. Huc item mihi alatum est ramulus ab arbore Berbera (cujus in secundo Libro mentionem facimus) reuulsus, cui multa inhaerebat Lacca. Sed quoniam exigua admodum quantitate prouenit, aduersante calis temperie negligitur. Malis tamen se vidisse in iis arboribus afferuntur. Formicam autem hanc Laccam elaborare inde manifestum est, quod plerumque alia formicarum Lacca permixta conspiciuntur.

PRÆMANTA autem hac Lacca, quæ nobilissima rubro colore inficit (qua est delicti ratio) & ex ea bacilli illi, quibus in obsequiando epistula velimur, conspiciuntur admixti in coloribus quos maxime expectamus. Illi & fabri lignarum lineas ducunt. Hæc verò Lacca implent etiam cum Aurisabri, cum Argentisabri vasa maiora aurea & argentea.

NON est autem ea arbor in qua Lacca elaboratur, Myrris similis aut facie aut magnitudine, ut aliqui volunt, sed interdum in nucis iuglandis magnitudinem excrescit, interdum minor est.

AVICENNA lib. 2. cap. 232. Paulum secutus. Laccam, quam ipse LUC vocat, Myrris per similem facit, atque odoratam esse scribit, debereque cum delictu sumi, eoque reprehendit qui illam Carabe similem faciunt nonnullas tamen facultates Carabe similes habere. Existimo autem Avicennam Laccam non nouisse: siquidem neq. Myrris similis est, quoniam hac in extremis ramis elaboratur; Myrris verò ex ipso arboris trunco exiit: neque item odorata, veluti Myrris est, tamen si Anticenna ibidem odoratam esse contendat. Quod Dehanensis Luc verterit, fieri potest, cum ita in veteri exemplari inuenisse. Attamen nunc omnibus Arabibus Loc. samutri dicitur. Erat enim glaciatoris est, & adfrictionis participi. Lacca verò obstructions aperta.

CETERUM

CETERUM erroris ansam Anticenna præbuisse patet, quod Laccam Cancamum Dioscoridum esse affirmat, cum tamen planè dixerit sic à Lacca. quæ nomen, ut diximus, odorata est: Cancamum verò ad frigiditatem & asperitatem, quod grati odori est indicium. Præterea eius error ex eo manifestus est, quod duo diuersa capita descripsit, in altero ibidem Cancamum descriptionem enarrant, in altero de Chetchem agenti, quasi diuersa essent simplicita.

SERAPIO lib. simp. cap. 181. de sententia Diosc. de Aarabarie, (quem nonnulli Paulum putant) gemitu se ait arbori in Arabia nascitur, Myrris hanc quædam tenet referens. Deinde ex sententia Rhasis, in ramos Sorbi, quem ipse Gabetam vocat, & alio delabi dicit. Postremò, Lacca, inquit Isaac, res quedam est rubra, qua tenuibus lignorum succulis inhaeret. Coquitur hæc, & ex ea paritur rubro colore inficiuntur, quam insectorum Chetchem appellant, Ceterum Lacca ex Armenia deservit. Hæc sunt Serapionis verba.

Sed, quod pace tanti viri dictum volo, Serapionis ignota sunt Lacca, quoniam Dioscoridum Cancamum esse putant. Laccam tamen à Cancamo diuersam esse iam diximus, nullò, Græcorum cognatum fuisse asserimus.

LACCAM autem in Arabia non nasci palam est, quoniam in Arabiam ex India deportatur: Similiter neque in Sorbi ramos delabi, neque etiam Mesphii, ut nonnulli perperam veterant, cum nulle sint per vniuersam Indiam Sorbi aut Mesphii. Sed nec in Armenia nascitur, nec etiam est Chetchem Arabum, cum id nihil aliud sit quam Coccam infectorium Græcorum.

QUANTUM verò hallucinantur Monachi qui in Mesuen scripserunt, lib. 1. cap. 48. Sanguinem Draconis valde vocatum Cancamii loco substantientes, delictum Mesphiolis multis argumentis ostendit suum in Diosc. commentarij lib. 1. cap. 23.

eorum item opinio, qui Dioscoridum Cancamum esse Cancamum.

Berbera arbor.

Formicæ Laccam elaborant.

Lacca plantis distillat Myrris.

Lacca neque Myrris similis, neque odorata.

Lacca facit Carabæ distillat.

Lacca non est Cancamum.

Chetchem.

Gabeta.

Lacca vniuersis fuit ignota.

Bertrij non est Cancamum.

Non defertur, qui fructum hunc, quem Edillii nomine à Cortio
 molon exhibuit, magis referendū credidit ad Cad. cuius Theophr.
 flus sub nomine orchidi cap. liboquani, Plin. libi 10. cap. 9. meminit.

ABELLII CORTYI FRUCTVS.

De Caphura.

CAP. IX.

NON delūū est, quis multum Arabibus debeamus qui-
 busdam in medicamentis: etenim aliquando eorum memi-
 nerunt, quæ veteribus Græcis neglecta, aut ignota sint.

Quid

Quid si interdum plenam descriptionem non reliquerunt,
 id accidit, quia illi hæc regiones ignota fuerant. Nam &
 ego, qui mox iam tempore in hæc regione habitans, sum-
 ma cum diligentia veram & genuinam Aromatum do-
 cturiam consequi possum: partim quoniam nostri Lusitani,
 tamen si magnam partem orbis navigant, saltem solerati sunt
 quas merces quibus ex regionibus maiori cum questu sine
 cucuti, quæque inuocantur, re verâ sitas qua in singulis
 quas adveniunt regionibus, quæque forma arboris nascantur,
 & nam fructifera sint nec ne, possint cum nostrarum
 quibusdam comparari, minime curiosi: tum etiam quod
 propter ingratiædem atatem singulas regiones mihi adire
 non licet, nec etiam si velim, concedatur ab harum Provin-
 ciarum Præsidi & Gubernatoribus, qui meca, propter se-
 nectatem & rerum experientiam, viri valent, quam ali-
 tum Medicorum oporêt: tamen si eruditi viri non desint,
 Quamobrem culpandum non sum, si interdum nonnulla
 cum dubitatione profere.

CETIVM verâ institutum referatur, Caput Caput, Ca-
fur.
 & Casur omnibus Arabibus dicitur, quoniam apud eos
 littera F & P magnam inter se habent affinitatem. Quid
 si à quibusdam illi aliis indantur nomina, aut exemplarium
 de prætorum vitio id accidit, aut ipsos auctores deceptos
 esse credendum est.

EST verò Caphura nobile medicamentum (cuius nec
 Galenus, nec quisquam veterum Græcorum meminit, præ-
 ter Aetium è recentioribus, tamen si Serapionis vulgata ex-
 emplaria Dioscoridi auctoritatem citent, salid tamen)
 duorum generum, Caphura videlicet de Barnes, & que Caphura
duo genera
 ex China aduehitur. Caphura de Barnes nunquam vsq;
 ad nostras regiones penetravit, saltem cum istis esse v-
 dere non conigit: nec id mirum, quandoquidem huius
 libra tantum emittit, quanti centena libra situr, quæ ex China Caphura de
China.
 adfertur, quæ secundum genus est, eaq; in Europam defertur.

C 3

EUR, 16

itur in partes orbiculares coacta, quinque digitorum diametri: qua cum coacta sit, compositum medicamentum videtur, non simplex.

Caphura in
Banco.

EA Caphura de Burnes qua magnitudine est Mili, aut paulo maior, maxima ex parte valor est. Constitunt enim Gensiles, Bancanes, & Arabes qui eam evant, eius genera quatuor. Namque dividunt in caput, in pedem, in crura, & in pedes. Eius qua ex capite est libra peditum paranda, ptaginta: (est verò Parden) minima autem apud Indos gemi quod conficit decem regales Castellanos) qua ex pedibus, autem viginti: qua ex cruribus duodecim: qua ex pedibus quatuor, aut ad summum quinque. Cariores nonnulli quatuor instrumenta caprea sumit in aquaibus foraminibus portasse (quælia qui virescunt ducere solent) per qua Caphuram transmittunt. La qua per instrumentum mascula foramina continet transmissa est, certam habet pretium: qua per instrumentum medicata, aliud: qua per instrumentum minoribus foraminibus pertasam transmissa est, aliud etiam pretium. In ea verò discernenda adeo sunt experti Bancanes isti, ut Caphuram Caphura permixtam dextrè distinguere norint, pretiumque iustum imponere, nec facile inveniatur qui eas alere possit.

Burnesum
Indusia.

Caphura
Indusia.

MYLTA nascitur hæc Caphura in Burnes, Bairros, Samatra, & Paten. Nemina autem locorum in quibus Serapio & Ani eam nascitur adiu, magna ex parte sunt corrupta. Nam quæ Serapio lib. simp. cap. 344. de Penser vocat, est de Paten in Samatra insula: Quam Ancicna lib. 2. cap. 134. Aliaz, appellat, de Sida esse potest, qua insula est Malacca vicina: Quam verò Serapio ex regione Calca ad urbem gradii, corpore est vocabulum, debeatq; à Malacca dicere, quandoquidem in Bairros loca Malacca vicino nascitur.

EST autem Caphura gummi, (non medulla aut cor, ut Ancicna loco supra citato, & alij quidam putant) quod in medullam huius cadens, acinde extrahitur, aut per rimas exadat

emdat. Id vidi in mensa ex Caphura arbore constructa, apud Pharmacopolum quendam; deinde in ligno quædam formam crassitie donato gubernatori Domino Ioanni de Crafsydemij, in tabella palustriata apud quendam Mercatorem. Non tamen negaverim, quin interdum in arborum cæcavum decidat. Principio verò exadat admodum candida sine ulla ruberibus aut nigricantibus maculis: non autem organè efficitur, veluti quidam scripserunt; neque ad candorem conciliandum decoquitur, ut falsè Aucicna lib. 2. cap. 134. & Serapioni lib. simp. cap. 344. persuasum est.

PRO certa mihi relatum est, saltem quælibet prodios hæc colligenda gratia: qua ubi cucurbitam implerent, si quis validior hanc cum cucurbitam viderit, ilico cum impune posse occidere & cucurbitam auferre, fortasse nimirum id illi (ut aiunt) elergente.

Caphura
colligenda
ratio.

QUA ex Burnes adfertur, plerumque admixta habet minutissima lapidum fragmenta aut gummi quoddam, Chamædrosos illi vocatum, Succino crudo persimile, cuius ligni cuiusdam scobem. Sed facile masculicium deprehenditur. Nullum præter hanc adulterandi rationem nani, Nam si interdum ruberibus aut nigricantibus maculis conferta videtur, id ex seriditate aut & imparatum manuum contritione, aut ex matore consteati affertur. Sed facile à Bancanibus id vitium emendatur: Significum in panis linco colligatur, in eandem aquam clam demittunt, ad hunc panem & Limonum sacco, deinde probe elocant in umbra sicant; sic multa candidior redditur, pondere non multum iunivato. Id ab amicis quodam Bancane fieri vidi, qui hoc arcana mihi credidit.

Caphura
adulterantur.
Chamædrosos
eos generat.

Caphura
expurganda
ratio.

UTRIUSQUE generis meminisse videtur Serapio, loco supra citato; sed obscure admodum, cum ait maiorem quantitatem esse de Hariz, minorem tamen esse quam qua à Sim adfertur. Quod sic intelligendum puta, maiorem quantitatem ex Chinca adferri, maius, forma esse,

quam que ex Barneo aduehitur, quod quidem eius quodam
 drachma minor non invenitur: panes vero sine orbiculis ex
 Chinceo alati, quatuor sunt vacuorum aut ampliores.

A. VIKIS hie digni mihi reclarum est. Arborem esse
 Nucis saglensis similem, foliis tamen candidioribus, sabignis
 similibus, fructum aut flosculum hanc quoquam se vidisse, heri
 tamen posse vi vitruviana ferat. Illud autem certis scis, ma-
 teriam esse cinerei coloris, sagine ferè similem, interdam
 nigriorem, nec eam quidem leuem aut fungosam, ut retulit
 Avicenna lib. 2. cap. 254. (nisi forte atare iam caducam
 & emortuam viderit) sed mediocriter solidam. Adhuc
 plerique vassam & preatam esse arboris, latissimè sese
 fundentem, & aspidium perpulchrum.

É ARVLOSVM est quod ad eam vitruvianè animã
 tium genus confugere videtur, ut ferocitate animalia teneat:

Nec minus fabulosum, quod quidam Serapienem
 lib. semp. cap. 344. secuti scribunt, hunc largioris proventus
 auguriam esse, cum frequentibus fulguribus eam corporet,
 aut credere tonitru perstrepat. Nam cum insula Samarra
 (quam novissimi Taphranam putant) & circumiacentia
 loca Linea aquinotiali vicina sint; multi in tonitru subie-
 cta sint necesse est; eamq; ob causam singulis diebus imbres
 aut lenes pluvie habent. Singulis itaque annis Capbura
 abundare debet. Ex quibus perspicuum est, tonitru largio-
 rum Capbura proventus causam aut indicium non esse. Non-
 nulli Capbura de China composita videntur ex eam parte
 que ex Barneo aduehitur. Affirmant præterea mihi pa-
 nes illos orbiculares qui ex China aduehitur, compositos esse,
 quoniam Capbura de Barneo in Chinceo deseratur, ideo
 incolæ expetit, ut eam alteri viliori permisceant. Cui opi-
 nioni suffragantur Baneanes de Cambaya, qui pro arcano
 dicunt, de seipse Capbura de Barneo, solere se eum exiguam
 quantitatem cum multa Chinceis commiscere, eamq; solidè
 de Barneo, nuncupare. Adhuc item isti Baneanes, Chi-
 nensem

Capbura de
 boccis hillo-
 ra.

Serapione
 aliorum hanc
 lapsum.

Samarra
 insula.
 Taphran.

Capbura de
 China.

nensem Capbura compositum esse medicamentum, quod
 temporis lapsu evanescit & corrumpitur; Capbura vero
 de Barneo non ita.

M. H. sunt compositum medicamentum non videtur,
 tamen M. Auribus in comp. Mesi. dist. 2. contra sententiam vi-
 deatur. Si vero sit, ex duobus Capbura generibus constari
 necesse est. Nam tamen hanc evanescit, non est tamen admodum
 corruptivum obnoxia: quod indicium est, minus compositum
 aut salubrius esse, quandoquidem composita longè faci-
 lius corrumpi solent. Si enim Rheubarbarum rix quadrin-
 gestre illud, quo in hac regione pluit, ferre potest; mul-
 tum sanè est Chinceum Capbura incorruptum hic in
 India morere.

AVENROIS 5. Colliget. cap. 56. aliud Capbura ge-
 nus facit longè à superioribus diversum, scribitq; Ambarum
 eum Capbura genu esse. Cuius autem eum opinionem Cap-
 de Ambaro satis abundè consuetudinem, plura de his agere
 supernacantem esse iudico.

SCRIBIT Andreas Belanensis in suo Dictionario
 secundum Arabes, aquam Capburatam ex arbore Capbu-
 ra stilare, eamq; cum arbore cadam esse tertio ordine. De
 hac aqua à multo cum Medicis, tam veteribus scisci-
 ptis sam, neminem tamen invenire licuit quicquam scri-
 disse affereret. Quare facile adducor, ut credam Belanen-
 sem eam in hac aqua describenda, tum in eum tempera-
 mento lapsam esse.

SCRIBUNT Rucius, lib. 1. cap. 21. & hunc per
 omnia seculis M. Arabibus, in lib. 1. Diosc. cap. 75. utique
 verè ex Serapione, hanc Capburam ceteris hanc ate præ-
 stare, qua à Rege quodam Rihab (qui primus de albanda
 Capbura rationem adinvenit) Rihabina sit denominata.
 Ego verò ut id credam, adduci non possum, quandoquidem
 India Reges potentiores sunt, quam ut tali in angonio ope-
 ram dare opus habeant.

Avenrois
 lapsum.

Belanensis
 lapsum.

Capbura
 Rihabina
 nulla.

R HAZES de re med. lib. 3. cap. 22. eam frigidam & humidam, Aniceana lib. 2. cap. 134. verò, quem plerique sequuntur frigidam & siccam tertio ordine censuerunt.

In ea aliquando opinione cum multo recentioribus suis, Capsturam calidam esse, ab illam odorem & partium tenuitatem quibus prædita est. Sed posteaquam experimento didici Ophthalmitis & oculorum inflammationibus, tum etiam amblyopia impositam, nihil inflammantem retulisse, iusto sententiam mutavi. Adde, quòd omnes apud quos nascitur, frigidam asserunt. Neq. verò huic sententia repugnat quòd odorata sit, quandoquidem ob partium tenuitatem facile evaporat & exhalat qui in superficie est odor, contra quam in Santalo & Rose, quæ ob suam adstrictionem odorem in se retinent.

R HERRY Aniceana lib. 2. cap. 134. vigiliis excitans Capsturam. Quis fieri autem id potest, quandoquidem ipsa teñdianis frigida est, soleantq. frigida somnum conciliare? Somnum quidem in duci foris aut intus exigua quantitate vsurpata. Si quis verò saporem odoretur & naribus adhibeat, cerebrum excitat, & vigiliis vocat. Magnus eius vsus est huic regionibus, cum multus in rebus, tum etiam in cibis.

Perdas nomine vocat Indice partu Ludacis Roman. lib. 4. nuncq. cap. 4. dicitur ferax angustis cornibus, quæ quibus sine Sarcoph. Babylonis, sed longè exaltat: cui ab altera parte pro prescriptione hinc sine infusis de mone, ab altera vero oris quid hinc vocatum emittit. Mendocianus est roder, & Perdax pro, Perdax legit.

Postrema editionis exemplaria non memorant Aliaz, sed Alkiosum dicitur, & stragi, deinde Alcaid, & Alcaid.

Conferendus in hac rem Mantholis commentarius in Diosc. lib. 1. cap. 71.

De Cate, sive Lycio,

CAP. I.

QUONIAM ad gingivarum mollescentiam & relaxationem Inis medicamento ex Betre, Arca, & Cate composita plurimum vsantur, de singulis commentandum aliquid erit. Sed quoniam ordo sic postulat, de posteriore videbitur

videbitur Cate, medicamentum cum amaritudine asstringente, hoc loco agemus, de duobus prioribus suo ordine acri.

PLVRIUM in hisceis in Cambaya, præsertim Bagaim, Lycii nomen, Manura, & Damara, vrbibus Lusitanie Regi partibus. Provenit etiam in continenti Ges, alijsq. plurimum locis, sed non tam abundanter vt supra enumeratis, id quibus mercimonij gratis exportatur magna quantitate in Chinaram regionem: in Arabiam verò, Persiam, & Coraicam, medicamentis causa, & parca quantitate. Magna autem copia in Chinaram regionem & Malacam deportatur, quoniam in mallicatorio plurimum cum cum Betre est vsus.

Eius nomines apud omnes thumeralis nationes est Cate, in Malacca Cato.

QUOD verò hoc nomen Cate, aut paululum immutatam apud Arabes, Persas, reliquaq. Asia nationes obtinuit; in causa esse putat, quòd maxima partitudo in Malacca regno absuntur, vbi idem nomen obinet: quoniam admodum in Costrovocabulo accidit, quod licet Vplotis v. loc. provincia, vbi plurimum gignitur, dicatur; ab omnibus tamen ferè totu Puchio lingua provincia Malacca vocatur, Puchio, quòd istic nomen eius sit vsus.

CETERUM arbor ex qua hic succus extrahitur, magis dicitur esse Fraxini, folijs minoris Erica vel Tamarici similitudo, perperam vrbente; florere autem, sed fructum ferè negant; multu hinc dicitur: materies ligni robusta, dura, densa, ponderosa, nec, vt aiunt, patredni obtusa, sine sabbu exponatur, sine aqua immergatur: quam ob propter duritiem & pondus pusilla sunt deglamanda vitæ. Indicia in mortarijs lignis sex partibus in ambu continentibus, Incola eam ardorem Hæcchie vocatur autem ipsam succu Cate nominent, nulla ratione cõsistij possunt.

PORRO succi extrahendi hæc est ratio. Ramos duri arboris minutim concisios elixant, deinde contundunt, postmodum

Caphura frigida est.

Caphura vigiliis excitans.

Perdas.

Lycii nomen.

Cate, Cato.

Lycii habet.

lignu semiprunum.

Hæcchie.

Lycii extrahendi ratio.

modum

Nachani
quid sit.

modum cum farina Nachani (sementis est Myra & minuta sapor Secales, conficiendo paubus apta) & vitu-
dam nigri legui, quod istuc nascitur, siccio (interdum etiam
siccio) pessili aut cabete sumatur, quae in rubra sic-
canti, ne solum ardere eorum suu alio exaporet.

Lycii vicia.

OPTIMUM est medicamentum non modum ad confir-
mandam gingivam, & deficiendam & distingendam, verum
etiam ad alia profusius curanda, scelerumque dolores rel-
tendos, in quibus plerumque optimam succellu riu sum.

NUNC superest, satrisne Cate veterum cognovum,
examinemus.

Cate quid
sit.

EGO, si mihi dicere licet, quid sentio, omnino existimo
nostrum hoc Cate nihil aliud esse, quam Gracorum &
Latinerum Lycium. Nati enim extrahendi raris ad omni-
bus eadem describitur, usumque facultatesque polere cen-
setur quibus nostram Cate. Huc addo quod Indicum Ly-
cium praefertur cum à Dioscoride, lib. 1. cap. 119. & Plinio,
lib. 24. cap. 16. tum à Galeno, lib. 7. simpl. Vocatum autem
est à Gracu Lycium, quoniam in Lycia primum inter Gra-
cos illius usus repertus sit, optimumque istuc nasci se tem-
pore censerent. Praefertur etiam Iudicum Avicenna, lib. 2. cap.
399. & Serapioni, lib. simplic. cap. 7. qui ad Hadhadh ap-
pellant, easdemque illi facultates tribuunt, quas Graci &
Latini. Avicenna vult in eius parvitate Arabicam & Santa-
liqui substantiam.

Radicib.

RECENTIORES aequum à Perichymen succo suc-
cedaneum riu parant. Sed si Lusitanum Pharmacopola in
conquirenda legitimum medicamentum diligenter esse, &
in adibus Indicu nuncupatur Olyssipone requirerent, possent
eius nam etiam Faasul sine Arca magna copia classe regia
in Lusitaniam deferri.

Fasul.

à Dioscoridi Lycium folia brevia habet, & pessili est herb. Tanna
longi sua est londa est quae va quae nostris auctori distribuit. Tam-
en non sicut sibi constare videtur. Distinguitur in Lycii descriptio-
ne, si non ad postrema usque de Lycio per, Dioscoridi sit.

CIVILIS

Huius

à l'usage des médecins, on en fait le qui n'est qu'un simple Nardus. Le
nom de manne, qui se trouve dans les anciens auteurs, n'est que le
paleo-athèque, d'après lequel, on a tiré l'usage de la manne, qui est
cette substance si précieuse, et si connue, et si utile, et si précieuse,
par ses qualités, et par ses usages, et par ses propriétés, et par ses
effets, et par ses usages, et par ses propriétés, et par ses effets.

à l'usage de la manne, on en fait le qui n'est qu'un simple Nardus. Le
nom de manne, qui se trouve dans les anciens auteurs, n'est que le
paleo-athèque, d'après lequel, on a tiré l'usage de la manne, qui est
cette substance si précieuse, et si connue, et si utile, et si précieuse,
par ses qualités, et par ses usages, et par ses propriétés, et par ses
effets, et par ses usages, et par ses propriétés, et par ses effets.

De Manni CAP. XI.

AN MANNA Gracu cognita fuerit, à recentioribus
satis disputatum est. Ego parvula duntaxat hic sub-
mittam, quae silentio praetermitti non duci.

Eius generis tria agnoscamus hic genera, ex praesentia
Præque deponat.

PRIMUM est genus vitruu conferatam, sapore suu
mellu, Xeropotu, aut Xitacali vocatur, id est, Nat ex arba-
te Quasi nuncupata: ad Xer lingua Persica Lat sonat, nos
carnis nomine Syracosi nuncupamus. Est autem res qui-
dam in ea arbore delibatur, aut sumitur ex ea desiliens.

ASTERYUM genus dicitur Titimabitum aut Tron-
gibum, ut verum Bellanense, in Cardus nasci ferunt
gratu quam Cardium in arietibus: colore inter rubrum &
rubentem medio, quae ex tribus descendunt. Pulvis Pleu-
ta fractum esse putant, sed Gummi aut Resina esse ve-
ritum est. Plurimum praefertur à Persis et quae vitruu:
quoniam quae in visu est, poterit exhibere non audent, nisi
decimam & quartam annam excesserint. Ego tamen ab
eo tempore quo hoc delatus sum, illa vi non desisti, & sine
molestia parvula semper deprendi.

TERTIUM genus me non solum adhibetur, admittit
plurimumque solum. Calabrine persimile est hoc Manne, plu-
risque estimatur: deferretur autem ex Baqura rube Persica
admodum celsior.

ADVERTITUR interdum Gaem in vitruu aliud
genus à Ormuz imperio, mellicaudis depuratae persimi-
le: sed facile corrumpitur in hac regione, propterea quod
vitruu genus non aseruetur.

Manna
genera
præque
deponat.I.
Xeropotu.
Xitacali.

Syracosi.

II.

Titimabi-
tum.
Trongibum.

III.

Manna ge-
nera
non solum.

Conside commentarios Martialis in lib. 2. cap. 1. verò 71. Dicitur enim tunc veterum Græcorum, Latinarum, & Arabum opiniones tractari, cum eorum recensionem. Invenitur de Mambra etiam. Eius verò auctoritas per modum admodum omnium qui de his rebus tractari scripserunt, opiniones vestras. Dicitur ab alio mari traditam de Mambra.

Mementi estiam Manna Babilonica lib. 2. observationem sub si-
nem cap. 61.

De Tabaxir.

CAP. XII.

CUM Spodium tam multas Arabum magni nominis & insignis doctrinae Auctorium compositionibus ingrediatur, quasi intro assumere licet: non mirum est si dubitatio orta sit, an illorum Spodium cum Græcorum Spodie, quod medicinalium est, & minimè intro assumi potest, idem sit. Sed, ut verum fateamur, unicam est in orbe Spodium, siue Pompholyx, et Arabibus Talia vocatum, in cuius penuria Græci dicitur imò parabant.

Hic autem dubitationi & errori ansam præbuit Terentianus ille Danus omnia turbans. Græcorum Crematensium in Rhaf. ad Alm. lib. 3. cap. 36. qui Tabaxir Arabum interpretatur est Spodium, cum non minimè inter se differant, quàm albus & ater color. Eius errorem omnes Arabum interpretes Latini secuti sunt, Tabaxir Spodium verentes.

PERICULOSA autem sunt vocabulorum versiones & immutationes; præsertim in re medica, debentque medicamentorum nomina, potius non interpretari, a reliquis quàm perperam Latine reddi.

CETERVM, ut ad rem redeamus, Tabaxir vocabulum est Persicum, ab Avicenna lib. 2. cap. 617. & aliis Arabibus è lingua Persica desumptum, nihil aliud sonat quàm lactem damor, aut succum liquoris alicubi concretum, quo nomine etiam Arabibus & Turcis hoc medicamentum cognitum est.

VOCATUR autem ab indigenis Sacar Mambu, quasi dicitur Saccharum de Mambu, quoniam Indis arundines siue

siue ramos arborum illud præferentes Mambu vocant. Atiamen nunc etiam Tabaxir vocare ceperunt, quoniam vo nomine patitur ab Arabibus, Persis, & Turcis, qui id mercimoniis causæ ex India in suas regiones exportant.

MAGNO emittit hoc medicamentum præponitur Tabaxir mē-
tione ratione. Eius tamen commune pretium in Arabia est,
ut pari argenti pondere conetur.

ARBOX in qua pignitur interdum magna est, & in-
flor Populi proceras: interdum minor, ramos ut plurimum
erectos (nisi quod pulcherrimos quosq. interdum incurvant
ad pergulas & decumbalactra, apud Indos frequentia, & in-
ficienda) nodis p. l. longitudine ab invicem distans, disti-
ber habens; solum Olea longius. Inter singula internodia
liquet quidem dulcis generatur, crassus veluti amyllum
congestus, & simili candere, interdum multo, nonnun-
quam verò perpauco. Sed non omnes arundines siue ramus
cum humore continent, at q. dicitur aut quis Bisuager,
Bontcala, & pars Provincia Malabar profert.

HIIC autem liquor dicitur, interdum nigricans & ci-
nerescens invenitur, sed non idem improbat. Nam est ob ni-
trium humiditate, aut quòd dicitur ligno inclusus perman-
ferit, hanc sibi colorem conciliat: non autem ob arborum
incensum, veluti nonnulli putarant. Siquidem in multis
ramis, quos non contigit ignis, niger etiam invenitur.

MEMINIT huius Rhazes, lib. de re med. 3. cap. 36. sed omnia generatione, solas vires recenset. Serapionem autem lib. simpl. cap. 342. exemplar temporis vitis cer-
ræpæ esse verisimile est, quandoquidem Saralscir pro
Tabaxir legit.

AVICENNA lib. 2. cap. 617. vult ex arundinum
radicibus crematù fieri: sed eius opinionem falsam esse ex
supradictis manifestum est.

CETERVM etiam dicitur, qua Arabum est Turis, aliud
viti dicitur, est medicamentum, cuius historiam ex Gra-
eci pe-

Spodium
vulcan.

Tabaxir.

Sacar Man-
bu.

Tabaxir

Tabaxir hā-
floria.

34307

34307

Avicenna
lypica.34307
Turis

Anisofoda
ex cibus
Elephantis
nuda.

cu petendum censio. Huius panaria anisofodum fieri cen-
sent nonnulli ex sibus Elephantis: sed quam ad falsum sit,
ego indicare possum, quippe qui Elephantorum ossa nullum
esse vsu, sed ea ab incalu abiciunt.

Anisofoda
nuda.

POORO, quoniam petraea Cremonensis interpre-
taria, ut erroris nobis peperit, in posterum vii censio Spodo
sive Tactia in medicamentis à Græcis descriptis, que nos-
quam nisi externis remediis hoc medicamentum admoventi
Tabaxi, verò legitimo in Arabum compositionibus, qua
ut plurimum itam in corpus sumuntur.

Anisofoda
nuda.Tabaxi fa-
subata.

CITRYM ex Medicorum tam Indorum, tam Ara-
bum, Persarum & Turcorum testimonio Tabaxi inter-
ni & externi conuenit ad dorida, tum etiam biliofa febrili-
bus & dysenteria: prescribit autem in biliofa fluxionibus
venitur, nostri per d' trochiscos ex eo faciunt, additis se-
mibus Okafida.

De Tutia.

CAP. XIII.

AVICENNA lib. 2. cap. 703. Tutiam in India in-
ueniri scribit. Haic etiam suffragata Serapio, lib. simpl.
cap. 22. Tutia quoddam genus Indicum esse asserit.

SED, ut verum fatear, nulla per vniuersam Indiam,
nobis saltem cognitam, Tutia inuenitur, sive Græcorum
vnde: aut et, aliudne aliquod metallum ex quo constari
Tutia possit. Sed ea Tutia qua nos hic vrimur, quamq; in
Lyciam & Hispaniam, reliquisq; occidentales regiones
exportant, è metallo constata non est: sed ex eorum est
genere que Dioscoridis à Turcis appellatur. Mibi enim
retulit mercator, hanc similitudineque rerum cursu in-
dagator, se cerid accepisse à Persis negotiatoribus, hanc
Tutiam in Quirmon Persarum regione & Ormuz sitissima
(ubi etiam leuandisimum totius Persia commercium nasci-
tur) fieri, atque constari è cineribus arboris cuiusdam istis
nascitur nomine Gōan, que fractam eiusdem nominis
proferit, cortice & putamine constans: corticem verò &
nucleum,

Tutia Lasi-
uocorum.

Bonarbor.

nucleum, qui putamine clauditur, edules esse. Hanc Tu-
tiam Alexandrinam vocari, non quòd in Alexandria fiat,
sed quòd ex Quirmon Ormuz delata, deinde in Alexan-
driam exportetur, ex qua tandem & Italia* & Gallia
commentantur.

Anisofoda
Alexandri.

* Immo, ut Marthiobarbale in Diosc. commentariis lib. 1. cap. 15.
censet, Cadmis postibus in Westio Germanis formicibus petis vna-
tur, tum Italia, tum Germanis atque Gallis officinè. Arrianus ù
paulo diligentiori magistro carissimi officis Pharmacopole, facit
Pompholygem. et idem formicibus acciperi possint, & ita Anisofoda,
quæ, ut idem auctor est, plerumque et bonam officinam contem-
natis parant, omnino reuertentur.

De Ebore.

CAP. XIII.

OSSIVM Elephantis non modò in Medicina nullum
est vsus (amersi nonnulli, ut modò retulimus falsò tradunt
ex hu cremaria spadium parari) sed nec instrumentis & ope-
ribus faciendis. Denium damtaxat materies experitur.
Nam quòd Argiotta lib. 7. cap. 3. Elephantis regulas medi-
cam in vsu vsurpari tradit, falsum esse patet.

Dentes Ele-
phantis
damtaxat
experiti.

APPELLATUR autem arabibus Elephantis Fil:
(ipse verò dicit Cenalis, quod dicit Elephantis est) in Ge-
z. wate & Decan, Ati: in Malabar, Ani: in Canara,
Açcie: Arabiisq; Ytembo: nulli verò nationibus
quod sciam Baro, licet Simon Genouensis* ad asserit.

Ati, An.
Açcia, Yel-
bo.
Baro.

NULLI VS in medicina vsu sunt ipsi dentes apud
Indos: sed damtaxat ab arabibus & Turcis vsurpantur ex
Aucenna prescripto in usum remediis, quibus nos vrimur.
Præter in operibus & instrumentis monilibusq; fabrican-
du tantum eorum est vsus, ut ex Arabiis parte qua est à
Sofala, vsque ad Meland, singulis annis in Indiam detra-
bantur milibus sexcentis pondis, præter eos dentes qui ex ple-
risque India regionibus conuehantur. Huius Ebore pars in
Chinarum regionem defertur: maxima verò & potissima
in Cambaya. Est enim certum superstitionis genus à Da-
mone mulieribus eius regionis instauratum, ut è vita suble-
ta ex sanguine iunctis, nec omnia membra (quorum vi-

Stagnis E-
bore apud
Indos vidi.Suppositio
Indicarum
mulierum.

ginti ex obore confecta singulae mulieres in brachijs gerunt, sicut tamen & ea interdum de testudinum testis) confingant, & postea lactu nona inducant. Ingens verò est apud hos Eberis pretium, pro dentium magnitudine: siquidem minores dentes non adeò magno aestimantur; magni verò, ingentis sunt pretij.

HABENT autem singuli Elephanti hinc dentes in maxilla superiore, sed non deciduos: & denus renascentes, ut putarant nonnulli. Femina verò in magna ex parte carent, tamen nonnulla dentibus unius palmi longitudine praedita sint: Mactantur ab Aethiopijs Elephanti, ut eorum cruda carne vescantur: dentes verò ad nos mercimonijs gratia transmittunt, viminibus sine laqueo colligatos, quod facit ut patem maiora apud eos Elephantorum armenta inveniri, quàm Bosum in Europa.

PORRO Elephanti naturâ melancholici sunt admodum, noctu paucant, & in somnijs metum incipientibus divexantur. Sed praesens remediũ est si eorum rectores (Natives lingua vernacula vocantur) illorum terga infideant, semperq; eos alligant, ne dormiant. Alii profusio plerumque laborant: interdum verò aded in Zelotypiam rapiuntur, ut effrentur, & quodammodo furibundis redduntur, disrumpantq; catenas & vincula. Eius autem modicis curatio est si rectores educant in agris, & grauat obviigent.

CETERVM praeter id ministerium quod vendendis meritis praestant, & tormentis bellicis de loco in locum commutatandis, saltem bello viriles esse Elephanti; interdum enim capite & pedore armati equorum more in bellum educantur. Sed qui his in praelijs videntur, id solum emolumentum referant, quod adversariorum acies proferant: & tamen interdum etiam, veluti intellexi, non sine suorum pernicie raro cedant. Nonnulli sunt Reges, qui interdum mille huiusmodi Elephanti in praelium educunt, alij plures, plerumq; ut pauciores.

CRYPIDE

CRYPIDE est id speculaculum, quando Elephanti veluti monomachia praestantur: siquidem non modò dentibus singulis suum adversarium impetere student, sed magno interdum impetu capitibus concurrunt, ut alteruter eorum, capite confracto, in planitiem cadat.

FALIVM est quod quidam de meris & femina congressu tradiderunt: quando quidem hinc alter congregiantur quàm reliqua quadrupedes.

MYETA Plinius lib. 8. cap. 1. 2. 3. & seq. de Elephanti scribit, sed pleraque parum probanda, & doctorem non experta. Quid verò in Taprobana insula maiores, dociliores, bellicosioresq; Elephanti gigni tradit: verum id est si Taprobanam intruderit tam insulam quam nunc Zeilan vocant. Nam, ut postea dicemus, huius insulae Elephanti reliquis omnibus praecellat, eorumq; imperia reliquos agnoscere scribunt. Huius etiam cum Rhinocerote iniuncta memoriae idem Plinius, lib. 8. cap. 20. eorumq; pugnae describit.

EST autem Rhinocerote vastum animal cornu in mare gerens, quod difficulter domari potest. Multos in Cambaya Bengala sinuima, & Patane inamiri tradunt, & ab incolis Gandas vocari. Mihi haec Rhinocerotem videre Ganda non contigit: illud tamen scio, Bengala incolae eius cornu adversus venena versare, rhinocerote esse exitum entes, tamen non sit, ut h referunt qui se probè scire autumant.

CETERVM de Monocerote tam incerta omnia ab Antiquis referuntur, ut illam haudquaquam vidisse manifestè appareat. Ego hoc loco referam quae à viris fide dignis accipi. Inter promontorium Bana spec, & aliud promontorium vulgè de Carrentes nuncupatum, vidisse se affirmabant terrestre quoddam animalis genus, licet mari etiam delibaretur, quod caput & iugum equi haberet (minimè tamen marinum equum esse) cornu praeditum duos palmos oblongo, molli, quòdque nunc in dextram, nunc in sinistram obverteret; modò illud atolleret; modò demitteret.

D 2

demitteret.

Elephantus dentes non sunt decidui.

Elephantus cruda carne vescitur Aethiopijs per vellera.

Natives.

Elephantus in praelijs.

Taprobana Zeilan forte.

Rhinocerote sinu hiberna.

Mondocetis.

demitteret. Id animal cum Elephante ferociter preliari, cuiusque cornu uideretur venena laudari. Eius experimentum factum propinquo duobus canibus veneno: alterum enim canem cui dupla quantitate propinatum esset venenam, sumpto denuo cornu pulsare ex aqua consualiter: alium vero cui exigua quantitate venenam esset datum, nec exhibitum hoc cornu statim mortuum corruisse.

CETERVM non modo vernaculorum linguam intelligunt sed etiam peregrinos, si eas edocentur. Gloria sunt cupidi, beneficiorum memores, iniuriarum vero haud quam obliuiscuntur, & vindicta cupidissimi sunt. In summa, huic animali nihil docesse videtur, ut ratione praeditum appareat, praeter loquelam: tamen non desunt qui in Cochinchina publicum instrumentum (a testationem vocant) se vidisse afferant, quod reserret Elephantum aliquando istis locutum, perussis, à suo rectore (quem in Malabar Natio, in Decan vero Piluaner vocant) cibum. At rectorem respondisse, Verbum in quo illi Orizam coqueret, persuasum esse, tamen ad Cacabarium deferret obtinendum, deinde Orizam se cocturum. Lebetem promissum sumptum Elephantum ad Cacabarium deferret. Is lebetem reparat, sed rimam, quam non animaduertens, inobturatam reliquit. Lebetem resert Elephantum. Rectorem Orizam cum aqua coquendum intulit: sed per rimam effluere conspiciens aquam, rursus Elephantum tradidit consarcinandum ut ferat. Desert Elephas. Cacabarium de industria lebetem se reparare simulans, rimam auget. Elephantum lebeti, ad mare profectus, aquam haurit: hanc effluere videns, lebetem intelligit non reparatum: ad Cacabarium redit magno heritu intonans, quasi de eius perfidia conquereretur. Cacabarium tandem lebetem prode ferraminat, & reparat. Sed ei Elephantum non fidens, Aeno à mari aquam haurit: quem non effluere animaduertens, domum redit, & orizam in cocellum edit. Vinunt etiamnum qui hoc praestitulum se vi-

Elephant
doctus.

disse affirmant, locutum tamen asserere non audent.

RVMOR est Regem Siam, in cuius regno praesantissimi past Zeilaoi inueniunt Elephantum, candidum Elephantum habere, cuius, propterea Regem candidi Elephantum excellens appellari.

Rex Siam.
Elephantus
candidus.

RETULIT mihi amicus fide dignum, se duas Elephantorum venationes vidisse, ad quas profectus esset Rex Pegu cum innumera hominum multitudinis, siquidem in prima ducenti hominum milia fuerunt. Cingebant illi in orbem totum eam locum in quo Elephantos sua pastina habere norant: deinde paulatim ambitum illum sine dominum coronam contrahentes, tandem in medio comprehenderunt non modo ingentem Elephantorum multitudinem (siquidem ea venatione quatuor milia capta sunt) sed & alia animalia, veluti apros, tigridis, parium vicia, partim iaculis confixa. Omnes autem Elephantos dimisit, praeter ducentos solum adultos tum iuniores, ne suam regionem Elephantis depopularetur. Illas vero domari in hanc modum, Magus tractatu esse peritus, paulatim circum, quo concluduntur, in angustias contrahentibus, donec singulis Elephantos vix locum caperet: deinde funibus è vimine contextis eorum pedes & dentes vinciebant, ut Elephanti se manere loco non possent. Hos binis funibus circum subibant rectores, & calcibus impetentes, tum baculis ferientes, perpetua se verberata, & tandem fame euolutos moribantur, nisi essent morigeri. Sin vero essent morigeri, oleo se perunclatos, & cibum subministratos pollicebantur. Deinde singulis educebant & laeabant: lotu singulis binos Elephantos domesticos & iam domatos admonebant, inter quas verumque coirentur. Haec ratione dimittis fuisse reseruat.

Elephantorum
venatio.

ALIAM praeter Elephantos capiendi rationem idem mihi narrauit. Intellexerat idem Rex Pegu ingentem Elephantum in silva oberrare, ut eum caperet, aliquos Elephantos seminat domesticos eum mittit, prius comitatus non cum Ele-

phantis congregentur, sed signū indicans se primū con-
gressurū vbi ad sua stabula pervenissent. Posteaquam ad
venissent femina, statim subsedit sicut Elephanti cum illis
pascetes, donec in vrbem Pegu que admodum vasta est, de-
ducti essent. Femina ad sua stabula remeant, subsequenti-
bus Elephantis. Educti inde femina, solos Elephantes con-
ducunt, eadem que supra retulimus ratione domantur.

LYNIORIS etiā verberibus, oburgationibus, & sa-
me, interdū verō beneficiis domantur: maiores verō magni
adibus concludunt, que multas habent lanas angustas, &
quibus qui Elephantes domare volunt, iacula & spirula in
eos coniciunt, donec iam festi, valueribūq; & fame propē
sint quēti. His deinde retores significent, idō se in exerci-
tasse, ut feritatus deponant: quōd si huius se prostraverint,
beneficia collaturū pollicentur. prociūm Elephantis, la-
mantur, vnguntur oleo, & cibis datur: deinde singulū serē
momentū interrogantur quō valeant, quid petant. His ra-
tionibus paulatim edomantur.

MANIFESTVS autē Pūm error in eo deprehendit-
ur, quōd Elephātes minime sui stridore terreri & retroce-
dere scribit lib. 8. cap. 9. Nam plerūq; fuer Elephantorum
stabula ingrediuntur, nec eis terrētur, aut illarum presentia
quidquam commoveantur. Sed & in silvā Malabar multas
fuit cum Elephantis versari certū est. illud verum est, quōd
mures oderint, quā admodum idem tradit. Nam si mures in
suis stabulis versari senserint, nūquam nisi cōorta in se &
cōvolta promiscue Elephāti dormient, ne eū mures ingre-
diātur & mordeāt, eadē plene ratione formicæ abhorrent.

MIRARI sibi, à quo Andreas Lacuna lib. 2. cap. 30.
comm. in Diosc. edocuit, fossile & minerale ebur inveniri
scripsit, quādoquidem nihil à veritate magis alienum sit.

NEC minus Fuchsium lib. de Compos. med. miror, quō
nullibi verum ebur reperiri summo errore scripsit: eūm tot
fuit Elephanti per vniuersam Indiam & Arabiam.

Elephantos
donandi
suis.

Fluū lapsus.

Elephantus
murem odit
& formicam

Andr. Lacu-
na lapsus.

Fuchsij et-
cc.

a Volgaris Simoni Genensis exemplaria huius meminit non
reperio.

De Elephantorum docilitate & industria multa apud Aethiopes
leguntur. Sed & recentibus exemplis totum industria & docilitas est
vgnit. Nunc Elephantes quem ante aliquos annos hic in Belgiam
vidimus, quomodo ad Imp. Maximilianum II. tum Cæsarem Rex
Catholicus miratur, sumum docilitatis & industrie præposi-
tum huiusmodi specimen nobis præbuit: Amam adesse vniuersis,
nec novam animum esse esse huiusmodi.

De Rhinocerotis vna Straboni lib. 16. Cuius color Elephanti simi-
lis non hanc hanc tamem illicetorem tribuit Plin lib. 8. cap. 10.
) magnitudo Tauri, forma Apro proxima, proferunt quod ad robur
sunt, deinde nati, qui totum quodam est insursum, omni esse
duntaxo pro arma vident, quemadmodum Apro descriptis. Habet
etiam duo circula, quosque admodum volumina, à dorso vique ad
veterum circumferentia Alarum habent vestes, Alarum ad lumbos.

De vna maulum ab hoc animalis differe videtur Athiopum Bale,
quam describit Plin. lib. 4. Natus in huiusmodi in Bero-
dia (videlicet Athopis) & que vocatur Bale magnitudine huiusmodi
talis, eadem Elephanti, colore nigra vel fulva, maxillæque, maius
cubitalibus cornua habens, mobilia, que alvina in pugna sicut, va-
rioseque aut infesta aut obliqua, vniuersaque ratio monstrant.

De similitudine vnae vnae rationem describit Pausanias in Bero-
dia, sua lib. 2. in hunc modum: Venorum vbi campidura vel mon-
tanorū talia ad fladia firmi nulle in orbem conuertiendi indagis oia-
xerit, ita ut conuerti omnes quem quibus aperit in eo ambig
locum ob-icere, ad inuicem eadem agnina forma recessu propu-
s, ita omnes in medio comprehendant, & inter eas Alia, &c.

Leontis quibusdam Ebori fossili, que nationem amittunt,
sed oris quodam candidissima indubie sunt, ante hircinum à R. A-
lino nostro omnium Naturæ miraculorum dignissimo obser-
uato, donatus sum. In Italia erit hoc ebur fossile, & magne in via
illius esse aduersus vniuersum animalium mortis.

De Cancellis.

CAP. XV.

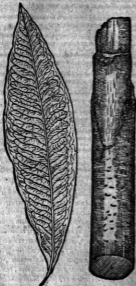
TAM longa difficultatis via petebatur olim hac aroma-
ta, ut perfectam eorum notitiam consequi veteribus haud
facile fuerit. Hinc factum, vt innumera fingerentur fabule,
erat iterodorum pro veris referri. Et quoniam ingens eorum
erat pretium, maiorq; in hominibus lucri cupiditas, adule-
rabantur aromata, & hac ratione sicut, vt diuersa illi in-
derentur nomina, tametsi plerūque eiusdem essent generis.

PROPTER locorum igitur distantiam, & minus
frequentatæ hac regionis & negotiatoribus, prode cognita
Cassia historia veteribus non fuit. Nam qui eam Cognat.
& Arabiam deacebant, Chineses (vt infra dicemus) erant,

Ebur fossile.

Herodoti
fabula in
Thalia.

CANELLA FOLIUM ET BACILLVS.

ex Or.

ex Ormuz, deinde in Alep emporium totius Syria nobilissimum ab alio negotiatoribus transferrebat. Qui verò inde ad Græcos deportabant, aut apud se nasci, aut in Æthiopia dicebant, multumq; cum superstitionibus eadē, diuidi, à sacerdote in ternas partes, quarum unam Deo poneret, alteram Regi, tertiam Sacerdotibus*.

Alep Sylic
emporium.

CETRYM neque Cassiam, neque Cinnamomum apud Æthiopes, aut Arabes nasci, nostrorum Lusitanorum navigatione palam factum est: qui licet totam illam oram circumlegerint, magnaq; ex parte terrestri itinere peragrarent, nullam tamen Cassiam aut Cinnamomum vidisse affirmant. Hac adde, quod ipsimet Arabes Cannellam dictam hinc petunt: rursusq; pretium apud illos intenditur quoties hinc non deferretur.

* Paulo alter
ter Plin. lib.
11. cap. 19.
Cinnamomum apud
Æthiopes
nascitur.

DICIT aliqui Cannellam quidem apud eos non nasci, & propterea ab Indis petere, sed legitima Cassia & vera Cinnamomo eos non carere, forte autem à Barbaris & inconditis populis ignorari. Familiāres habere tradunt viros Medicos Arabes, Turcos, & Coracesones, qui omnes Cassiam Crassierem, Cassiam ligneam appellant. Præterea omnium ex nostris totam Æthiopiā sub Ægypto (quam hanc Guineam vocant) non solum secundum mare, sed in mediterraneis peragravit, alij ab insula D. Thomæ nuncupata vsq; ad Sofala & Mozambique, & inde Goam penetrantes, alij plerique à promontorio Bone spei, cum naufragium passi essent) vsq; ad Mosambique & Melindam, ita ut vicinque Æthiopiā supra & infra Ægyptum perlustrarent; nulla tamen hic conspicienda est Cannella vel Cassia.

Guinea.

Promontorium Bone
spei.

CVM igitur orbis nunquam ita fuerit cognitus, ut nunc est, præsertim Lusitanis; verisimile est non defutura huiusmodi aromata & celeberrima medicamenta, quales sunt Cinnamomum & Cassia: sed abundantiam ipsam, hanc nobis dubitationem parere.

NEQUE enim (tamen si nostri minimè curiosi fuissent)

D 5

creden-

credendum est ipsos incolas tam nobilia aromata celaturos. Nam quoniam modum Barbarissimū genu, que insulam D. Laurentij incolit, mercatoribus qui eō interdum deuebuntur, fructum quendam Anellana magnitudine ostendit, quod Caryophylla redolet: eadem ratione credendum est, Aethiopes Cinnamomum & Cassiam alio odorata medicamenta nostris demonstrarari fuisse.

PORRO Cassia lignea Arabibus, Persis, & Indiū Sallihacha vocatur: à vulgo autem Indorum eodem nomine dicitur quo Canella: nullam enim inter Canelam & Cassiam discrimen faciunt. Neque, ut verum dicam, quispiam Cassiam à Canelā differentem vidit.

CETERVM quod Canelā diuersa Cinnamomi & Cassia nomine indita fuerint, occasionem praeiussisse pato mercatores Chineses (Nam Annales vrbs Ormuz, prodit vni quadringentis naves à China vno eodemque tempore eō appulisse) qui cum à sua regione aurum, sericum, vasa murrbina (porcellanas vocant) muschum, cuprum, margaritas, aliaque huiusmodi merces eueherent, nonnulli ex eis in Malaca vendebant sandalum, nucem myristicam, macerem, Caryophylla, lignum alois, contra in suas naves inferentes: quae rursus in Zeilan & Malaca auidebant, indeque fumebant Canelam, ex Zeilan videlicet laudatissimam, & ex Malaca minus selectam: similiter & ex Iasa, vnde etiam piper, cardamomūque euehebant, eaque omnia deinde Ormuz, aut in Arabia aram maritimam perferrebant. Interrogati autem isti Chineses, quare non essent haec aromata, & vnde ea adueherent, fabulati illis narrabant quae recentis Herodoti, ut huius commentu earum mercium pretia auerent.

CVM autem que in Zeilan nata esset Canelam, ab ea quam in Iasa & Malaca sumperant, differre cōficerent, diuersa illi iudicare nomina, cum tamen eiusdem generis essent cortices, pro soli calig. varietate solum differentes, ut

res, ut plerumque idem fructus pro regione & suis varietate suavior fieri, aut à naturali bonitate degenerare solet.

E MENTES ergo Ormaz, incola eam Canelam à Chinesibus, idcirco eam Darchini, quod Persis signum Chinesis sonat, appellatur: deinde Alexandriam venientes, ut eam Gracis eō consentibus carius venderent, Cinnamomum vocarunt, quod significat lignum odoratum, quasi Anomum ex China delatum. Deteriori autem Canella, qua scilicet ex Malaca & Iasa delata esset, idem nomen quo in Iasa appellatur, indiderunt, scilicet Cais maris, quod lingua Malaya dulce lignum sonat (hinc corruptus vocabulo Cassiam Graci dixerunt) duo diuersa nomina eadem rei imponentes.

VSVS est autem Antenna lib. 2. cap. 12. cum Rhase & reliquis Arabibus, vocabulo Persico Darchini, ut plerisque alii Persici solet. Nā Canelā cuiuscumque generis Arabibus Quercia & Quercis dicitur. Reliqua verò nomina Arabibus prodita corrupta sunt, ut Darchihā & similia. Vocatur in Zeila Cuurdo: in Malaya, ut dixi, Cais maris: in Malaca Cameca, Nam quod Serapio Darchini ardorem de China interpretatur, corrupta est interpretatio & ab interprete addita.

CETERVM rogatus volo omnes eum Medicos tum Pheriacoportis, ut post hac Cassia loco Canelam deteriorem praescribere desinant, & selectissima videntur, quandoquidem tanta nunc est eius copia. Tum etiam ne Cassiam duplī pondere pro Cinnamomo in compositionibus iniiciat, tamen si fressi Dioscoridi & Galeni auctoritate.

SCRIBENT nonnulli, Canelam nostram veterem Cassiam non esse, quod (ut dixi) nigricans sit, & immodica: aut, si sit, Pseudocassiam Dioscoridi esse potius quam legitimam. Fit interdum, ut etiam hic in India Cassiam admodum depravatam cum alia inueniamur, non exigua quantitate (quoniam aut non bene parata fuit, aut non suo loco,

Insula D. Laurentij.

Fructus Caryophylla alia.

Sallihacha.

Canelā est Cassia.

Genus nobiliss. emporium.

Canella Zeilanica vnde quae huiusmodi.

Darchini.

Cinnamomum.

Cais maris.

Cassia.

Quercia, Quercis.

Cuurdo.

Canaca.

ſuo tempore caſa) quandoquidem vix Aroma reperiat corruptioni magis obnoxium quam Canelle eſt, præſertim ſi diu in naui perſiſterit. Eſt enim hac regio putredini admodum obnoxia, maritimi ſinguli loci; immo quotidiana experientia videmus Canellem ſinguli anni multum de ſua illa odoris & ſaporis ſuauiſſitate deperdere.

S. 1. qui plura de Caſſia requirit, legat Manardum lib. Epiſt. 8. epiſt. 1. & Commentarios Martiabili lib. 1. cap. 12. & 13. qui multis argumentis demonſtrant noſtram Canellem, legitimam Caſſiam eſſe. Sed quod Cinnamomum uterque negent, in eo falluntur, cum Caſſia, Cinnamomum, & noſtra Canelle eandem ſint medicamentum.

ANNOTAVIT Lucana lib. 1. cap. 13. in aditu Indiciu Phyſiſipone ſe omnia Cinnamomi genera à veteribus deſcripta obſervariſſe. Sed ego hic in India plura duob. obſervavi, videlicet quod in Zeilan naſcitur, & quod in Iava & Malabar. Nam quod in Laſtiam denedi ſolet, Zeilanicum omnino eſt. Poterit autem fieri, ut quinque genera a dignitate diſcreta inveniunt, non autem genere diverſa. Quod verò deinde addit de Cinnamomo cum Maria Scilironi vixit reperto ſub Paulo 111. P. M. fabuloſum præſertim videtur.

EATENENTUR nonnulli, Cinnamomum quidem non habere, ſed non illud Maſſiticium, quod à Diſcoride lib. 1. cap. 13. cateris generibus præſertitur; quòdque Theophræſtu lib. 9. cap. 1. multum quòdam conſtare ſcribit. Sed hi abunde ſatisfacunt præto in argumentis qua ante prætulimus.

Porro Cinnamomum ſive Canelle arbor magnitudine eſt Olea, interdum minor, multum ramis prædita, non in quidem contorto, ſed rectè ſermit: foliis laevi quidem colore, ſed forma ad Citri folia accedente (non foliis Iridis, ut fabuloſe quidam ſcripſere) ſtrobiliſſis cæcidis, fructu nigro & rotundo; anſulane ſere magnitudine, aut exiguiſſis cinnamini. Eſt autem Canelle nihil aliud niſi ſecundus & interior arboris cortex*, nam hæc arbor duplici cortice munita

vires eſt veluti Sader, non eo tamen adèd crasſa & diſſoluta. Exemplum ergo cortex crasſa illo & exteriori libro reparatur: deinde in laminulas quadrangulas ſectus, domi abſicitur, atque ita per ſe convolvitur, ut trunci vniſi rami integri cortex videatur, cibus tamen partes ſine domitate corticis in tubulos digiti crasſine convolvata, truncus verò interdum ſemoris crasſitudine reperitur. Roſeam autem illum, ſive ex cineres vinoſum colorem Soli calore contrahit: qui, non probe paratus, Landicans ſive cineres coloris ſerminium verò ardorem Soli aduſtus, niger. Ademptio corticis tribus poſtea anni ab ea arbore abſtinetur.

FREQVENTES ſunt hæc arbores in Zeilan, ſolebatque videri Canelle: ſed triginta albinc, annis nemo tam enere potuit, præter Procuratorem regionum negotiorum, Fallori vocat. Zeilanicis minores ſunt ea qua ignobiliores Canellem præbent in provincia Malabar, & in Iava ſive Iava; non tamen adèd puſilla, ut eam Plinius lib. 12. cap. 19. & Galeum lib. 1. de Antidotis eſſe cenſent. Sunt verò omnes ſilveſtres & ſponte naſcentis.

NUQUIAM alibi, quod ſciam, naſcitur Canelle, tametsi Franciſcus de Tamera ſcribat in ſteto mari Erythraeo Cinnamomi arbores, & Laros mari aſu interdum operas inveniri: quoniam noſtri ſinguli anni per mare Erythraeam navigant, nullum tamen duarummodi arbores viderant. Nam quod ad Occidentalem quam vocant India hiſtoriam attinet, non veriſimile videtur Canellem iſtic naſci, quandoquidem tam dicitur calities glandiſque Saderis modo ſerre, cum legitima Canelle veluti olius ſerat: ſed alia erit ſui generis arbor. Nec, ut eadem referri, in China naſcitur, nam è Malaca Chiniſum cum aliis mercibus deſertur. Intellico verò pluriſimam etiam Canellem in inſula Mindanao naſci, & vicinis inſulis, ſed ea procul à China abſunt.

PVTARVNT etiã nonnulli in Alep naſci Canellem, quòd apud aliquos Scriptores præſcripti inveniunt Cinnamomi

Cinnamomum, Caſſia, & Canelle id ſunt. Cinnamomum ſive Canelle duo dicuntur eſſe genera.

Canelle hinc dicitur.

Canelle ab hoc dicitur.

Nulla Canelle in America.

Nulla in China.

Cinnamomum Aliphanum.

momum Aliphanum, sed sciatis non magis istuc, quam in Hispaniâ nasci. Verum cum ex his regionibus Ormaz, & Gilden, atque inde Alep denebatur, factum est, ut incorrupta & recens Canela istinc in Europam advenisset, ab ipsa vrbe Alep denominata sit. Quamvis autem Zeilanica reliquis preferatur, invenitur tamen etiam interdum ignobilis, qualis est qua ex floribus cortice constat, minusq; in Tabula connotatur, quod non sit eiusdem anni: quo enim vetustior cortex, eo deterius. Qua verò in Malabar nascitur, tota ferè est ignobilis, tantumq; à Zeilanica differat, ut centena Zeilanica libra decem aureos pendant, Malabarica verò libra quadringente ruyum dumtaxat aereum.

Liquor d'indice Canelle.

Aqua d'corricibus, & d' floribus Canelle.

Aqua Canelle facillitatem.

Oleum Canelle.

EXSTALLAT ipsa radix liquorum Capitarum redolentem. Sed rex vetuit radices vulnereari, ne arbores perirent. Elicitor aqua plumbica aut vitæ in stramine ex ipsi floribus, sed qua fragrantia & odoris suavitate ei cedat, qua ex corticibus nōdum exsiccatu educitur, tametsi ex soli floribus elicui eadè sit Lacuna lib. 1. cap. 12.

VITIS est stillaticum hic liquor ad plurima: non stomachi imbecillitatem roborat, colicis doloribus ex causa frigida provenientes istico lenit, ut plurimumque sum experitur, facies colorem commendat, & oris halitum, præterea ad coquendos suavioresq; efficiendos cibos perquam idoneum.

EX Canela bacis oleum extrahitur, quemadmodum ex oliiv, sebaceum quodammodo, & saponu Galici modo in panes coactum, inodorum, nisi calefactu sit, tunc enim Cinnamomum aliquantulum olet. Et videntur aduersus ventriculi & neruorum frigidam intemperiam.

CETERVM vt de nominibus generum Canelle à veteribus traditu aliquid hic dicam: fieri posse existimo, ut Zegir vocatu fuerit totu ille Chingalarum tractus, qui est Zeilan. Nam Persa & Arabes nigros vocant Zangues, omnes verò Zeilan et Malabar incola nigro colore præditi sunt. Mostilicium ab insula Zeilan, qua montosa est, dici potest.

PLINIUS

PLINIUS lib. 12. cap. 19. in Gebanitarum portum Ocila vocatum deferri tradit, quinibilibet aliud est, quam Chingalarum sine Zeilan portus.

CONTINET autem Zeilan, sine Ceilan, adaginta leuca in circuitu, triginta verò in longitudinem patet, polarem eleuatum habet à sexto ad nonum gradum, vberissima & laudatissima totius orbis insula (hanc nonnulli veterum Taprobanam esse volunt, quod nomen est Samatra Taprobanae, tradiderunt malum) habens è regione & in confinia Promontorium de Comerin vulgè nuncupatum. Populosa est admodum, tametsi magna ex parte montosa, cuius incolæ Chingale appellantur. Multa istuc nucis myristica, Cario phylla, Piper: omni generis præter, adamantem gemma: margaritarum, auri, argenti magna copia. Silua omnium generu arborum scatent, panoniu, gallu, palmam vray generu multoq; venetu, cornu & apru. Delicatissimi istuc fructus, tametsi sponte nascentes, sicut, vna, aurea mala suavitate reliqua totius orbis superæia ligno & seruo abundat: multa Palmatum generu, optimis, Elephanter, summitiq; ingeniq; quibus reliquis obediens esse ferunt. Fabulantur Indi istuc esse Elysiu Campus, & in excelsu qui illuc est monte (quem rostrum sine acumen Adami vocant) pedum Adami vestigia apparere.

Zeilan insula dicitur in vrbe.

Chingale, Zeilan incolæ.

Elephantia Zeilanico vulgè vocantur.

At nota sunt Canelle inordinatè Inuencis fruguentia quæ ad videtur interior ille cortex, sed omnino superior cinerea quodammodo pellicula obdormit. Pæneque verò tubuli, acilicet & assicci inæqualibus continet demodat videntur.

CINNAMOMVM verò dicitur Cinnamula Belgico vidi à sterum apud Geneceum Dominum Carolum & D. Audomaro, sic memorat. virum ad modum in Herbaria perissimum, & qui plantas istas, aut quadrupedem insigni scilicet, vniq; que coloribus expriui captabat, sed omnino etiam Nantz miserolurum studioffimum: sterum apud C. V. D. Nicolaum Valdara Brugyensem medicum Geneceum reliquis miser & assicem passos ante mense, apud Geneceum Dominum Thomam Radegum in purgatione nostra Zeilanica anno 1771. Bristoli ad quatuordecim. Inani verò ille resti, non enodis, sed nodu cubitulum sine ramulorum vestigijs palmu ad inuicem distita inspicit. Cortex tenuis, subcinereus quodammodo coloris, inuicem eductu, suauis gustus, sed qui sua acrimonia aliquantulum

Egit.

EGO sanè quid per hac vocabula sibi velit Serapio planè ignore, & nomina admodum depravata esse existimo. Nam quod per *Finnia* intelligat, nescio: per *Mondel*, fortè *Melindam* intelligit: per *Sesli* & *Alcaimari* *Zeilan insulam*, & *Promontorium Comorin*; à quo triduo in mare marino *Zeilan insula* distat. *Concebaru* sunt taxat vios. In *Comorin* certe & *Zeilan* ligni quoddam genus odoratam provenit, quod *Aquilabrama*, id est, *Lignum Alois* sicuti nescire appellent, ut paulo ante diximus. *Es cremantur* *Banaciam* corpora, quos huius historia initio ab omni re amputata abstinere docet.

Idem Serapio lib. fm. cap. 197. ramos ab arbore resectos integro anno sepeliri scribit, ut sua odorati *Agallochi* mercescat cortex, lignumque, partem dumtaxat remaneat, adeò ut è ligno nihil odoratur. Addit collabentes ex *Agallochi* arboribus ramos, à fluvianum inundationibus raptos, per circumstantes regiones de ferri. In nonnullis sanè veritati consona resert, sed in quibusdam veritatem affectum non est. Quid verò fructum proferre rotundum pipere modo, & rubentem resert, an verum sit ignoro, cum hactenus videre mihi non contigerit, nec quemquam inveniorem qui aliquando viderit: nec reliqui *Arabes*, *Rhasari*, *Ancusis*, & *Isaac*, cum usquam meminissent, tamen si *Agallochi* facultates descripserint.

MAOIS autem fabulosa sunt illorum somnia, qui *Agallochi* arborem terrestri tantum paradiso provenire, eiusque fragmenta fluminibus ferri subulantur, quam vi reselli debent.

NEC miris absens sunt, que *Pandellarius* cap. 30. de *Agallocho* scripsit. Nam quod *Chamaelea* adulterem *Agallochum* scribit, à veritate alienum est omnino, cum tota ea regione *Chamaelea* non nascatur.

RVELLIVS verò lib. 1. cap. 36. tamen si per omnia veritatem non sit affectus, in plerisque tamen hallucinatus non est. Quatuor quarecenset *Agallochi* genera hactenus videre mihi

Agallocha.
Banaciam.

Agallochi
fructus.

Chamaelea
in regio
Malacæ non
nascitur.

re mihi non licuit; sed unicum genus Indicum vocat. Ferri po-
test ut reliqua genera leguminum *Agallochum* non sint, sed
lignum aliquod odoratum.

BENONI scribit *Musa exim. simpl. de Agallocho*:
in hoc tamen salutar, quod eius plures filius inveni scri-
bet. Nam rara sunt arbores.

CETERVM *Agallochum* dicitur *Arabibus* *Agalogen* & *Haud*, *Garrate* & *Decan* incolæ Vd, quod vocabulum ex *Arabico* desumptum videtur: in *Malaca* *Gartolo*, selectissimum autem *Calambac*.

ARBOR est *Olea* insar, interdum maior, fructum aut sorem videre non contingit, ob difficilem & periculosam huius arboris diuturnam observationem, frequenter illic grassantibus Tigribus. Alari verò mihi sunt è *Malaca* rami cum foliis. Betunt autem recentis dissectum *Agallochum* nulla odori fragrantia gratam esse, nec nisi siccatum odoratum esse: imò eum odorem per vniuersam ligni materiam non diffusum, sed in ipso arboris corde sine matrice coacturari. Crassus est enim cortex, & ligni materies odori experti. *Haud* negaverim tamen, quoniam patrescentis cortice & ligno, oleosus ille & pinguis humor matrici sese infundit, illamque odoratiorem reddit; sed ut odor *Agallocho* concilietur, minime putredine opus est. Multi enim sunt ad id experti & dextrini *Agallocho* dignoscendo, ut etiam de recens dissecto indicare possunt, sine odoratum suarum, an nulla odori incandescite fuerint. Etenim in omni lignorum genere aliud alio præstantium est. Solent autem *Malaca* incole *Agallochum* repurgare ante quam negotiatoribus vendant.

PRÆsertim verò multum nigricans, cinereis discurrentibus venis, ponderosum, plurimum humore pingui prægnans. Probatio erit, si igne accensum multum humore exudet; non si in aquam coactum, subsidas. Nam selectissimum quandoque innatet, nec subsidas. *Garate* & *Decan* incolæ, præter supradictas notas, ut magna sint fra-

Agallochi
leguminum
cum generis
incolæ.

Agalogen,
Haud, Vd.
Garro, Ca-
lambac.

Agallochi
biliois.

Agallochi
delictus.

viridis, deinde niger, insipidus, & facile decidens. In odoram ferunt esse arborem, nisi deest ab eo cortex exsuccatam.

Allegro-
s acuti viti
apud Indos.

MAGNA Santali albi & Citrii quantitas per vniuersam Indiam absumitur, quoniam omnes ferè eius incolæ sine Mauritiani, sine Gouates, alio in mortuario Lepidei contrahunt, & aqua macerato sibi vniuersum corpus inungunt, deinde sicari sinunt, ad asium corporis tollendum, & odium conciliandum causa. Est enim hac regio admodum calida, & incola plurimum odoribus delectatur.

Cochin &
Gou Indim
emporia.

ADVENTIVR autem rituum, Santalum Lusitanorū Onerariū ex Malaca, & in Cochin & Goa maxima totius Indis emporia invehitur; perit enim nunc Calicut amplissimum alim emporium. Inde scilicet ex Cochin & Goa potissimum partem exportant in Malacur, Canara, Bengala, Decan, & Guzarat: minima verò defertur Ormaz, Arabiam, & Lusitaniam. Imò vix in Lusitaniam legitimum Citriuum deferri pato, cum multo plurius illi ematur, quàm in Lusitaniam delatum vendi possit.

Santalum
pallidum re-
stit in Lusit-
tan emporia.

ANTIQUIORES Græci Santalorum non meminerant, sed Arabes damtaxat. Quid verò sibi velint Machazari & Mahazari vocabula, quibus pallidum Santalum nuncupari quidem volunt, profuso ignoro (tamesi Monachi Commentatores in Mesuen distimū. 2. cap. 26. Machazari explicent odoriferi) nisi ferè Machazari significet à Malaca petiitum, aut Muzafrani legendum sit, quod pallidum aut croceo colore infestum sonat.

Machazari,
Mazafrani.

CETERVM in pallidi panis albi & rubri partes aequales prescribendas non censeo, vi vult Sepalueda, sed potius solum candidam: magis enim pallido affine est album quàm rubrum.

Santali palli-
di panis al-
bi candidum
capit.

IN exteris regiones delata Santali arbor etiam crescit. Fidi enim in Andanager totius regni Decan vrbis primaria, vbi regiam suam habet Nizamora, attamen non erat odorata. Habet autem Nizamora istius herbes amplissimos,

Andanager
vrbis
Nizamora
portu.

emni

omni peregrinarum arborum, etiam nostratium generi excultissimos, quæ fructifera sunt.

SIGNIFICATVM mihi erit, in insula D. Leontii Santalum etiã inueniri, & ipse Archæbopes incolæ sic asserere. Verùm postea Santali nō esse intellexi, sed ligni damtaxat generis odoratum, cuiusmodi hic partem a inueniantur.

Lignū San-
tali.

INVENTIVR & in Malacur odorati ligni genus Santalo alio persimile, quo se in scribitur indigena inangū: Angua Malacurica Sambarane appellatam.

Sambarane
lignum.

Quæritur et hoc Sandali descriptio colligere licet, valde vitæ dubitandum an legitimum Santalum pallidum habeamus, quidquid quidem scribitur vix in Lusitaniam deferri, quoniam eius partem maxime sit apud Iorio. In dot quæ in apud Lusitaniam. Fieri quæ partem vix aliquod illud odoratum lignum nobis per legitimum Santalo obtinuerat. Certe candidum nullum plantæ inodorum est: si rubrum, tamen dicitur, infestissimum, quoniam vocat soliter Archæbop in Santalo rubro non requiritur.

Attingenti pallidi librali fragmentum, & è sipsis aliquot pedes longo, lenigendum etiam reserum, donavit mihi etiam anno 1671. idcirco Morgagnæ, fragmentis admodum odore, cuius partem adhuc apud quæ inno, reliquum amica communicaui.

De Betre.

CAP. XVIII.

FREQVENTISSIMO in insula apud Indos Betre: ab insularibus autem alienum non erit, si hoc loco eius mentionem fecero.

BETRE masticatum, amaram inuenitur: hanc ob causam et Aroci admiscens, & calco momentū, sicq; preparatum suauissimum esse saporis affirmant. Mirisunt, eum primitū degustari, propter amarorem ita displicant, vi ab illo cetero semper abstruatur, nec vquam degustare poterim.

Betre cum
alio mastic-
ta.

SUNT qui addunt Lyrium: potentiores verò & opulentiores Capburam de Burnes, nonnulli Lignum alai & Moschum aut Amberam. Sic autem paratum ad eum suauis est saporis, cuiusmodi halitum ad eum commendat sua fragrantia, ut perpetuò ferè illud masticent opulentiores, tam etiam alij profacilitatem ratione, tamen non desunt, qui Aroci cum Cardamomo aut Caryophyllis masticent. In saltu vniuersi autem & remanentibus à mari locis cardamomum.

E +

feriatur

feritur Nizamoxa fingulis annis in ad impendere trigefies mille aureis Lufitanos. Hac sunt eorum iragemata, hoc abeuntem donant: atque Rex ipse interdum propria manu potentioribus elargitur, alia verò per manus famuli sui quò Xarabdar aut Tambuldar vocant. Sed quia Betre venas habet aut castas feculènti folij longiradine excurrenter, vngue pollicis (quæ ea de causa in acatidi præfæcit, non, veluti nos, in rotandum) illas eximunt: deinde admissa calcis momento (quæ ob exiguum quantitatem & materiam rudo conflata est, sit enim ex ostreorum testis concrematis, nullam nocentiam adferre potest) & Areca confusa aut conflata, solum Betre complicant, atque in os miculam mandunt, priorem illam succum exparentes (quod tamen nonnulli non sciunt) qui erentum videtur: deinde alia atq; alia solis simili modo præparata subsequenter sumunt. Sæpe aliquem dimissari, aut ipsi ab adstantibus descendentes, hu solis præparati plena borsula sericea abeuntem holerere. Nemo autem discedere sustinet, donec Betre sui donatum: id enim dimissum est indicium.

CETERVM opulentiores aliquos adituri, hoc Betre masticare pro more habet, ut odore os fovimentent. Siquidem apud eos summa incivilitatis est odoratum non habere ardentem: ita ut si tenuiori fortuna aliquem cum postivè formamem ciferre necesse sit, manu ori apposita id facies ne teter aliquis odor alterius nares feriat. Sic etiam mulieres viris congressare, Betre mandunt ante quam colloquuntur, evolvuntque, ad Lasciviam suam esse illicebant.

OMNES huius regionis incolæ id, sumpto cibo, mandere solent, aliqui cibos nauseam quodammodo movere aiunt: & masticare asnetis, viri habitum tertium olete, si quando abstineant.

SOLENT ad eius usum per aliquot dies abstinere, quibus obierunt sanguine iuncti. & in quibusdam icaniis. Ad huius etiam usum abstinere, & huius abiciunt Arabes & Moablis, hoc

illis, hoc est, ab fœditores dicti, decem diebus quibus levantur. Sobolantur autem isti ab fœditores, sui se incruentes conclusos in quadam arce multarum præterea fabulas addunt.

NASCITVR Betre in omnibus India regionibus maritimis Lusitanis cognita: nam in continenti non reperitur, nisi à maritimis allatum. Verum quidem est in Dultabado, vrbe opulenta in Decan, & Bisnagna inveniri, sed mirari certe quantitate, quàm ut ad Persas & Arabes deferatur. Supra Ciliatæ, quod illogice lenius ab Ormuz distat, invenire haud erit facile. Nam neque regionem frigidam amat, ut est China; neque solibus nimium adaptam, ut Mosambique & Sofala.

IN Malabar vocatur Betre; in Decan, Guzarat, & Canam Pamjin Malaisio Siri. Hallucinantur quæ Betre salium Indum esse putant: in quo errore etiam versatus sum, cum primum in Indiam appuli. Sed sententiam quædam quæsum sum postea, à Nizamoxa, quæm Nizam ad quos vocant, evocatum: cui medicamentum roborando stomacho iussu componere, ea simplicia quæ medicamentum ingrediendatur enumerant, addens id solum quod masticaret, Folium Indum esse. Ad quam vocem risi ille (siquidem hoc vocabulum intelligebat) & Amicennam mihi ostendit Arabice lingua conscriptam, qui diversis capitibus de Folio & Betre agebat. Ductissimo enim quinquagesimo nono capite, lib. 2. de Folio Indo, Cadegi Indi: illi nuncupata, scribit; & septingentesimo septimo capite lib. 2. de Betre, quod ille Tembal vocat, corrupto, ut mihi videtur, aliquem solum vocabulo, quod ab omnibus Tambul, non Tembul dicitur. Hoc adde, quod si quem Arabem aut Aethiopem percenteris, qui vocetur Betre, statim Tambul dicit.

AVICENNA lib. 2. cap. 709. gingivæ confirmare est auctor, in quem etiam usum semper ab Indis masticatur: & paulo post subicit, stomachum roborare, ob quam facultatem etiam ab Indis expectatur. Quod autem frigidum

Xarabdar.
Tambuldar.

Betrevis.

Mnalla stillo.
cola perfum.
Go.Betre nama.
In.Betre, Pam.
Siri.
Betre non
est: Folium
Indicum.

Cadegi Indi

Tambul.

Quæ ad Betre
ca abici
non.

odoratum;

odoratum, *Cariophylla* quodammodo redolens, non tam vehementis odori ut *Nardus* aut *Macu*; neque tam subtilis aut acuti ut est *Canella*.

AQUA non innatas hoc Folium lentis palustris modo, ut scripsit Diosc. lib. 1. cap. 11. & hanc secutus Plin. lib. 12. cap. 26 quibus impostum est in huius descriptione: sed nascitur in prætera arbore procul ab aquis, cum multis aliis locis, tum in Cambaja. Et si ab aliquo *Pharmacopola* (quem ipsi *Gandis* vocant) *Tamalapatra* peristru, stratum te intelliget, quoniam vernacula est eorum lingua.

Dioscoridis
& Plinij lib.
12. cap.

Gandis;

NON sunt verò hæc folia tam validi odori atque *Spice Nardi*, sed suaviori: neque eo modo colliguntur ut *Dioscorides* lib. 1. cap. 11. perhibet; sed collecta in fasciculos colliguntur, atque ita vaneant. Diluore variis calore nitent, non ex candido nigricant, & præferuntur integra: quid facultas in istis melius conservari credatur. Odore nequaquam caput serium, ut reliqua odorata.

AUCTOR est Plinius lib. 12. cap. 26. arborem esse in Syria folio consimili, ex quo exprimitur oleum ad unguenta: fertiliorem quidem eius esse *Aegyptum*, *Laudatius* tamen ex India venire: in paludibus ibi gigni lentis modo, odoratius crasso, salis gustu, minus probari candidam, saporem eius *Nardo* similem esse debere, & cuius odor in vino suffertur illi antecedit alius, &c.

AN in Syria & Aegypto nascatur ignota. Perquisitum Malabaræ
Tavocæ à Medicis *Metaphisicis*, *Damascenis*, & *Aleptinis*: neque in Syria, neque in Aegypto gigni. At illud sitio, neque tam validi odori esse ut *Crocum*, neque *Nardi* esse sapore. Quid verò huius in vino suffertur facti odorem alius antecedere scribit, ea tempestate verum id esse patuit, cum ignota adhuc essent *Benjui de Beninas*, *Ambarum*, *Moscibus*, *Calambac* (quod *Agallochum præstantissimum est*) aromata odoratissima.

SCRIBIT *Alicenna* lib. 2. cap. 259 in eodem secuti-
tationibus

* Taberi-
frum
vulg. camp.

radix prædicitur esse cum Nerdo, sordis, esse Saalifram,
in palustri generari, lectis palustris modo aqua innata-
re sine radice, nonnullis, putasse solum Nymphæa esse si-
mile, riuq; oleo Laferpiz & oleo croci facultatem ha-
bere, valentius tamen esse.

Grati Ma-
laberi hi-
storici igno-
rantur.

Sed cum certum sit, Arabes in hoc medicamento Gra-
tos per omnia seculis esse, & abundantia sicuti Gracorum opi-
onem falsam esse demonstrauerimus, plura in medium
esse præferenda non duximus. In hoc autem omnes conueni-
unt, vrimam ceteris, etiam halitus commendare, restes ab
erisione tueri, et admodum cum Nerdo vires fortiri.

Folium In-
dum Caryo-
phyllorum
folium non
est.

Sunt ex recentioribus nonnulli, qui & albatrum sibi
ignotum esse scribunt. Illi meæ sententia cordate loquuntur.
At si sola videtur, qui solum Caryophyllum esse afferunt,
quandoquidem reperi, vbi Caryophyllum nascuntur, bonum
ferè inueni ab eis ad ea in qua Malabatrum prouenit.

Folium in
Aethiopia
est videtur.
Canelæ fo-
lium.

SCRIBIT Franciscum quidam in Aethiopia digni,
sibi datum esse cum inscriptione foliorum Canelæ. Sed
valde hallucinatur. Nam in Aethiopia nulla est Canelæ
arbor, neque folium similiter. Fieri autem potest, vt ad
eam missa sint Canelæ folia cum ipsa Canelæ: ea enim
non multum à folio differunt Indæ, nisi quod Canelæ fo-
lium angustius & minus acutum est, et idem, idu costis sine
neruis caret, quos folium Indam habere dicimus.

Folij sacra-
danam.

NON sperat arboris, si diligentiores essent
pharmacopola & medici Lasciani: signidem tanta eiu copia
hinc exportari poterat, qua vniuersa Europa sufficeret.
Eius autem paupertas, Canelæ folijs vtantur, si ea non ci-
sentur: in miris, Spica Nardi, non autem Maci, vt va-
luerunt nonnulli. Taber etiam Auicenna, lib. 2. cap. 259 in-
terprete Bellouensi, Thalissafas substituit, sed quid sibi
velit Thalissafas, planè ignoro.

Thalissafas.

* Folium Indum quale hic Auctor describit, ad nos etiam non ad-
ferunt, esse reuocantibus raris in eod. ad hoc in hærere, & inargentum,
quale nos hic exportamus: gubia lantini ferè folij. Longè vero illud
differt

differt à Caryophyllorum folio, quod postea describetur: igitur
etiam reuocantibus raris, etiam reuocantibus quiddam Apic.
Huius historiam vni Breui confudit Amarus enarratione vi. &
xviii, Cap. de Malabaro, & Malabathino.

Ceterum cum nunc sub prelo esset notitia hac Epitome, ac-
cepi ab Amplissimo viro Promio Iacobio Antonio Corallo fructu
quendam cingulum glandis forma cum hac inscriptione, *Folium Canelæ
in quodam loco inuenitur: ex arbore vni ferè Indam Tandel omnibus in In-
dia. Eius quotiescunq; viscerem inuenimus vni cum toto Indæ vul-
gari ad nos adferri, neque id legitimum esse solum ex Gancie nobis
descriptions certissimam, (quandoquidem Tandel fructus pagæ sit
diuinitas, vix Breui deseriptione colligere licet) adpingendam, hic
pauca: ea magnitudine qua ad membra est.*

Legi hic noster Auctor folium Gollam simile, quod ego Nymphæa Gollam
tridit, quod aliam interpretationem habere non potest. At notitia
exemplaria nulloquam Gollam meminimus, sed Nymphæa Indæ, id est
Nardi Indicæ: quod satis videtur esse argumentum, Auctorem in reperi-
tionem plerumque lapsam esse, vix illi inuenit Auicenna Arabicum,
et ego per Thalissaphar Auctorem intelligere puto id quod ibi a-
cap. 259. Thalissafas describit, quod ego noster hic Aucter Macerem
Gracorum significari frequenter capere dicit.

De Maci.

CAP. XX.

NON dubiam est, quin Maci, de quo nunc agitur sa-
mam plurimum à Macere Gracorum discrepet si vtriusque
descriptionem & facultates consideremus. Cum igitur re-
centiorum quidam sari manifestè id demonstrarint, non
opus esse existimamus eorum argumenta hic recensere. Sed
opera precium me saltatam putari, si Maci & Myrsificæ
nuci historiam hic breuiter contexerem, quandoquidem
Gracorum Macerem hoc tempore ignorari puto.

EST igitur arbor qua Myrsificam nucem & Macim Nuci Myr-
sificæ præfert, Pyri magnitudine folijs eiusdem, sed breuioribus &
subrotundis; sicut, vt verius dicam, arbor est Persica malo
haud dissimilis, breuioribus tamen folijs. Fructum fert densis
operculis inuolutum, quod per maturitatem debescit, et
tenuiorem corticem sine membranam, qua nucem cum suo
putamine ambit, ostendit. Tenus illa membrana Maci est.
De externo illi operimento siue palmato calice nobis men-
tionem facimus, tamen si saccharo conditum plurimum hic
commendatur. (cum sit odoratus & grati saporis in morbis
cerebri, vteri, & neruorum. Maturæ fructus, & debilesse,
vt di-

Nuci Myr-
sificæ his-
toria.

vo dicit, primo id experimento calicem echinatorum, qui castoreo amplectuntur, (calicem qui in glandes nostras perfunt dicere malim) modo: Macis Cocci instar rubescens conspicitur, pulcherrimo aspectu, bene onisti in praesertim arboribus. Exsiccata nuce, debescit etiam Macis; & stalescente rubore, aurum quodammodo colorem acquirit. Eius pretium triplo maius quam Nucis Myristicae.

Ex Banda etiam adhibetur Nux myristica seeto condita in fuculibus, qua nonnulli in acetarib. vescentur: sed maior est eius copia que sac. hero excepta adfertur.

NASCITUR autem hac arbor in Insula Banda. Inaciri etiam trahunt in Maluccis, sed non est fructifera, quemadmodum nec ea qua in Zeilan provenit.

FUIT autem hac nux cum sua Maci veteribus Gracis incognita, quemadmodum Auenroo * etiam testatur, qui hoc medicamentum ex eorum numero recenset, qua Gracis incognita fuerunt: quemlibet Serapio lib. simpl. cap. 2. in huius medicamenti descriptione, Gracorum auctoritate nititur.

Huius meminit Auenroo lib. 2. cap. 256. Nam quem sub nomine Taliffar lib. 2. cap. 694. describit, Gracorum Macer est.

Eos qui nostram Myristicam nucem Chrysohalanum Galeni esse volunt, factu convincunt cum forma, tum color & temperamentum.

CETERVM hac nux ab incolis eius regionis ubi nascitur, Palla, Macis verò Bunapalla vocatur: in Decan nux ipsa japatri, Macis verò jaisfol. Auenroo libro 2. cap. 502. lingua Arabica nux vocari scribit jaisliband, id est. Nux Bandensis, Macis verò Bofbase, cuius nominis derivationem nonquam scire potui.

HÆC sunt vera & legitima nomina Arabica, tametsi plerique Mauritanii & Arabes & Turci alii nominibus utantur, qua temporum iniuria depravata sunt, ut etiam in Serapione plerique inveniuntur.

MACIS

MACIS autem appellatur ea membrana qua nucem Macis & Ma- amplectitur, & Macefu similitudine, quem Graci rubentem sicut nonnulli dcpugnant. tuncyfa.

MYRISTICA CVM EXTERNO EXPERIMENTO MACIOBVOLVTA, ET PVTYMINE EXEMTA.

Macis myri-
sticæ nuda.

Macis myri-
sticæ veteri
bus ignota.

Taliffar.

Chrysohalanum
Galeni.

Palla, Bunapalla,
jaisfol.

jaisliband.
Bofbase.

Et Maci sic oleum in ueterum modis vniuersum.
 Consulto Marubio Commemorato in lib. 1. Dioscoridis de mate-
 ria medica cap. de Macro, Ludouic Roman lib. 4. cap. 14. & Maxi-
 milianum Trasil. de Molosis insula Nosis Myrtiloc hibernam
 tradunt.

Adolebitur etiam vbi non longum hinc iocivillium saccharo con-
 ditum, quatenus sumquam oporuerit non erallum, & densum est, vbi
 ingland bar, mox inquitur. Maci ligna parum ambrum, quo huc
 ipa includatur, rebusa fedi: hincu totidem inuenerat oblon-
 gum quoddam genus, mac vigo appollatum, & mole riba alia na-
 ve longi et hinc allumant. Nos & tacem inuigram summo opor-
 timento per medium fedi, vi lignum putamen (suo maci inuolatum
 ostendit, & usum puerum traho, obliogantur ut illam seu maris
 eodem tabella ceptimi curamus.

Aut alio habet noles hic Auctor Azenopis castiparia, seu no-
 tra mendos fuit. Nam succidam nostris exemplis Azenois
 §. Collig. cap. et suam fructum Galeni auctoritate stabili.

De Caryophyllis.

CAP. XXI.

Caryophyl-
 lion Diosc. &
 Gal. igno-
 ram.

NVSQVAM Dioscoridem, aut Galenum Caryo-
 phyllorum mentionem facisse inuenio: tamen si Serapio ex
 Galeni auctoritate de Caryophyllis tradiderit. Quamobrem
 crederem aut Galeni librum, in quo de Caryophyllis dis-
 seruit, perisse (nam hber de Dinamidu fatia Galeno ad-
 scribitur) aut Pauli potius quam Galeni testimonio de his
 Serapionem scripsisse.

CARYOPHYLLI meminit Plin. lib. 12. cap. 7. in
 hanc sententiam: Est, inquit, etiamnum in India Piperis
 grati simile, quod vocat Caryophyllon grandis fragrantisq.

CETERVM Caryophyllon, sine Caryophyllon vo-
 catur Arabibus, Persis, Tarcis, & plerisque omnibus serè
 Indu Calafur: in Malacca verò, vbi solem gignitur tam
 etiam in his regionibus dicitur Chanque. Nomina autem
 qua in Pandectariis sunt Armosel & Cattrumfel, aut
 imperitia librarij Arabici corrupta sunt, aut atatu vitio. Sed
 de nominibus minime est altercandum, quoniam quidem rex
 ipse omnibus perspicua est.

NASCITVR, vi dixi, dumtaxat Caryophyllon in
 Malacca insula, que sunt quinque numero (quarum pri-
 maria est Galaulo) nec procul nimum à mari, nec etià loci

Calsar.
 Chanque.
 Armosel.
 Cattrumfel.

Caryophylli
 nomen.
 Malacca in-
 sula.

LIBER I. 83
 CARYOPHYLLI, CVM SVO FOLIO ET
 FRUCTV, VIVA IMAGO.

F 2

mari

MARI

Caryophyl-
lon in Ma-
laccis dicitur
maxi fructi-
ferum.
Caryophyl-
lilona.

mari nimis vicinis. Nascitur etiam in Zelan, nonnulli
alio loci, sed nullibi fructifera est arbor, quam in Malacca.

PORRO arbor est Lauri forma & magnitudine, fo-
liis etiam laurinis, sed angustioribus, multo praedita ramis,
capitis flore, primum candido, deinde viridante, postremum
rufescente, qui odoratus est Caryophyllum ipsum, cla-
nam vocat, quod a capitate sit in modum clavi, exerit in
adversum quatuor denticula sese scellatim decussantibus.

Procerum in extremis ramulis Myrti modo. Est autem flos
hic viridis (ut a fide dignis verbis accipi) admodum odoratus, ut
reliquos flores odoris suavitate superet. Calidiores flagellant
aliores ramos arboris, et mandatis sub circa arborem sole;
siquidem nullum genus graminis praesens nascitur, omnem
succum sine humorem ad se attrahente arbore. Decussa
Caryophylla biduum aut triduum siccantur, deinde asser-
vantur, & Malaciam aliisque provincias mittuntur. Quae in
arbore haurit, crassiora sunt, nec ab aliis nisi vetustate des-
ferunt. Quare non recte Aeneas lib. 7. cap. 318. crasso-
rem hanc fructum marem facit. Magni procerum arborum
est, si arbor plures flores produxerit quam solus; id in co-
non debent nominum flagellari arbores, quia reherens &
& nimis flagellatis steridiores efficit. Pediculi oblongi, & qui-
bus dependent flores, vulgo Fusti vocantur. Folis tanta odo-
ris suavitate non fragrant, ut ipsum Caryophyllum: sed ne-
que ipsi rami odori sunt, nisi aliquantulum siccati.

NASCITUR autem ipsa arbor sponte ex Caryophyl-
li deciduis. Nam cum nunquam hinc desit pluvia qua
fructus alimentum praebet, qui in terram decidit, enascen-
tur arbuscula quae inter odolevium quidem adolevunt, in
centesimum vero annum perdurant, quemadmodum ipsi
incile testantur.

COLLIGITUR Caryophyllum a decimo quinto Se-
ptembri usque in Ianuariam & Februarium, non manu, ut
nonnulli volunt, sed violente flagellatione, ut iam dixi.

Folli.

Caryophyl-
lon arbor cum
colitur.

Caryophyl-
ligum.

ERRANT qui Caryophylli & Moschate nudi arborum
eamdem esse putant. Nemo Nux rotunda ferè folia ha-
bet, Pyri saltu floribus. Caryophyllum verò, salu est Lauri.
Præterea Caryophyllum desertat in Bandam insulam præ-
cui inde distant, quæ Nucem profert.

SCRIBIT Aeneas lib. 2. cap. 317. gummi Ca-
ryophylorum simili facultate præditum esse cum Terrebri-
tina resina. Haec ab causam pertinentem sum ad id quod
ex Malacca Caryophyllum advenit, sed negant se huius-
modi gummi vidisse. Non negaverim comes omnes ferè
arbores gummosas esse, præsertim si vulnerentur. Sed ha-
llenus nemo, quod sciam, expertus est.

NULLIVS autem præter fuisse Caryophylla intelligi
apud Malaccanos, donec edelari narravit Chineses, inde
magnum eorum copiam in suam regionem exportarunt, &
inde in Indiam, Persiam, & Arabiam. Conservari autem
in sua virtute audio Caryophylla, si marina aqua insper-
gantur, alioquin teredinem sentire.

MULTIPLICIUS sunt Caryophylla tum ad ob-
scurum, tum ad medicamentum: magis tamen expetuntur in
lana crassiora & aurantia Caryophylla, quæ nobis verè re-
minora, quæ adhuc viridibus ætate & sale apud Malaccanos
conduntur, sed viridiora saccharo asserantur, miram
in modum palato gratæ. Lusitanica mulieres quæ istuc ha-
bitant, à Caryophyllis viridibus aquam stillatissimam extrahunt,
miræ odoris suavitate fragrantem, & cindis affe-
ctibus vitalem. Nonnulli sudores mouent in qui hoc venerat
dixerunt, Caryophylli, nucem Moschate, mari pipere longi
& nigro Alij Caryophylorum pulverem capitis adven-
it adversus capitis dolores à frigida causa provenientes.
Mulieres Indica tum etiam Lusitanica illa commendat com-
mendandi huius gratia.

NASCUNTUR flores, qui à Caryophylorum odo-
re Caryophylli vocantur, etiam in Chinam regio-

Caryophyl-
loni Gum-
mi.

Caryophyl-
li etiam apud
Malaccanos
neglecta.

Caryophyl-
lorum vita.

Caryophyl-
li condita.

Aqua stilla-
tissima à Ca-
ryophylli.

Caryophyl-
loni Rosæ.

ne, sed nequaquam odorū suauitate ita commendati, ut qui apud nos afferuntur.

EST etiam in insula cui D. Laurentii nomen, fructus quidam Anellens in agnitudine cum suo putamine, aut eo amplius, qui Caryophylla vocatur, sed incōperta adhuc usus.

Item Caryophyllam ipsam nihil aliud est, quàm rudimentum fructus, quoadmodum in malo, pyri Prunivæ atque plerisque aliis videtur esse. Nam hoc ipse, qui quatuordecim foliis conficit, habet fructus rudimentum infelix, malis libris plenus, videtur Myrsinæ fructu Caryophyllum etiam describitur Ludovicus Roncespar, lib. 4. cap. 1. & Maximilian. Traut. de Malucco insulis. Ac quoniam M. Pausanias Venetus lib. 1. cap. 38 exhibet plantæ aliæ est planta.

Hinc folium Laurino est angustius, Siccit aut Perficit mali folio similitudinem, oblongioris vero pedicula. Huiusmodi aliquando videmus vasa cum Caryophyllorum ramulis maris cōditis. Eorum cum folio & fructu expressio extrahitur.

Inter Caryophylla que Antisepticum adferuntur, incensum inter- dum gummi ex atro esse ferunt, vocatur Item, & quod primum in- fectum Caryophyllorum odorum refert. Id ferunt trigummi ab illis- dem cum nomenclatum, quod eorum efficaciam non solum, sed etiam virtutem suam exponit.

De Piperis.*

CAP. XXII.

MAXIMA Piperis quantitas provenit in Malabar, tate ea maritima regione qua à Proventorio Comorini ad Cananos usque pertingit. Nascitur etiam in Malacca mari- tima, sed bonitate superiori cedens, & magna ex parte inane. Provenit similiter & in insula Java vicinis, & Sunda, & Cuda, alijsq; locis. Sed id totum in Chinæ regionem deportatur, & loco natali consumitur, præter id quod in Pegu & Martaban exportatur. Potissima civitas cui pars quod in Malabar gignitur in usum incolarum cedit, tam- etsi regio admodum ampla non sit; nonnihil etiam à mari- timis eius regionis populis absumitur: Pars deferitur in Ba- lagate bubalis curis: & magna copia (tametsi regio man- data sit vicinis) à Mauritania per mare Erythraum expor- tatur, id suffragantibus ipsi incolis.

Et sunt regiones qua Piper gignunt, quemquam & inuenitur supra Cananos, qua Septentrionem spectat: sed adeo exigua quantitate, ut ipsi incolis non sufficiat, & ex-

PIPERIS VITÆ AD VIVVM EXPRESSA.

terno importatio opus habeat. Et enim non gaudet hac planta locis desertis & mediterraneis. Quam verò procal à Caucasio monte diffusa sint hæc regiones, ex topographiis chartis satis patet.

Piperis
Caucasum
non nasci.

Molanga,
Lada,
Tulil.

Fulful,
Darfulful.

Mericha,
Morcia.

Pimpilim.

NOMEN est Malabarica lingua Molanga, Malaciana verò Lada, Arabibus medicum cum vulgo Fulfil; tametsi Avicenna lib. 2. cap. 557. & 558. secundum Bellonem translationem Fulful, & Piper longum Darfulful appellat, & Fulfel, quem secutus est Serapio, lib. simp. cap. 367. uterque Arabi. In Gujarat & Decan Meriche, & in Bengala Morcia: longum verò, quod solammodo istis provenit, Pimpilim.

MIRVM nō est, si Theophrastus lib. 9. cap. 22. Dioscor. lib. 2. cap. 153. & hoc secutus in plerisque Plinius, lib. 12. cap. 7. Piperis plantam formam ac notam ignoraverint, & indigenam in ea describenda fidem secuti sint, ab regionem distantiam. Quod verò Arabes in eodem errore versati sint, & nonnulli etiam ex recentioribus illud mirum.

SERITVA autem Piperis planta ad radices alterius arboris (magna certe ex parte iuxta Fausel arborem aut Palmam plantam arboris) ad cuius usque fastigium sese convolvendo scandere solet: foliis raris, mali Astryi effigie, sed minoribus, & per extremum acutum, virentibus, gustu calidū aliquantulum, & foliis Betæ sicut Betæ, cuius autem memini, sapientibus. Fructus vixit modo racematim coheret, minores tamen sunt Piperis racemi, & ipse fructus minor semperq; virens, donec succet, & plenam maturitatem consequatur, que incidit circiter mediū Leonarium. Radix posilla, non Costo similis, ut voluit Dioscorides lib. 2. cap. 150. quandoquidem Costum radix non est, sed lignum, ut peculiariter capite dicemus.

Piperis
Bacia.

Dioscoridi
lapis.

Exiguus in
placem Pi-
peris nigri
& alio dis-
tans.

INTER plantam que Piper nigrum fert, & eam que candidum, tam exigua est differentia, ut à solidioribus discerni possint: quemadmodum vitem que vnam fert nigram, ab

gram ab ea qua candidam fert, non dignoscitur, nisi cum vnam habent, & illas quidem maturas.

QUA autem locum Piper proferret, longè alia est planta: centum non plus habet similitudinis cum superioribus, quam faba cum ovis. Præterea Piper longum in Bengala nascitur, qua regio quingentarum leucarum spatia à Malabar distat, ubi Candidum & Nigrum viguntur.

Piper longi.

PRÆTIVM longi Piperis in Bengala est vitis Lusitanici auri cum semisse in singulis centenas libras. In Ceu-edu verò ubi plurimū Nigrum nascitur, quing. auri emi solebant centena libra: sed ab hinc quadricentium aut quinquenarium, quod in alia etiam regione importari ceperit, quindecim aut viginti auri emenda sunt. Piperis autem nigri prævium in centenas libras est duorum Lusitanicorum cum semisse natali loco: at in Bengala duodecim Lusitanicis ementur totidem libra.

CANDIDI plantæ arbores sunt, nec nisi certis Malabar & Malaca locis rara nascuntur. Solet Magnatum mensi inferri: eo enim vixit quem admodum ros sale. Veneni resistere & ocularibus medicamentū vix esse afferunt, quod & Dioscorides lib. 2. cap. 150. annotavit, atque vixim totam huius plantæ historiam tam verè descripsisset.

Piper album
racem.

SED nec Brasina vocabulum, quod apud eundem Dioscoridem ibidem legitur, nec Brechmasia, quod apud Plinium, lib. 12. cap. 7. nunquam hū in regionibus auri, aut auditum putat.

Brasina.
Brechmasia

CONDIVIVIV aceto aut sale vixentes adhuc & immaturi Piperis nigri racemi, & vixi afferuntur.

ARABES & Persæ medici Piper calidum tertio ordine constituunt. Sed Empirici, cuiusmodi sunt maxima pars Indiarum medicorum, frigidum Piper faciunt, ut & pleraque alia aromata que ex aliis fiunt.

Piperis neu-
potamensib.

ORATO autem omnes Medicos volo, ut Piperis candi-
F 3

didū loco (quod candidū est & odoratius) Nigrum uolū pręscribunt, nisi candidū sit panurū. Similiter ne longum Piper candidū aut nigrū loco substituant, cum profusū dixeris hęc plantę, & nigrum cum candido magis consentiat.

CETERVM ne quod Piperis genuū desit, mentionem hic subicere libuit eius Piperis quod lingua Malabarica dicitur Canara, nomen sumpsit. Est autem inanis, illique renatur ad piruā a capite euacuandam, dentium & dolores nonnulli & in Cholericis quem vocant afflicti. Eius autem formam describere superat aurum exillimo, quoniam in Lusitaniam non deportatur.

* Piperis historiam etiam dicitur Ludou. Roman. lib. 1. cap. 14. & lib. 4. cap. 14. sed paululum à vestro Austro variaz.

† Videtur Vitis piper candidam Piper, & inde nobisolum aruili arugano non rapio, sed pleno, acrior & odoratior quā nigra, Vitis piper tunc neglectum. Et tertia vni copiosum, saltem quod medicamentis sufficeret, habere possidet, si Lusitan Pharsapocote paulo diligentior esset. Inuenitur tamen in eisdem daturiaz apud myropolim, & peripellum.

‡ Eiusmodi tacetor in eisdem cum Gingiberis radicibus maritā erodis Anacardis reperit licet, oblongis eisdem illos & graciles, quos ita factos videntur vitarum tacetor. Eius nomen ad vitarū expellit hie dicitur.

¶ O L I A Anacardium in eisdem solebat aliud Piperis genuū, quod Lusitan Pimenta del rabo, id est, odoratum Piper appellabatur, sed ventera Rex Lusitanus ne legationem Piper aliorum inuadent videretur, id ampuls in eisdem ventera. Etas id Cubebis fuit simile, pediculo subiectum exiguo, rotundum, plenum, alijque ventera rugosum, nigritate, eadem acrimonia quā Piper pte dicitur, acrimonia, & accretio, et ab his qui tacetor habuerunt, dicitur in eisdem hęc Anomalia, nonnulli panis perperam existimant. Eius autem tacetor, qualem ab optimo vino Iacobo Garetio iunior accepimus Londino, M. D. X. hie expictare iussit.

ALTERA

ALTERA CAVDATI PIPERIS
IMAGO IAC. GARETI.

De Cubebis. CAP. XXIII.

TAMETSĪ Cubebis rard in Europa videntur, nisi in Compositionibus: attamen apud Indos magnus earum in vino maceratarum est vsus ad excitandam venerem, tunc etiam in Japa ad excoalfaciendum ventriculum.

APPELLATVA hic factum ab Arabibus medicis Cubebe & Quabebe, valgo Quabebechini; in Iava, Cubebe,
Quabebe,
Quabebechini.

Canna,
Cubabehi-
ni.

ubi frequens nascitur, Carnac; à reliquis Indis; praterquam in Malajo, Cubabehini. Non est uerum nomen huius fructui inditum, quod in China nascitur. quandoquidem ex Canda & Iava. ubi plurimum est, in Chinam perferatur: sed quoniam Chineses, qui Oceanum Indicum nauigabant, hunc fructum, quem in iam enumeratis insulis emittant, cum aliis meritis in aliis maris Indici portus & emporia transportabant.

Cubabehi-
flora.

CETERVM similibus est hac planta Melo vulgari, minor tamen foliis Piperis, sed angustioribus, per arbores Hedera, aut, ut verius dicam, Piperis modo repens, non Myrti effigie, aut foliis Myrti similibus. Fructus racematum coheret, non quidem ut in rina somianthim, sed singulis granis ex suo pediculo dependentibus. Vix est odoratum.

Monachum
capitum.

SILVESTRIS est hac planta, & sponte nascens, non domestica, neque multorum generum, uti salubri Monachi Commentares in Mesopotamiam sub fructum prima pars dist. 1. cap. 36. posarunt.

Cubaba dicitur
quod est
pericarpium.

TANTA autem in existimatione est fructus hic etiam ubi nascitur, ut cum incolae detraquant, ante quam effertur sinant, metuentes ne abhictum enascatur. Hinc fieri patet, ut corruptioni magis sit obnoxium, cum hic, cum in Europa.

HÆC à Lusitanis fide dogna accipi, qui longo tempore in insula Iava habitauerunt.

Cubaba non
fuit Piperis.

NON est Piperis genus (ut putant nonnulli) quoniam plurimum Piperis ex Canda adhibetur, quod nihil differt à Maluaria. Hac verò planta cum fructu diuersi generum est, minus àque quantitate illis nascitur.

Mithi
tauzi error.

PVTAT Mathiam Siluat. cap. 381. ex Serapionis & Arabum auctoritate Cubaba nihil aliud esse quam Dioscoridi Myrtum siluestrem, quem Rusticum vocant Carpesium Galeni. Sed fallitur. Nam cum Serapio, alius, Arabes qui in lingua Græca multum versati non erant, à Dioscoride & Galeno nihil esse prater Myrtum existimarent, si quos salu-

gustate in simplicibus à Græcis descriptis, inuenirent conuenientes cum in quibus prædita erant Indica medicamenta audiri tanquam illa cognita, idem medicamentum esse illic crediderunt. Non esse autem Myrtum siluestrem, alium est quam ut demonstrari debeat. Carpesium verò aliud esse à Cubaba, argumentum enuncere possem, si opus esset.

LAUDATA Carpesium Ponticum, plurimumque in Syria nasci tradunt. Sed si Cubaba sunt Carpesium, cur Cubaba ex India præsumuntur & Syriæ, magnoque redimunt, cum non inuicem vti possent, & sine magno sumptu? Carpesium item Galeo lib. 1. de Antidot. descriptio festuacaram tenacum modo: quam verò festuacum dissimiles sunt Cubaba, quæ non videt!

NON deservant, qui Cubaba afferere sint ausi, uti esse semen: cum verò virtusque historia & saluitate plantæ dissimiles, eadem sententiam omnino conuellant, plura de huic agere superuacaneum esse duco.

Carpesium
non esse Cu-
babam.Cubaba Vi-
tæ fructus
non est.

FAGARA AVICENNÆ.

* Cubabæ fructus in mercurio mihi reuocatus. Fagara historiam apud Avicennam, quæ fieri videtur cum Cubaba vixit pedis est. Cuius igitur cornu in hac Spinae locum non haberet, cui vix locum & historiam insereret, oportuit me factorem existimasse, si eam hic daret.

EST uero Fagara fructus Cloridæ artemiæ magnitudine, comæ uariis coloribus & cornu nigricante, qui subest uero potantem uariis comæ uariis solidam, & tenax nigraque membrana obdu-

scribit non esse tā caudā facultatū quam Nasturtium, sed suavit & magis fragrans, cum quadam amaritudine: qua omnes nota nostris Cardamomo non conveniunt, ut experientia docet. Dioscorides verò lib. 1. cap. 5. commendat quod ex Camagene, Armenia, Bosphoroq; denebitur (tamen in India quoque & Arabia provenire dicit) eligendamq; scribit plenum, fragrantem, contrax. gustu acce, subamarum, odore caput tentans. Nostrum contra Cardamomum in illa regione desertur, & quibus Dioscorides sibi denebit scribit. Sed neque id fragrantem, contrax. neque caput tentans, neque amarum, neque gustu adde acce, ut Caryophylla.

Cardamomi
genera 4.
Pinn.

PLINIVS lib. 12. cap. 13. quadruplex esse Cardamomi genus scribit, sic inquit: Simile bis & nomine, & fructu Cardamomum, semine oblongo. Meritur & eodem modo in Arabia. Quatuor eius genera. Viridissimum ac pingue, acutum angulū, contrax. fricanti, quod maxime laudatur. Proximum ē rufo candicans. Tertium brevius atque nigrum. Quartum lamen varium & facile rictu, odorūq; parvi: qui veru, Cisto vicinus esse debet. Hoc & apud Medos nascitur. Hac Plinius, tamen tam Dioscoridi, quam ceteris Græci unicum tantum extet Cardamomi genus.

SED nullum ex prædictis cum nostro quidquam commune habet, quod fragile esse debet, siquæ candicante, granū intus nigrū.

Saccolia hi
Bosia.

SERITUR verò id legitimum modo, altitudine, quando summa, cubiti in qua dependens siquæ granula interdum vsque ad viginti continentes, non, ut Cerdus in lib. 1. Diosc. scripsit, Glendū aut Anellana magnitudine.

Quoniam Te
pianensis.

HVIC autem errori occasionem præbuit Danusille Terentianus, omnia perturbans, Gerardum Cremonensem interpretem intellego, qui cum hoc medicamentum ignoreret, nomen illi ex Græci pro arbitrio indidit, tamen legitimum Arabicum nomen in integro & non mutatum reliquisse præstiteret.

QUAM Rællij lib. 2. cap. 5. opinio sit erraneæ, qui nō hu Capsicum, aut Siliquastrum pro Cardamomo Mauritanam proponit, omnibus manifestum est.

Rællij et
tot.

AD ea verò que Lucane lib. 1. cap. 5. commentariis suis in Dioscoridē scribit, satis proceri in Arabes innotu sit responsum volo: Neq; cum Malaghetam Cardamomum esse Dioscoridē, siquædam ignota sunt Dioscoridi: neque Cardamomum maius colorū est cinerei: neque Nigella tertium id genus quod in officinis haberi asserit, quandoquidem Nigella totū hu provinciam non nascitur.

Lucane et
tot.

Malaghetam

Nigella.

CETERUM non nullū ferè reprobatur in qui Cardamomi Arabum & Cardamomum Graecorum esse putant: quandoquidem Serapionē & Aniceum Saccolia Græci est ignota, uti supra diximus. Quod verò Saccolia videntur negent, quoniam Græci de ipso nihil scribere, non concedo; multū enim experimentis comprobatum est, plerisque morbis perutile esse: eaq; videntur censeri in omnibus compositionibus Arabū & recentiorum qui Arabes ferè sunt.

Cardamom
du.

MALAGHETA nō parit, sive Melaguetam, à nonnullis Paradisi grana nuncupatam, cuiusque in Europa vsu Cardamomi minorū loco, non esse Cardamomum disti, quoniam sapius chinū Hispania, tum hic in India percontatur eos qui in Lusitania in Malaguetam profecti fuerant, anisicū Saccolia sine Saccolia (quod Cardamomum appellamus) nasceretur, negarunt omnes: rursus Indi interrogati an Malaguetam quod eos crederent, negarunt & ipsi. Deprehendebā tamen Malaguetam ab Aniceum Combarbague dici, eumq; scribere ex cōfalsā, cui Malaguetam provincia continere esse, deseri: verisimile autem mihi non videri Aniceum, vident adde peritum, hūca capita de eadem re scripsisse. Hu cogitationibus occupato animo, Turcam mercatorem professione Indam, in Cochim commoda reperio, qui diceret sibi mandatum, ut præter cetera aromata Saccolia quælibet, hoc est, Cardamomum maius,

Malaguetam

Cardamom
maius ad ch.

emeret: quod nō movet, vsq; fassitaretur in aliū etiam regionibus nasceretur. Tandem Regiarum mercium in Cebian Carator, Factorem vocant, mibirata, sic inveniū nostrō quidem multo maius, sed minus odoratū: rem q. ita se habere comperi, idm specimine (nōe curante) ex Cebian delecto. Accersitū praterea in Balagorē ad curandum illūstreū Hamjam, cuiusdam Regiū in Balagorē nomine Verido, fratrem, de Indisris medicamentum, in quo Cardamomum maius & minus Arabica lingua, praescripsi, vt conspiciere possem: verum quae mihi exhiberent ad medicamentū compositionem, eadem quidem vitio quo sermo, sed magnitudo diversa, nōla tanē cum Malaguetis similitudo.

OPTIMUM autem censetur minus, quod odoratum est altera, & facultate maius dicitur potest in dicitur.

PROVENIT vtrūque in India, praesertim verū ab Emporio Calicut vsq; ad Cananor, tamēsi aliū etiam locū Malanor, & in Sata nascitur, non tamen adeo copiosum, neque cortice adeo candido.

MULTVS eius vsus est in hū provinciis, siquidem vna cum Beire (veluti supra diximus) manditur, priusq; caput & stomachum expurgat, & Serapio admiscetur.

FALSVM autem est quod Martii Siluaticus cap. 117, scripsit, Indos eius radice aduersus febriū circuitus vna, nascentē in tubertibus quarandam arborum. Nam exilis est admodum radice, nec nisi satum provenit, solo autē rigibus perussio, vt facilius emiscatur.

a Cordus in lib. 1. Dios. Cardamomum minus sicut prope modum magnitudine facti: minus verō Acellana minor. Sed lib. 4. de plantis Cardamomum modum Acellana quādi mōse facti. Matthioli lib. 1. Cardamomum ionem seu formā & magnitudinem exhibet: cuius tamen sibi dicitur sic quādi Melipera suo imolucro vestit, quae sicut inter Cardamomi vulgare sive Sarcocolla Arabum genus est nostri auctoritas sententia recipienda non est.

b Pandolfarius dicit nominis huius innotuerit cap. 117 in notis antiquis exemplibus apud Rhadin hand fuisse innotens.

c Nullam huius similes facultatem notat Pandolfarius, qui Menthae siluaticus est, exemplis tribuit.

De Fausel. LIBERTI MONTA CAP. XXV.

IMPROBE faciunt, qui pro Fausel Santalium rubrum substituant, quod plerumq; alio ligno rubro per simillimū adulteratur: est enim vtrūque inodorum, vt in Sentalis diximus. Fausel verū & minor emittit, nec adulteratum est, poteratque facile in Lusitaniam deserticam aliū Arabiarum, si aut Pharmacopola, aut Medici curiosi magis essent, idē adferendum carere.

DICITVR autem Arabibus Fausel (Lamethicorum) Fausel prae dicitur in lib. 1. cap. 362. Fūfel & Fūfel) tam etiam in Dosar & Xail portibus arabicis: in Malanor Pac à vulgè, à Nobilibus verū Ateca, quo nomine videntur Latini, si aut qui in Indis habitant, quoniam primum ea regio fuit illi cognita: in Guzarate & Decan, Capari, in Zeilan, Poaz: in Malaca, Pinan: in Cochin, Chacani.

NASCITVR plurimum in Malanor, in Gyz arge, & Decan parca quantitate, idē, dantagū in maranor, sed Laudatum, praesertim in Chanal, quod desertor Ormuz. Optimam item provenit in Mombain insula, quam mihi Rex Lusitanie dono dedit, excepta emphyteusi. Laudatum etiam quod in regione Bagaim provenit, atque id desertor in Decan cum hoc quod in Gambiu nascitur nigrū & passillum, datam admodum, postquam siccatum fuerit. Nascentur etiam in Malaca, sed tam parva quantitate, vt vix incolu sufficiat. Item in Zeilan magna copia, sed candidum, quod in eam partem regionis Decan desertor que Cetamaloco parit, tum etiam in Bisnaga. Desertor etiā ex Zeilan in Ormuz, Cambaya, & in insulis Maldivis, sine Naldanum. Et rameth scribit Serapio lib. 1. cap. 345. Arabiam nō alere Atecam (de mediterranea lacū & magna ex parte intelligendam id est) nascitur tamen Laudata, sed exigua in Dosar & Xail locis maritimis. Amat enim haec arbor maritima loca, & mediterranea respicit, atque magna cum diligentia ferretur, quoniam singulis diebus eam eūsi eius

FANFEL CVM IVO INVOLVCO.
& involucre compans.

AVELLANAE INDI-
ae generi oblongae.

Mauritani, tum Moala (genus hominum id est, qui Ali, ut dixi, generum Marbomeri scilicet) etiam in suis insulis cum & Betra abfint. Masticant enim Arecam cum Cardamomo, purgant ventriculi & cerebri gratia.

ADMISCENTIA FANFEL, sive ARECA, eadem qua supra Betre admisteri diximus: tametsi Betre calidum sit, areca vero frigida & sicca. Sed & admiscetur Lycium, quoniam utrumque gingivae confirmat, & dentes stabilis, stomachum roborat, & vitale est: adactus sanguinis reosiones, vomitus, & alia profusiva.

EST autem ipsa arbor recta, succosa materis, foliis Palmae. fructu nuci Moschate, minore tamen, aut inglandibus exiguis simili, intris duro, & candido rubentibusque venis resperso, non plane rotundo, sed altera parte sessile: qua tamen nota non omnibus Arecae generibus conveniunt. Insequitur huic fructui involucre admodum lanuginoso, & sarsi subilans, perquam simili Daltilio, cum maturat, & antequam siccatum sit. Immaturum vero, stupescit & inebriat, edunt autem immaturum à nonnullis, ut, veluti temulentis, delirium cruciatu non sentiant.

SICCATUM vero fructum sic parant. Contusam nunc Fanfel in tenuissimas partes cum Lycio, & folio Betre, cui exemplum su nervus, masticant, veluti in Betre dicimus, & priorem salivam, qua cruenta est, expiant, eaq; ratione cerebrum & ventriculam expurgant, gingivae, & dentes stabiliant. Potentiores ex Fanfel, Lycio, Capbura, Ligno alaidi, & Ambari momento, formas orbiculares sive pastillos componunt, quos masticant.

SCRIBIT Serapion libr. simplic. cap. 345, avellanoscere, & amaritudinis participesse. Sed cum degustavissim, nullum calorem deprehendi, verum cum inspissitate adstringentis facultate praeditum esse comperi. Itaque pars aut Serapionem hanc Arecam non novisse, aut si novisset, illam nunquam degustasse.

Aqua
Fusili.

Et ex viridi equam stillaticiam raris argenti elici-
bet, quae maxime in successu in bibulis alai profusum ror.
Sed arantem id mihi haecenus fuit.

* Nucem Fusili cum suo integramque nobis aliquando observan-
ticam Petrus Coldenbergus Paternopolis, vii. erudicia, & rei her-
bariarum peritus. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707.

INVERTEBILITATE interdem alia nunc oblonga, quae Fusili
cum suo indoleo magnitudine parvam, pediculis & fori. nigrescen-
tes, quae per medium inde Nucem myrsinam miram in modum
appropinquat. Forte Spani genus crassi, aut aliquod simile. Sed cum
dilatata videretur, talis se videri liceret, de gustu & tempera-
mento nihil quidem scire possim. Viresque eorum expectem.

MEMORIAM ANNAE LAD. ROMAN LIB. 22. CAP. 7. IN HOC
MODUM: Eadem haec genus (de terge & magnitudine verba Calicutia-
norum) fructum quendam cui Fusili (Fusili interligi) nomen est.

Haec nunc interbar. Quae primario Felux ad anellum, quae caput
opponit, & costulae perducunt fructus. Mollis in super costulae
interstitium costulae talis dicitur. Haec in Ar. rubeo est, quod idem
lib. 2. cap. 1. dicitur, quod nunc quae in ar. rubeo est, quae dicitur
per centum unum est, verum in ar. rubeo est, quae dicitur
Ar. rubeo, in quo in ar. rubeo est, quae dicitur, quae dicitur, quae dicitur.

Ar. rubeo, in quo in ar. rubeo est, quae dicitur, quae dicitur, quae dicitur.
Ar. rubeo, in quo in ar. rubeo est, quae dicitur, quae dicitur, quae dicitur.
Ar. rubeo, in quo in ar. rubeo est, quae dicitur, quae dicitur, quae dicitur.

Ar. rubeo, in quo in ar. rubeo est, quae dicitur, quae dicitur, quae dicitur.
Ar. rubeo, in quo in ar. rubeo est, quae dicitur, quae dicitur, quae dicitur.
Ar. rubeo, in quo in ar. rubeo est, quae dicitur, quae dicitur, quae dicitur.

De Nuce Indica. CAP. XXVI.

Palma Indi-
ca.

NULLAM arborem videri humani aspectu inveni-
mi puto, quam sic Palma Indica, veteribus Graecis, quan-
tum ceteris, incognita, & Arabibus fere neglecta, qui
paucas admodum de ea descripserant.

Isidori.

AVICENNA lib. 2. cap. 106. eam vocat Isidori Indi-
ca, quod Nucem Indicam sonat: Serapion lib. 1. simp. cap. 228.
& Rhases lib. 2. de remed. cap. 20. arborem ipsam Lalama-
re, id est, arborem nuciferam. Vocatur autem vulgo ipsa arbor
Moro, & fructus Nucel, quod vocabulum Nervi commu-
ne est Persis & Arabibus: in Malabar arbor ipsa Ten-
gamaran, fructus vero maturus Tengga, sed raris adhuc
& in-

Moro. Na-
mi.
Tenggam.
Tengga.

G 4

Tieni, Lan-
ha
Tican, Ni-
hor, Cogo.

& in matarum Eleni, & Goe Lanha: in Malais, arbor
Trican, ipsa nax Nihor, cuius Lusitani nomen Cogo
indidimus, est alia illa seraminum vestigia, quibus Cero-
puteci, aut triteria similibus aut aliis capis representat.

Naxi Indi-
ce hildana.

ARBOR est vasa magnitudinis, foliis Palma aut
Arundinis similibus, aliquantulum tamen latioribus: flo-
re Castanea, materia fungosa & ferulacea. Gaudet aeneo
solo & mari vicino, vsq; in mediterranea haud facile sit
reperire. Seruntur ipsa nucis, ex quibus enata planta
transiens autum & parua annu adulescunt & fructifera
sunt, praesertim si diligenter colantur. Naxi hinc, cinere
aut stercore confecti volunt, assate aqua rigari: latioris
tamen tuiadum, si secum adificia pangantur, quia videntur
feridum & lato gaudere.

MATERIES ligni, cum sit proceras, ad plurima per-
quam visus est, in a vi interdum in Naledua insula (Mal-
dianam vulgo, vt diximus, vocant) ex hac arbore naves fa-
bricantur, atq; oleum, melle, velu & videntibus armentur.
Ex ramis quo in Malais Olla² appellatur, sunt adiuam
tella, & nauium tabulata & opercula.

PORRO duae arbores in duas genera distinguunt. Al-
terum enim fructus ferendis causis seruant: alterum cupe-
rogenda gratia, quae est rimum m-ssum. haec autem deco-
lla, ab insula Oitaqua vocatur. Quae verò in hunc modum
cogitur. Praesertim vascula abigantur, ad liquo-
rem, curam vocant, excipiendum: quem vt ex alioribus
ramis colligant, arborem consensidens apte ad pedes
compedibus & laqueis, aut fasciis vinculisque quousdam ar-
bores per intervalla colligant. Hac Sura desillatur aqua
ardentis modo, rimumq; extrahitur aqua ardentis per omnia
simile, vt etiam pauca linem eo madescent non solum ar-
deat, quam haque ardentis inunctus foret. Vocatur autem
staturum hic liquor Fula, id est, Aoi: quod reliquum est,
Oitaqua appellatur, admixta staturis liquorum momento.

E cura

Biqua vel Suta (ita enim pronuntiandum est) antequam
exsiliatur in solata, sit actum satum interdum acris. Sublato
priori vasculo, si vultum in arbore factum adduc Saram
exsiliet, feruatur ea, & solis astu vel igne densata, sat: hanc
modo coti; id jagra vocant. Optima censetur quae in Na-
ladua insula nascitur: neminem non nigricat veluti quae in
aliis regionibus gignitur.

TAGUYA nax adduc vocem tenere admodum cor-
tice, Cinaris, dum cogatur, saporem referent. Constat
tenera valde & dolci medulla, quae in se conclusam aquam
fusenem & dulcem habet, & sustinuit non parientem, mul-
tosq; tempore durantem. Quando autem recentior est nax,
tanto eius liquor suavior, tum etiam medius cortex qui
anhydritu suauitate non cedit, potius, à nonnullis cum ja-
gra, cum paulo ante meminimus, aut cum saccharo: aut
ex eo triso lac exprimitur, cum quo coquitur Oriza non
minus suavis quam si cum lacte caprino decoctus esset: aut
ex hoc & aniu in quadrupelium caribus edula parantur.
Cati illi inueniuntur. Materiam verò succinam, continet
quidem etiam liquorem, sed non adeo suauem vt prior, qui-
que interdum accescit.

NUCTES istae recentes siccatae, atq; superiori cortice do-
librate & consatae, ab indigenis Copra vocantur, de-
buntisq; in Ormuz, Balaguete, aliisq; regionibus, quibus
minore copia nascuntur, quam vt excipari possint: aut in
eas provincias quae hu omnino carent. Saues sunt, usque
rimur, tamquam castaneis succo. Gratiore multo sunt
palato, quam quae integra in Lusitaniam perferuntur.

Ex istem fragmentis, siue Copra, limpidissimum oleum
in magna copia torculari exprimitur, non modo ad lucernas
vite, sed etiam Oriza coquenda aptum. Duplex verò ex-
primuntur ex his nocivum olei genus.

Vtrum ex oculibus recentibus confusis calida effusa
aqua, quibus expressum oleum aqua supernatat. Hoc vltimum

G 3 ad par =

Olla

Coci duo
genera
sunt.

Oitaqua

Fula

Cast.

Copra

Oleum ex
Copro.

Oleum ex
Coco no-
centi.

ad purgandum extremitatibus ventriculorum & intestina: purgatur enim leniter & sine noxa: multi Tamarindorum expressionem addunt, quod & vtile medicamentum esse sepius sum expertus. Si hoc oleum intelligimus, Acaecus lib. 2. cap. 5. d. & Serapio lib. simp. cap. 2. d. cum id barys praefertur, recte sentiant mea sententia. in eo verò adduntur, quod ventrem minus lenire dicant, quam baryram.

ALTRVM genus alicui est, quod superius ex Ceypra exprimi diximus. Id prater iam dicta facultates, nervis admodum est vtile. Siquidem magnam huius virtutem quotidie experimus in nervorum contractu, & articulorum doloribus antiquis: hoc enim in unguentum agrum capsae grandis, qua hominem capere solet, imponimus, ubi qui dormit & quiescit tonicalesolum finitur, magna cum admixtione. An verò lambricos evocet, ut scribunt Acaecus loci iam citati & Serapio, nondum expertus sum. Quod verò ipsam nucleum eadem facultate praeditam scribunt, non modo rationi consentaneum non est, sed ipsa quotidiana experientia manifestissimum est, non esse lambricis generati. in Serapione autem lib. simp. cap. 2. d. sententiam feraciter concessero, qui Manfarunge (quem antiquum Mesum esse aut auctoritate fretus, nucleum huius sine Caricis alii profertur) alicui auctor est. Alienus enim à ratione, non est, ut ipsa nucleum, qua terrestrium est partium, oleum sibi: oleum verò, quod tenuius & aëreum est partium, ventrem subducere.

N VLLVM autem oleum ex his illa ipsa erbor, sed dumtaxat ex ipso Cocco exprimitur: tametsi Lacuna Coen, in Diosc. lib. 1. cap. 29. scribit in ea opinione quosdam esse, ut credant dulce id oleum, quod ex hac Palma stillet, Dioscoridum esse Elemeli.

CETERVM duplī cortice integitur hac nux. Ectimonum viscosa materie compellitur esse, qua fit Cairo Adularium dictum, hac in provincia magna visum. Nam & ex eo

videntes & faves naubis necessarii sunt, qui in mari vixi manent in aqua marina. Ex eodem supra loco naves obturantur ac stupantur, ipsiq; aded supra praefertur, quod patridini minus sit obnoxius, & aqua marina imbutus infletur densior. Nulla certe ex hac viscosa materie sunt anlea, ut persuadere nobis videtur Lacuna Coen, in Diosc. lib. 1. cap. 141. Ex putamine illo interno & praeclaro vasum tenuiorum usum tornantur, & etiam carbones sunt aurifabrū perquam vtilis. Sed ea vasa paralytica, si inde bibant, minus inveniunt, ut putant Sepulveda, & vulgo Lusitanorum creditum est. Nam nihil huius fructus nervis salutare est, prater oleum, de quo paulo ante: sed nec ipsi nucleis (suo di facultates talibus vasculis tribuunt, nec quicquam probatur auctori mentiri.

SED minime pratermittendum putavi, quod in horum regionum incolae istarum palmarum germenibus versantur gratiora enim sibi palato, quā aut Castanea moder, aut humiles Palma, quas vulgò Palmiter, Itali Cefaglieni vocāt. Quo antem vastior sit Palma, eo tenerius & delicatius germen producit: si eo sublato perit Palma: hinc fit, ut qui huiusmodi gerivē edit, nō immeritò Palmā vorare dicatur.

N VNC superest, ut de Cocco, quem de Malisus 4. apellat, aliquod scribam.

LAVDATVR hic Coccus, ut hoc non (sed praesertim eius medulla) adversus venena ab ipsis earum insularum incolis. Et à viri sibi digni accepti, ad colic dolores, paralyticū, epilepticū, aliisque nervorum affectū se vtilem sensit: à colic quidem doloribus, quod vomitum excitaret, ab aliis verò agritudinibus innoxius reddi agros, si aquam in eis nucleis (ad ille medullae momento) aliquamdiu confusetur aut eliberent.

SED cum non sibi id expertus, minus fidei huius tribus. Nullam autem periculum sciendi, occasionem habui, quid vii melius medicamentum quorum facultates iam mihi per-

Olii ex Cocco facit.

Manfarung.

Lacuna Coen.

Ectimonum.

Cairo.

Vasa ex Cocco.

Vascula ex Cocco paralytica non innoxia.

Palma Indica germen.

Palmiter.

Coccus de Malisus.

flucta & multa experientia comprobata sunt, vtiliter sunt.
Lapis Bezar, Theriaca, Smaragdi, terra sigillata, & alia
pierre, medicamentosa (de quibus suo loco) quam recentibus
tumoribus, certis. Nā quod novum illi dicant, se huius usi com-
modum sensisse, an id per suasionem & imaginationem factū sit
ignoramus, sit et nihil affirmare possum. Sed si quid certum
cum tempore nactus fuero, sententiam revocare non pudebit.

NIGER est autem huius Cocci cortex, & nitidior
vulgari Cocco, figura ovali magna ex parte, nec ita rotunda
vt vulgaris: medulla sua pulpa interior, quae siccata dura
est admodum & candida, nonnihil tamen ad pallorem in-
clinans, in superficie rimosa est & valde porosa, nullo sa-
pore excellens. Dosis verò est: huius medulla ad grana de-
cem, cum vino aut aqua, pro morboratione & natura.

INVENIUNTUR interdum isti Cocci præsertim admo-
dum, interdum etiam exigui: omnes autem in litore eiectioni.

VULGARIS autem sapor accepimus, in insula Mal-
diva aliquando continentem fuisse, sed inundatione ma-
ris submersum, has in insula effecisse; in quibus obruta Pal-
ma fuerint, quae hoc Coccos prætulissent, qui terra indura-
tione hunc modum conspiciuntur. Sicut verò eiusdem ge-
neris cum nostris, facilius induantur potest; cum Indico
novo folia aut arboris truncum videre poterit; sed
soli Cocci in litore eiectioni non hinc continentem, non
nanquam verò singulis separatim. Sed hoc nemini colligere
licet, nisi cum caput periculo, quoniam Regis esse asse-
runt quidquid è mari in litore auerit: quae res in aeternam
auctoritatem huius nuci conciliavit. Eximunt autem ex huius
Cocci pulpa sine medulla, deinde excipitur eadem ratio-
ne qua Ceptra, atque induratus eo quo revidetur modo: di-
cetes esse cascum ovalium.

Machabothena

* Huius arboris descriptionem cum alijs, tom Ludovico Reama-
nus lib. 1. cap. 16. & Job. Pharis Indus cap. 17. & 18. tradiderunt.
Sed & Strabo Geograph. 16. huius palmæ mentionem: quare facile
iudicari non possum nostram Aethiopa, qui veteribus Cocci in-
dianam

Myrtilus flava.

Myrtilus indica.

Myrtilus bellerica.

Myrtilus chequula.

Myrtilus cinnamomum.

FALLUNTUR autem tam \bar{q} qui omnia Myrobala. Myrobala
horum generum in eadem arbore nasci putant, quam qui flava. Myrobala
na & quibula tantum. Nam quatuor sunt diversa arbo-
rum genera: \bar{q} , quod magna mireris, in regionibus sexa-
ginta aut centum leucis inter se distantibus nascuntur. Pro-
veniant enim nonnulli in Gae & Battala, alii in Mala-
nar & Daul. In toto regno Cambala quatuor eorum ge-
nera inveniantur: quibula verò in Bisnager, Decan, Ga-
zarate, & Bengala.

CETERVM quales Lusitaniam secca deportantur,
magna ex parte sumpta sunt in regione que est inter De-
bul & Cambaya. Nam experientia compertum habemus,
hos fructus, quos regio septentrionis vicinior producit, minus
pitridos elinxiis esse. Invenio autem apud eos tres My-
robala eorum genera (ipsi vocant tres species) quorum usus
est in purgationibus lenibus & sine molestia: horum pri-
mum genus, quod rotundum est, & bilem purgat, indigena
arate, medicis utriusque vocant, nobis sunt flava: alteram
genus, miculis cezanuale dictum, nostra sunt ludica sine ni-
graterrimum genus, Gocim incolis nuncupatum, rectidum,
nobis bellerica sunt. Chequula verò nostra que pitridam pur-
gant, illi arctica appellantur. Haec sunt quatuor Myroba-
lanorum genera, que illi sunt in usu medico. Nam quintus
genere, amuale in nuncupatur, nobis verò emblica dicitur Amuale.
(tamen si apud eos reperitur) non videntur, nisi densandis
coris. Ebes contrariorum loca, & arramentis consistendo.
Sunt tamen etiam nonnulli qui in viridibus vescuntur ex-
citanda appetentia causa.

Porro Arate rotundum est, & Sorbi folis profert, Myrobala-
narum hi-
Battia.
Amuale folis est minutim incisus, palmam longis, Rexa-
niale adragonum est. & folia Salviae similia habet. Gocim fo-
lis est Lauri, sed pallidioribus & subcinericiis. Arctica ma-
gna sunt & rotunda, oblongiora tamen dum ad per seclum
maturitatem pervenerant, & angulosa: folia cum Persicis
similia

fruticosa. Sunt autem singula arboris Pruni magnitudine, amari, silvestres & fructu nascentes, non domestica.

CVM autem gustu sint adstringente & acido, Serbatur immaturorum modo, ex frigidorum & ficantium classe esse dixerim.

PRÆPARATIONIS modus apud Indos non inualuit, ut ipse qui in non vitatur purgationis, sed adstringentis dantur gratia. Nam si purgare velint, ceram delecta vitantur, & maiore dosi quam noi in Europa. Solent autem in saccharo conditi uti magno cum successu, nec quisquam medicorum vsu istam jamam nunquam est perlicitam. Cereporum autem maior est gloria: conduntur hoc in Bisnager, Bengala & Cambaya: summa & India, in Bactrala & Bengala.

Aqua stillatica Myrobala.

VERBO ego ex his immaturis stillaticium liquorem organici elui, quem post sumptam aliquâ conferuam adstringentem propino, & syrupum admiscio, si quando opus est. Fleua & Bellerica præferbere saltem in mensa, in qui aut alui profusio, aut stomachi relaxatione laborant: stabili enim conuenit huiusmodi cibum propter adstringentem eam panca acidoitate conuenientem. Præterea immaturorum Myrobalarum succum, in alui profusio apprimè efficacem esse expertus sum.

Chepalorum arborum apud Burigen Gallorum inuestiti induritas, & hanc sobrem inde aliam dono mihi dedit D. Joan. Præstibus Germ. medicus, nihilominus illius: videtur id Persicum silio simile non esse, sed Pruni cum Ceris folium quibus inualuit videtur, æque nihil aliud esse postea componi, quoniam Pruni genus mihi s. Rariorum stirpium illis, detestatum. Omnia verò Myrobalarum genera, ut in officinis inueniuntur, expertissima.

Chepala carida ad nos adferuntur, & non nisi dura & mali comata Emblica verò copiosa etiamissima & optime videtur inueniuntur Amurtagum.

Resen Frigidus, in nova Hispania fructum Dactylorum modo natus hinc nominat, Myrobala in hinc adferuntur, ut plerique eundem esse credunt præcipue raris ut abor, ut vix colligi possit, nisi per mareas spores deciderit.

Sed quod quosdam Hous mentionem inordinis, videntur nisi quod Hous Præstibus Gomara, in Generali Indiarum histore, cap. 67. quæ ad eandem sitam superior, alia dispersidam res quæ,

Hous,

Hous, inquit, arbor est parua & parua, hinc videram præterea ligna de cere, cum Indi, vni Hispani perditæ sibi ea, quæ sibi alia quædam arboribus hinc iuxta eos inueniuntur & certis, odorata est aqua ad crura robotanda, & facendum sicut in nullis certis eorum confringit & decolat. In quædam vni balnea hinc vni, nisi illi dediti laborari: hinc radice vni, multa aqua innotat potui apta, fructu hinc, paruo, & pulpe paruo habere, sed officiosum in se continentur ita magna laborati est in fructu, & facile digerit, sed decedens molibus & notis, ob sicutum vni.

De Tamarindis. CAP. XXVIII.

MEDICAMENTVM omnium cognitum sunt Tamarindi, quæ omnibus nullum adhiberunt ferunt.

NASCENTVR multo India loci, qui montes & ad Septemtrionem obuersis præueniunt, præferuntur, & diuini incertis manent; quales Cambayets & Guzarate gignit.

VOCANTVR in Malabar Pulli, in Guzarate Am-billi, quo nomine reliquis India provinciis notis sunt. Arabes Tamarindi appellat, quæ dicat Palmula Indica. Nam Tamarindi Tamar (quod omnibus notum est) eorum lingua Dactylum significat. Palmula autem vocatur Arabes hunc fructum, non quod cum arbor Palma similitudo sit, sed quoniam aliud nomen magis aptum non inueniunt, officiosam in se continere conficiunt.

ARBOR est Eranini, aut Juglandis, Cestæque am- plitudine, materie firma, non fungosa sive spongiosa, ramis foliis ornatis multo inuicibus, incipit, palmi magnitudine. Huius immaturi cortex viret, siccatum verò, cinerem est, & facile auulserit: nucleis in eis continet saturarum. Lignorum magnis sine quodam modo rotandis, sed plenas, colorata furat, sed laues, quibus abiectione pulpe vsu est, quo lenia & visida est. Sed illud obseruatione dignum, quod hic fructus in arbore adhuc pendet, nullum folio sese involuat vitanti figuræ causa, interdum verò sese expedit, & è medio foliorum emergat. Acidum est aut viret, sed tamen ea acidi aut suauitatis non caret. Plurimum illis expurgatum vrorum car-

Tamarindi-
rum hinc-
114

Tamarindi-
fructus

thars, atque id maiori cum successu, quàm si Syropy acetoso
victet. Sicut etiam plerumque agros Tamarindorum insu-
fione purgare. Tamarindorum quatuor uncia aqua frigida
aut stillatio intubili liquore macerentur per tres horas, deinde
salsa expressione exprimatur Tamarindus, quos modico
saccharo infusos vituliter exhibeb; eandem enim ex parte
biliosam humorum atque pituitosam incidunt & atten-
nuant. Huius regionis incolæ sine molestia sese purgant Ta-
marindum cum oleo Nucis Indica sumptis. Medici verò In-
dici, sicut Tamarindorum tria partibus corporis eripen-
tate infecta imponunt. Nos hic Tamarindus aceti loco vitu-
m gratior enim palato est eorum acidiu, præsertim ma-
turorum. Deseruntur in Arabiam, Persiam, Asiam mi-
vireni, & Lusitaniam sale conditi, ut temporis iniuriam
melius ferre possint. Ego verò sine sale domi asservare cum
suo cortice soleo. Fit ex id recentibus cum saccharo con-
fectura, præclarum præcuditibus medicamentum ad dige-
rendos & expurgandos humores, nec minus palato gra-
vior. Tamarindorum stillatis liquore pro digestibus ab-
quando usum: verum cum nimis dulcem & insipidum
ferè invenerim, eo rei desist.

Nunc superest, ut ex auctorum Arabum scriptis hoc
medicamentum examinemus, cum veteribus Græcis fue-
rit incognitum.

AVICENNA lib. 2. cap. 899. hoc medicamentum
non describit, sed eius delectum damtaxat præferri, atque
recentiores Tamarindos præferri.

MESUE lib. de simp. med. cap. 8. facit illos Palma silves-
tris Indica fructum: sed eius error inde manifestus est, quòd
roca Indu palmis non reperitur: sed palmula adferuntur ex
Arabia in Indiam, ubi magna quantitate colitur sicca, simili-
ter & in messiam expressa, ab illis nucleis. Memini tamen
vidisse quoddam genus silvestre palmarem Cambaya & Gu-
zarate, sed sterile & ille diuersum à Tamarindis esse arbore.

SERAPIO lib. simpl. cap. 347. ex auctoritate Boni-
facii, in Casarea Aman procurare aasserit. Sed pace eius di-
ctam firmitudinem Tamarindos in Casarea Aman, quæ est Sy-
ria, procurare certum est, cum à negotiatoribus mercatorum
gratia eò ex India deportentur.

NONNELLI Tamarindus à speru aceditate Ony-
phancum faciant, quorum sententiam ut nec improbat, Onypha-
tica nec approbat passim. Sed quòd Lacuna Com. in Dioph-
lib. 1. cap. 226. à Thebæicis palmis non differre scribit, non
probo: quem admodum nec quòd cum arborem Palma silves-
tris genus facit solus oblongu, & per extremam acuti,
quoniam huiusmodi præfert solæ ut ante dixi.

CETERVM Tamarindus ex Arabum testimonio positi-
gerat & explicat tertio ordine, tamen aliquos exem-
plaria Mesue, sed mendosa, secundo ordine refrigerantium
& sicantium collocat.

Èis semper vit in febris admodum biliosis, nò cas-
sia solaciua aut Manna, quoniam ab sua dulcedine, du-
lem generant. Hinc fit ut huius regionis medici sacchari su-
in febris ut acedibus abstineant.

De Cassia solotua. CAP. XXXII.

SUPERVACANVM videtur de ea arbore hic
differre quam vulgò Cassiam fistulam appellant, quando-
quidem medicamentum est omnibus notissimum, nisi con-
trouersus esset de nomine in ille aliud ad Gerardo Cre-
monensi, quem (ut supra diximus) Arabica nomina im-
ita relinquere præstitisset, quàm peruenit ita Arabes inter-
pretati, & ansam præbere eorum calumniandi: cum omni po-
tius lunde quæ rursus sint digni, quoniam huius tam vo-
lubilis tam præstantis tamq. humana salutis necessarii medi-
camenti cognitionem præclarant.

PORRO vulgariter Arabibus dicitur Hiakramber, Hiakram-
vocalibus test. lib. 2. tamen Avicenna lib. 2. cap. 197.
Chiarlamdar corruptio nomine vocetur in Malan Com-
dici

Tamarind.
coofraa.Aqua stilla-
tina Tama-
rind.Melacla-
sia.Palma silves-
tris.Tamarind.
explicatum.* Rubra ad
A. m. lib. 1.
de ar. med.
cap. 51.Hiakram-
ber.

Comdaca.
Bauaslinga.
Bauaslinga.
Gramalla.
Bahoo.
Cassia fol.
Indica.

daca: in Canara, cuius provincia est Gaa, Bauaslinga in Decan & à Erasmo Bauaslingua: in Guzerat & à Mauritani regnum Decan insularibus Gramalla: arbor ipsa in Canara Bahoo.

EST autem hac arbor Pyri magnitudine, foliis malis Persica, angustioribus tamen aliquantulum, & virentibus: floribus Gemis perquam finitibus, luteis, Geryophyllum odore amalanthidis, quibus decidendis, cæteris oblongo filique, virentes admodum ante maturitatem (non autem videntes, ut scripsit Lacina) quæ per maturitatem infrescunt, longitudine interdum quæque palmorum, nunquam però infra lineæ palmi.

NASCITVR per vniuersas has provincias præstantissima tamen & darabior loca ad Septentrionem magis vergentibus, ut in Cambaya, Inamur & in Cayro, & in Malaca, & in Siam, totaq; eo tractu.

HANC non nisi siluestribus per se satam vidi, in America tamen (quam salis India occidentalem appellant, quandoquidem vnica sit India ab Indo flumine designata, veteribus cognita) intelligo è siluestribus locis trahendam esse in hortis & agris, ita vt nunc ipse frequentissima sit. Fortunatiores tamen nostras Lusitanas puto: apud quos si ne satius tanta copia nascitur, ut vniis Caudis, hoc est, quingentarum & viginis darum librarum pretium non excedat decem regales Castellanas, qui constructo aureum Indicum Pardion nuncuparant.

AVICINNA lib. 2. cap. 197. scribit eam medio esse inter calidam & frigidam temperamento, nonnihil verd humectare. Serapio lib. simp. cap. 12. temperatam constituit. Mosue de simp. med. cap. 6. nonnihil ad calorem accedere scribit. Antonius Musa eam. simpl. exallescere & humectare ordina primo aut secundi initio.

SÆPIV sum miratur Manardum in lib. simp. Mosue scripsisse grana sua semina huius Cassia purgatoris facultate

Cassia Spon.
et salinis.

Candil quid sit.

Pardion.

Manardi lapis.

cultate prædita esse. cum tamen potius adstringentem facultatem obtinere videantur quam solutivam.

ILLVD verò omnino reprobatione dignum est quod ait Sepulveda, nimirum ad mouendos menses, difficilique partu, remorantisque secundas, decoctum corticum harum siliquarum cum Artemisia propinari, aut ex ovo sorbicum rancio quatuor melle exhiberi. Nam nisi demum magno, ut ipse ait, successu propinationis esse huiusmodi medicamentum, Artemisia potius facultatem huiusmodi præbuisse credidimus, quam harum siliquarum corticiale quid præstuisse, qui frigidi & siccis sunt temperamenti. Hinc adde secundas sæpius etiam sine medicamentis reuolui, natura propria vi. Nam quod Aucenna lib. 2. cap. 197. præscribit ad partu difficultatem, multi non abs re suspicant habere hunc locum: ceterique Bednensis in contextu cucumerem siccam reponi debere. Hanc etiã causam si stuerimus delectare, Cassiam solutivam intelligendam esse, quousque tunc Cassia meminisset in purgante medicamento, reliqua loca Cassiam ligneam denotare.

RIDICVLVM verd est, quod de Lusitanis quibusdam nunc profertur, qui crederentur pleraque huius regionis huiusmodi contraria alii solutione laborare, quod bonæ, quarum carnibus resisterent, Cassiam solutivam depascere. Nam arbores aliores sunt quam vt à potu depasci possint, neque tanta copia est arborum, vt nonvotum infansum vocarunt (siquidem multas illa alunt, nullam verd carnibus indigne resistent) alere possint. Deinde cum daret cortice prædita sit silique, verisimile est (etiam si pertingere possent) vaccis gramini pascitur, quod semper sent hic vides, ipsarum siliquarum auctoritate non retularas. Quod cum ab incolis percontaretur, non modicam illi risum mouit.

414 A

De Anacardio.

CAP. XIII.

ANACARDIVM OFFICINARIVM.

Anacardii
veteribus
ignotum.
Baladat.
Bybo.
Faux de Ma
laque.

ANACARDIO nomen indiderunt recentiores Graeci (nam veteribus ignotum fuit) à cordis tamen similitudine cum colore, Arabum vestigia secuti, quibus Baladur, India Bybo dicitur, Lafrans Faux de Malaque, quòd vividum & in arbore pendens, simile sit nostrati majori Faba, maior tamen.

MAGNA eius est in Canarum copia, tum in Calecut & reliquis India proxima mihi cognitæ, veluti in Cambaya & Decan.

Serapius
lapia.

SERAPIO lib. simp. cap. 336. Galium citat, tantum huius fructus meminerit (cum tamen illi plantæ sit incognita) & deleteriam facultatem habere ait, cuius tamen experientia refragatur. Siquidem huius in regionibus à lacte sivo maceratum asthmaticis datur, & aduersus lumbricos præterea in viridibus & sale conditis vitibus in cihariis, stiracum conditum modo. Fructum verò siccat, caustici vice utatur in stramis: totaque India huius cum calce milli usum est ad pannus obfignandos.

AVI-

AVICENNA lib. 2 cap. 47. id facit fructum Tamariudi esse simile, etiam nucleam Amygdala esse, sine nocimento esse affirmat: & paulo post subiicit, inter venena referri quæ deleteria sui facultati.

NULLA autem præditum esse venenosa facultate, exemplis supra demonstrantibus: Causticam verò vim obtinere, iam explicatum diximus.

NONNULLI Anacardium eisdem & siccum conserunt in quarto gradu: alij in tertio. Nemo tamen mihi satis scit, quoniamquidem in virente clarum est deesse hunc excelsantem & ardentem excessum: neque rationi consentaneum videtur in eo caliditatem & siccitatis gradum consistere quæ est Piper. Nisi forte, quod in Sicilia nascitur sit tali facultate præditum.

Anacardii
impendend.
tam.

CAIOVS,

per medium fructum
nucleo intus.

intus.

* Afferunt interdum sucha quæ sunt Vlyssipontæ & Scallissorum regionis, quod (sicut vocant) Anacardi magis, folijs pyri (in vitiis) Cajonæ nam Laoni positi) fructu quo subterri forma & magnitudine, qui factu plenus est, veluti id Caricis in eius quod Linnaeus vocat, quod quidem velletrum Brasiliani; (sicut Thoreus cap. 6.) Descriptio in Americæ austrâ affert) et à Fernambuco incolæ tollunt. In eorum fructu præterea nax quardam tenui locuti forma, colore cinereo, interdum ex cinereo rubefcente. Duplex verò hæc non est: hæc cœcile, inter quos spongiosa quædam est materia cœca præterit.

AVI
AVI
600

& solidissimi plera: sunt vero multum candidum, quoniam est
 apertum, & Pulchrum gustum leuissimum, & odorem, & plicula drosi-
 ca obdura, quoniam adhaerere oportet. Et licet cocto voluente
 incoque, maior ratio est, & vntumque distillare fortis. An si oleo
 nihil puritatis esse ferunt ad hebetum & impurum volendum. In-
 cola vero, adhaerens scabiem vntum. Sed illud vntum, penitiam
 fructum in illa semina obiter, & carosum illi nunc parum vntum
 graui contrariati ferunt. Nonnulli Abacindiorum graui, sic ex-
 timent, ob facilitatem, non ad illud vntum, quoniam vntum con-
 ducum habent. Nec & officinum Anacardium, & hanc autem
 integram, & per modum lectam, & rursus coactam.

De Amomo. CAP. XXXI.

Amomum.

MACHA inter recitantes dubitatio est, quid sit **Amo-
 momum**. Hinc sit ut nonnulli eius loco **Acorum** ex præcepto
 Galeni lib. simp. med. 6. substituant; de quo haud sciri ar-
 que de ipso Amomo dubitatur.

Rosæ Hie-
 cusina.

EX recentioribus nonnulli in ea opinione fuerunt, ut
 Rosam Hircanicam, legitimum Amomum esse con-
 siderent, quorum opinionem doctus Matthioli committit in
 Diosc. lib. 1. cap. 14. multis argumentis refellit. Alij Pedem
 columbinum esse aiunt, quos idem Matthioli erroris con-
 uincere nititur.

EGO, Lame si hic non viderim eas stirpes quae Europa
 gignit, subiciam tamen liberè quae in India de Amomo di-
 citur. Percutatur sem aliquantula quodam Pharmacopoeo
 natione quidem Hispano, sed religiose Iudae, qui Hieroso-
 lymis se habere aedat, quod est Amomum. Respondit illi,
 lingua Arabica Hamama nuncupari, quod interpretatum
 Pedem columbinum significat. Hanc stirpem sibi cognitam
 esse affirmat, quem Lamen apud Indos non iudicet. Euo-
 catum postea à Nicamoxa (quod vulgè Nicamalaco nuncu-
 pant) Rege in Decan partem, qui praeter medicorum
 doctrinam semper apud se creditos medicos aliam cum Per-
 sici, tum Turco, magis suspensio. Eam medicos interrog-
 aui, non Amomum habere, dixerunt illi, istic quidem non
 nasci, sed inter alia aromata quae ad Regem ex Asia, Per-
 sia, & Arabia conficienda alexipharmacu perfertantur,

Hama-
 Po colum-
 binum.

Nizamox
 Rex.

Amomum etiam adhiberi, cuius ramulis me docuerunt. Hanc
 cum Dioscoridis descriptione contuli, ad quam venulifera-
 me quadrat, & licet iam succus, pedem tamen columbi-
 nam referat.

NAM omnia plantarum & arborum ferè nomina
 apud Auicennam, aut ad verbum redduntur, aut ad ipsa
 nomen feruntur: exempli gratia. Lingua boni, Lingua
 canis, Capilli veneris, Lingua anis: sic & in morbis ixa-
 pharlaræ dicitur illi Daualsil, quod est, Pes Elephantis, Dioscori-
 dibus,
 Musculi
 quibus.
 & Propolis marzalkuelbe, quod est Dolor canis. Hinc
 sciendum est, Amomum apud Auicennam nihil aliud esse
 quam pedem Columbinum.

CVM apud Nicamoxa essem, aliquot plantas obser-
 uavi, quibus **Gae** aremus, veluti Eupatorium, Mexquet- Mexquet-
 ta, Mexi, melissophyllum, baglossum, fumum terra, ta-
 maricum, althæra, & viola purpurea in Regio horto sa-
 ta. Haec feruntur omnes etiam in mediterræo nascuntur;
 sed tanta est nostrorum Pharmacopolarum auaritia, ut po-
 tius mercibus conuendit studeat, quam officina sua exco-
 lenda. Hinc sit, ut violarum loco stantur floribus cuiusdam
 arboris diuersa plantæ facultatibus à nostris violis: quarum ta-
 men usum non aduicent, nisi in medicamentis quae ferè
 applicantur: etque Symplicium violaceum caustici iudex è vio-
 lis conditum ex Ormuz, aut Lostrama delatit.

Arboris flo-
 res violarum
 loco.

¶ Vntum postea hic & ostre Amomi descriptionem pleniorè de-
 dicit, quod doctorem plantam legitimum & vidit affirmat. Nam
 motu d'umetiosissimi autem prædicitur. Certe per eius colorem, Niam,
 nostris esse non potest, autem nonnulli Amomi legitimum locum vntum
 non vntum, cum si postea Gerani generi Sed horum turpem
 erroris etiam è drogæis conuendit studeat, sicut Matthioli.

Ceteris acceptis nuper ex Ormuz, celesti sicut Arabici imperio,
 Vntum de Donzaco Pharmacopoeia Lugdunensi, vic d'argis &
 crudum, exigitur fructum Amomi nomine, & item illi
 Amomum, vntum tamen cum Amomo d'istone, de Pincis d'istone
 conuendit, nisi id ferè sit, quo si ostre autem d'istone,
 quodque pedem columbinum esse videtur. Nam hæc fragrantia
 aliquot ramulis constant, foliis quibusdam ad huc fragrantibus
 nonnulli, ut ex illis foetis conuendit videtur (quoniam admodum in T-

Aromatum

Aromatis

Chamae gallo confusio est quae in eorum cellis odor fieri dicitur
 Quae in Botanicis Aristolochia dicitur. Rarissimi sunt compati
 non modo pulem colominum (quasi tunc est hoc plantis dicitur
 sunt) velle videretur, nulla tamen fragrantia odor aut sapor perditur.
 Eius Aromati & Aromatis a monacho h. e. h. Sebastiani non

Hactenus h. e. h. ramosis, a nomi nomine (181). Castalino poli
 missis Vires A. h. e. accipit.

Quae tamen nobis a flor. plantis Mesopotamiae & Mexic. h. e. ignota
 non quae hae vocabula significent, quae tamen Indos vocant.

De Calamo aromatico. CAP. XXIII.

NON minor est controuersia inter recentiores medicos
 de Calamo & Acoro. Volunt enim nonnulli Calamum effi-
 cinatum esse Acorum veterum: Alij malunt Gallicum esse
 Acorum. Eam ob causam difficile est in tanta opinione va-

Disputatio
 de Acoro &
 Calamo.

rietas aliquid certi statuere. Ego tamen nullam opinionem
 addidit, liberè dicam quod sentio.

CALAMVS aromaticus quo officina in Lusitania
 vtuntur aromaticum vocari non odoratum, vt plerique alij,
 quandoquidem aroma odorum non significat sed quod vul-
 go derogum vocant, neque etiam Calamum odoratum scio,
 sed Iuncum dantaxat idem est cum eo qui hic in India
 magno est in vsu cum viris tam vtilioribus & iumentis.
 Vocatur h. in Gazarate, Vaz in Detan, Bacheim Male-
 bar, Vazab in Malayo, Dirringuo: in Persia, Hegeri:
 in Cincam, quae est regio maritima, Vaticani: Arabibus
 Cassab & Aldirira. Serapio lib. sup. cap. 205. cum vo-
 cat Assabeldiriri, sed corrupto vocabulo: omnes enim
 Arabes medici cum Auicenna lib. 2 cap. 161. & 212. Cal-
 sab & Aldirira appellat. Idem autem sonat Cassab quod
 Calamum, & Aldirira ex aromatis: nam Dirringo idem
 quod nobis aroma est. Quoniam verò Malayo incola eius
 vsum ab Arabibus quae Corozone erant, didicerant, id-
 circo corrupto nomine Dirringuo vocarunt.

SERITVR per vniuersam Indiam: plurimum verò in
 Gazarate & Balaguete. Hic etiam Goa (ubi multum eius
 est vsus) in horti satum praenit sed perpaucum.

CETERVM non est odoratum, nisi è terra auulsus
 quantus, videntur est. tanto mihi vtilioris terrivis, odo-
 ris videretur amens aliud sentiat Rusticum lib. 1. cap. 18. Cō-
 arbitur ad maritimam, quoniam qui illic nascitur, non suffi-
 cit. Quae ex Balaguete adferunt, ad Occidentem mittuntur.

FAMILIARIS eius vsus est maxime in veteri af-
 fectibus, & nervosis doloribus. Sed maxime expetitur die-
 bus à malis medicis: sensum enim, addit ad h. e. aromam (quod
 est Cuminum rusticum) salu momento, haryro, & saccha-
 ro iumentis aduersus figera mane exbibent. vocantq. id
 medicamentum AYATA.

CETERVM quocum Hippocrates & Galenus lib. 1.
 sup.

Calamum
 aromaticum.

Vaz, Bacheim,
 Vazabim, Di-
 ringo, Hegeri,
 Vati-
 cani, Cassab,
 Aldirira, As-
 sabeldiriri.

Dicitur.

Calamum
 aromaticum.

Calamum
 aromaticum.

Calamum
 aromaticum.

AYATA.

Calamus
voguetarum
riva.
Calamus
Arabicus
Calamus
Alexandri-
nus

simp. med. Indicum hanc Calamum voguetarium appel-
lant, Plinarchus vero Calamum Arabicum, & Cornelius
Celsus Calamum Alexandrinum: videtur etiam extra In-
diam nasci.

EGO, ut veritatem elicerem, sciscitatus sum à multis
Ceraque incolis & Arabibus, qui hac vendunt equos addu-
cant, si apud eos nasceretur Calamus, item cui esset eum cog-
nomen, eos, vicerunt: Negarunt omnes apud se inueniri,
nisi ab Indu aduictum mercimonijs gratia, prodig. sibi cog-
natum, & repote cuius plurimum apud eos esset vsus. Non salu-
luntur tamen, qui Arabicum vocant, nam ex India in Ara-
biam deferunt, & inde in alias regiones: neque qui Alexan-
drinum appellant, quoniam hinc Alexandriam, deinde Ba-
rus & Tripolim Syria deserunt.

QVOD autem Manardus lib. 3. epist. 1. dicit in Pan-
nonia se vidisse ad se recens, ut non longe petrum videretur,
fieri potest ut fallatur: aut si viderit statum ferre in sperta
aut simili videri, ut plerumq. salum Gongiber nascitur. Sed
illud certissimum est, hinc anethi Calamum in eas regiones.

Is vero quo vimus, radix non est (possiu aeternum est ra-
dix) sed ipsius Calami cum aliquantula interdum radice
parte fragmentum. Hauducinantur ergo qui nihil nisi radice
esse scribunt, confirmanda sua sententia causa, qua
contendant hanc Calamum Acorum esse. Neque quod in
Calamo est spongiosum & flavescente colore, aliqua in re
simile est Araneorum telis, ut salis putat Anicenna lib. 2.
cap. 161. & Serapio lib. simp. cap. 205. quos Gracii &
Lainii hoc melius nosse oportebat.

CETERVM quod Calamum Acorum non sit, nec etiam
Galanga, sicut ex Anicenna & Serapione probari potest,
qui sua distincta capite de Calamo, Acoro, & Galanga scri-
bunt. Præterea quod Calamum deseribunt, aliis enim in In-
dia nasci, quod tamen est: nec enim in alia regione nasci-
tur. Acorum vero non nisi in Europa nasci videtur. Itaque

nobis ignotum est Aceram, aut imaginari non potuimus
quod Manardus, Leonicensis, & alij animaduertierunt.
Omnibus sane Arabibus, Turcis, Ceraque, & Indis ma-
dicu ignotum est. Nam à Nicamona vocatum ut eum tre-
pitijs affectu liberarem, magna mihi cum illis contencio fuit
de Acoro: quid tamen esset Acorum (etiam illi indicato no-
mine Arabice) indicare non poterunt, nisi quod apud Tur-
cos nasceretur.

PRÆTEREA Calamum pallet, acris, calidus, & sic-
cus est in secunda ordine: Acorum albet, amarum, calidum &
& siccum est ordine tertio: Galanga autem viridior, calidior
& oleosior. Deinde Calamum & Acorum crebri & ner-
uorum morbo consentiunt: Galanga vero ventericulis ro-
berat, flatu disciuit, & oris halitum commendat. Galanga
item & Calamum medicamenta sunt in hac regione ab In-
dis cognita, & in Occidentem vbi selita.

SOLEO tamen perpetuo Acori loco Calamum substi-
tuere, sed maiori quantitate, quod non adeo excelsitas
& exsiccet, veluti Acorum.

Acori facies
Calam.

Nequequam officinam Calamum longè alio est ab eo quem hoc
capite sua opinio describit nosse Auditor, quippe cuius Calamum
legimus videtur à vombus descriptus. Noster vero nihil nisi radice
est, cum aliquantula interdum scilicet cum parua. Calamum omnia
sunt Acoro à vombus adscripta pulcherrimè consentiunt, Manardi
& aliorum sententiam improbat non possum, qui Acorum legiti-
mum esse volent, et à Germani, et Indi, & Galio videri, aliamque
Calamum nos norum, solbat enim Antiergiam Vitisponadachi
Calamum grossi vili nosse nullissimum, sed tamen odoris, & specie
hinc illi, quæ nosse illi communi sunt cum Calamum nostrum Audito-
ri descripto: Soleo tamen hanc ab oculis in v'sa quod nos esse de-
bit, licet omni acritate nostro effusior eo, quo nec videri,
sua officina.

Legimus porò Acori descripti locum habentiam in nostris Rip-
pium Indis studijs inueniri.

Ceterum cum acritate recensenda esset hac Sibosia, comitudo nos
bis inueni vltimam Calamum à omni, quom doctis, sic Ber-
nardus Paludanus Profus, ex Syria & Aegyptio dicit, cum Harbel
fructu, mollicie alio tatis & vasis spongiosus, pro nobis videri
satis, sub anni 1572, hinc in libellatit comitudo inueni. Eius sa-
tem (quoniam exoditum ad Diabur, de quo eorum quadrata vi-
dent) inueni ex frugibus cepit) extrahitur. Vnde bellatit videri

potius

Calamus ad
sua in India.

Acori dem-
stratio in
topo.

Sumbel pretulerit, mirum non est, cum in linguam Arabiam ignoravit: nisi malum tempore pavidum corrupta fuisse vocabula.

CETERVM nascitur Nardus in Mandou & Chitor provinciis, Regnis Deli, Bengala, & Decan vicinis, iuxta flum. Gangem, quem incolae Gangam appellant, & sacrosanctum existimant, ita ut meritis regi Bengala incolae hoc flumine mergi se iubeant, sed postquam dumtaxat. Sunt in eo flumine certa idolorum delubra, ad quorum cultum ceteruaticum consuevit mercatoribus à Gujarat & regno Decā, magnasq; donaria in hac idola conferant, inde redunt sanctificati, ut ipsi sibi persuadent, inde potius à cadendum esse se.

PORRO non sunt diversa Nardi genera: sed unicum dumtaxat mihi notū est genus, id scilicet quod etiam memorati loci adferri diximus. Provenit quidem in parte quadam, qui altera parte Orientem spectat, altera Occidentem, ad quem scilicet occidentem sita est Syria multae regionibus ab India discretis: sed tamen multū ab eis regionibus locū sita provenit, non facile enim sponte nascitur. Neque una praesentior est altera: Spicantem habet alia altera multo longiorem.

CERTE radix est, spargens supra solū brevem virgulam seu caulē circiter tres palmos longum; cum longissimum, atque alias insuper virgulas multo breviores: in summo radice spica producitur, item aliae per virgulas. Taliens modo venditur in Cambayete, Asurate, & Gogue, aliisque portibus marinis, unde mercatores Arabes & Persae petunt potissimum tamen partem ab indigenis absumunt.

INVENTUR inveniuntur fordidū & pulverulenta, vix ipsa planta in podium redactū. Emittit tamen ab eis quae dixi mercatoribus, & ex pulvere manus elinere intelligo.

HAC unica Narda quae iuxta Gangē vitur, quaeq; in Occidentem exportant, veniunt medicum cum Indici, tam Turci, Persae, & Arabes. Nam quod ex ingenui pretio quo

antiquitas teste Plinio lib. 12. cap. 12. emebatur, inferre volant, nostram Nardum non esse legitimum, oblationis me fatū respondisse arbitror, cum dixi radice nunc magis aperta & cognita esse, quam tempore Plinii fuerit, & ipsa aromata mirari copia ad nos adferri.

CETERVM fabulosum evomino iudico, quod Andrea Lacuna suū in Disc. lib. 1. cap. 6. commentariū scribit, Nardi visum apud Indos esse periculosum, quoniam ea fiat veneni quoddam genus mortiferū, quod nō modo hauriū, sed etiam catui in sudoribus inderisum, hominem illico ingulensq; toxicum Pisum vocari. Nam cum multa in India annis Medicinam exercuerim, & non modo versatus sim cum omnī generū medicū Asiaticū, sed etiam Regibus & Principibus familiaris fuerim; nunquam tamen hoc Pisum videre mihi contigit, aut eius nomen audire.

Id genus quod Sepaisada Saticch & Saticch appellatū esse puto, quod ex Satigum adferretur, celeberrima regi Bengala portu & emporio ad fluvij Gangis oria.

HIRCVLVVS VETERVM.

Cum speciem Aprilii Anastasiae efficit, testat aliud Nardi Cellicae tribusque plantis, quodam inani, quae ad Anat. in quibusdam cum Dioscoridis Hirculo, quae libro primo de re med. ca. cap. 7. describit, voluit Nardum Cellicum adulari referret. Nam pascua est Nardo Cellicum similia, candidior tamen, & veluti ex viridi cinerea, sine castoreo, minoribus horuiculisque foliis, villosa admodum secundum radices, & nigricans, nulla odoris incedente. Folia praesens multum aromatica speciem reddidit, sed lenia & virida sunt cum Nardi Cellicae folia & calida sunt, cum aliqua tamen adstricione, & odore speciosae incedit. Cum igitur hoc capite nollet Andros de Nardo ex profecto agere, faceret non potest, qui libelli memoratū, quaeque hinc exorta fabulorum, quam nemo hideris exhiberet.

Adm. & Nardi inanis ad longioribus & fistulosioribus, quam apud aromatariorum inveniuntur potest, si quoniam ex profecto Nardi potest Cellicum legitimum locum & descriptum illi in Pae. Bisp. Hircula.

De Iunco odorato. CAP. XXXIII.

IUNCVS odoratus in Mexico & Caliente Arabia
provincia maxima frequētia & abundantia nascitur, veluti
in Hispania gramen vulgare quo vescuntur animalia.

HVIVS graminis nomina Græca & Latina nota
sunt.

sunt. Ab incolis autem Sachbar vocatur: à nonnullis verò
laxis cactule, id est, herba latoria, aut lorionibus idonea: Starch
chule.
tamen non negem aliis etiam nominibus apud Arabes in-
signiri. Nam Avicenna lib. 2. cap. 398. eum adhar, Sera-
pio cap. 19. ad hoc appellat: quos sequuntur omnes Ara- Adhar.
bici & Persici medici hic agentes: sorem verò vocat Foca. Foca.
Nam quod Siluatiens, cap. 12. adchet & adhecatum
vocari scribit, corrupta sunt vocabula, Persis, qui ad iā di-
ctū vsq. provincias pertingunt, Alaf, quod herbam signi- Alaf.
ficat, vocatur, quo nemini per excellentiā appellari potest.
Apud Indos peculiare nomen non est sortitum, sed herba Herba Mani
atana.
Mexicanensis appellatur. Sunt qui paleam de Mexica nun-
cupent. Nec desunt qui pastum Camelorum vocent, nec im- Pala de Mo-
cha.
meritò: sed tamen Camelinos sunt ipse adde frequenter,
ut hoc gramen cum stiribus omnino depascere possint. Sed Falsa Ca-
melocora.
sunt ibidem multi huiusmodi, qui, quos Arabici vocamus,
bouer, capra & oues: quia nullum aliud patulum norant:
quàm hanc herbam sine gramen.

DEPERTVR quidem in Indiam in usum medicum
vsurpandus: Maxima tamen copia per fasciculos colliga- talia Dia.
tum in navibus assumant equari mercatores seu minge-
nos, ut eque subserviant, ne stercoreis & vrina padore offen-
dantur. Nam simul atq. maluerit, recentem subserviant,
& madidam in mare abiciunt. Sed & nanta fasciculos
aliquos secum adhibere solent, quos deinde in India ven-
dunt. Memini in insula Diu* nihil esse multo tam fasci- talia Dia.
culos, quos in Lusitaniam cum aliis aromatibus mitterem:
nullam tamen sorem videre cōgruit. Sed nec aliquis in pre-
tio ab incolis habetur, eum genus sit rudis & silvæstris.

NVLIVS est huius vsus apud istius regionis incolar:
sed nos dumtaxat, & Medici Arabes & Persæ, eo vitimus.
Ipsi indigena eo se & sua iumenta lanant.

NUNC ad Aulorum, qui cum meminerant, desisti-
piones veniamus.

DIOSCORIDES lib. 1. cap. 16. Laudatissimum ex Nabathæ. proximum Arabicū, quæm aliqui Babyloniensium vocant, pisanum ex Africa adferri scribit. Floris, culmarum, radicibus, effervescit. Eligendum etiam quæ manibus confricata rose odorem emittit.

Nabathæ.

SCITUM in quibus supra enumeratis provinciis, quæ Arabia nomine comprehenduntur, provenire. An verò in Nabathæa gignatur (quæ à Nabathæ Ismaëlis nepote denominata, provincia est Arabiae Iudææ contemina) diligenter percontatus sum à medicis quos in Hierosolem, Galilæa, aliisque vicinis provinciis versaverant: Sed aliis responderit, eum, quæ istis videntur, ex Cairo advehi. Interrogati verò an in Cairo nasceretur, an autem ex Arabiae parte adferretur: ignorare se dixerunt, quoniam medicamenta interdum ignota auterent ob indigentiarum negligentiam. Quæ ceterum audierim, inquirere non volui nam Babylone nasceretur, tametsi id fieri posse putem.

Laudatiss.

CUM verò Dioscorides Africanam improbet, non oportet nos admodum sollicitos esse in ea inuestigando, præsertim cum non adscripserit quæ Africa regione proveniat. De floribus autem, cum meam, tum reliquorum medicorum negligentiam agnosco, qui non inderant eum advehi. Ne fra ætatem culpa factum est, ut eius usus desierit.

IN medicamentis odorati, Dioscoridem incertis comparationibus plerumque vix video, quem admodum & in hoc Iunco. Nam ritus, incundum quidem spirat odorem, sed Rosa basidquaquam.

Iunco rotundo.

IUNCUS odoratus, & Cornelio Cæso Iunco rotundus vocatur, ad differentiam Iunci vulgaris & Cyperi sive Junci triangularis: sed minime in eam altitudinem excrescit quæ Iunco.

AVICENNA lib. 2. cap. 398. duo eius genera conficitur. Alterum enim Arabicum vocat, qui est odoratus. Alterum in Agrami natum, per quod vocabulum Damascenum intelli-

IUNCUS ODORATUS

COSTVS INDICIV.

& virentem vili, & floribus exornatam, qua plantæ diuersa
est ab illis quæ in medicum præferuntur.

QUOD igitur nos Turbit vocamus, eodem nomine & Turb.
Arabum, & Persi, & Turci appellatur: tamen si adrem
Bellanensis sui emendationibus Terbet vocet. In Gu-
zarate, vbi plurimum nascitur, Barcaman: in Canara, Barcaman
Tiger.
cuius provincia est Goa, Tiguar.

EST autem Turbit planta, radice neque magna, neque
longa, caule hedera modo per folium extenso, digiti crassitie, Turbit hi-
soca.
interdum crassiore, duo palmos longo, interdum verò mul-
to longiore. Folia Althea præfert, folies etiam similes, à can-
dido rubentes, nonnunquam omnino candidos, non (vt qui-
dam volunt) colorem ter die mutantes. Est verò dumtaxat
vili & gummosa caulis pars inferior iuxta radicem: reli-
qua pars gracilior est, & comasit, quam vt vili esse pos-
sit. Nonnunquam radix caulis adhaeret, sed inutilla, cum
caulis dumtaxat in medicum usum recipiatur. Totæ au-
tem plantæ insipida est cum colligitur.

PROVENIT in orientibus, verùm non ad eam arri vi- Turbit na-
talis.
cinu, vt vnda adiri possit: sed duobus, interdum tribus à ma-
ri leuici seu miltariibus. Plurimum nascitur in Cambogete,
Surrate, Dio insula, & Baçaim, locisq; vicinis. Inuenitur
& in Goaz, sed à medicis improbatum, nec eo vtiuntur: Intel-
lexeram etiam in Bisnager provenire, quod centum quin-
quaginta & amplius leucis à Guzarate distat: sed postea
rescitur esse, eò ex Guzarate deportari, vnda etiam magna
copia in Persiam, Arabiam, Asian minorè, & Lusitaniam
exportatur: Nam si aliquis in Bisnager nascitur, viribus
ad eò infirmis est, vt à medicis recipiendum non ceasent.

FIXI potest, vt alii etiam per Indiam locu signa-
tur (non enim scribitur, sed spèciè proveniè) incertum tamen
est, ob indigenarum negligentiam.

CETERVM in Turbit delectis, duo sicut à Medicis Turbit qua-
satione g.
profusa lac.
gofum
requiri, vt gummosam sit & albam. Non enim verò gum-
mosam

mosam esse naturam: sed quoniam videntur Indi, & gummositate, optimi Turbis vocari non potere, solum eius plantam, ante collectionem, aut contorquere, aut leuiter vulnerare, quo liquor exiliat & densatur. Deinde post aliquot dies redeunt, & gummi sine concreto liquore plenus canes reperientes, colligunt: Id mihi vetulus affinis meus medicum in Basium, qui aliquoties cum ipsi Indi colligendi gratia profectus est, & hac eliciendi succi ratione obseruauit. Nam cum iussisset aliquas plantas intactas relinqui, eas minime gummosas inuenit, aut nondum tantum pauca cum gummi. Ex eo igitur deprehendere licet, gummi nihil ad praestantiam agere, sed id plerumq; praestantiam censendum esse, cuius gummi non apparet, quippe quod in ipsa planta reconditum sit. Non negauerim, quin etiam Turbis gummosum sine contorsione reperiat: sed ut facilius liquor suum aut gummi exerat, contorquere & vulnerari plantam certum est.

Turbis de-
lectus.

ALTRA probationis nota est, ut sit candidum. Siccitatem ad solem, candidum est: in rostra verò resficatum, tamesi nigrescat, non miris fortè bonum est, quam album in sole paratum.

Turbis in-
colatus.

EST VERò Turbis Indicum medicum medicamentum pituitam deliciens, cui interdum si absit febris, Gingiber adiacere (ut etiam alii purgantibus medicamentis) solè: uti-licet, ut etiam alii purgantibus medicamentis) solè: uti-licet, qui plerumque sine Gingibere ex decollo pulis gallinacci, aut ex aqua exhibent. Praesertim autem quod in Cambaya natum est. Memini me in insula Dio emisse singulas quas vocant manu, vna tanga. Pendunt autem singulae manu viginti septem libras. Sed postea intellexi eam à quo emissem, duplo minoris emisse.

Tinga-
Manu.Turbis Ara-
bum.

CETERVM longè nobis aliud Turbis* describunt Arabes, quam id quod modo exhibui. Siquisq; Mesue lib. 2. de simpl. med. cap. 3. ait radicè esse herba folia Ferula mi-
nora ferens, & ex eorum plantarum genere que lacte succo surgens: varia eius inueniri genera, videlicet demelli-

eam siluestre; magnam, paruum, album, nigrum, & fla-
uum: & in locis siccioribus gigni, quod ex succi densitate
deprehenditur. Septem verò in eius delectu obseruanda: 1. ut
fit candidum, inter canem sine racum & arundinosum, &
gummosum cortice cinereo planum fragile, & resicra-
sum autem sine densum improbari. Sed, quod eius pace di-
xerim, ex aliorum relatu suam Turbis descripsisse potius
videtur, quam legitimum vidisse. Nam neque forma con-
uenit, nec à lacte maderum plantarum est numero, nec
eius domesticam genus inuenitur: cum vniuersum hunc in
incultis producat. Alterù genus interdù aliter esse manu
verum est. Color autem aut albu, aut flauo, aut niger na-
turali eius planta nō est: sed pro preparationis ratione con-
trahitur. Nam quod probe paratum, suave tempore col-
lectum non est, album esse non potest. Nasctur verò potius
locis humentibus quam siccis. Neque ebredo & gummosi-
tas probatu sunt indicia, veluti iam dixi. Neque arundi-
naceum aut serulaceum est, aut planum, aut fragile, nisi
nimia siccitate exsuccum. Densum autem potius mihi vi-
detur probandum, quam improbandum, quippe quod plus
substantia contineat, modo cariosum non sit.

Turbis Ara-
bum delectus.Turbis à Lac-
tatione
conuocato non
est.

SERAPIO lib. simp. cap. 330. Tripolis Dioscoridis
historiam ad suam Turbis transfudit. Sed si cum legitimi-
quam exhibemus Turbis descriptione conferatur, manifestè
eius error deprehenditur. Nam neque folia latidū habet,
neque eius canes in summo distendant, sed in macronem
desunt Largo suboquam procreta ornatum. Flor non mutat
ter die colorem, neque eius radix odorata est, aut vena-
na arere adhuc deprehensa est.

Turbis
non est Tur-
bis.

DEMIQUE non est Atypum Dioscoridis, ut recentio-
rum quidam existimant, cum eius historiam Atypi descriptionem
planè repugnet, & facultates sint diuersae. Turbis enim pi-
uita diuocatur purgat, Atypi aut à bilem deiciit. Neque,
ut iam diximus, cuiquam à lactarum copari potest, que non
fuo

Alypum id
est Turbis.

fine noxa in corpus admittuntur: cum Turbū legitimum
nāā acrimoniam habeat, & sine molestia pituitā delicias.

Pōrro hinc errorē anam præhensū puto Arabes,
qui conspicientes apud suos in vsu esse Turbū ab India peti-
tam, id ad Græcorum aliquam descriptionem tūc referre
voluerunt, Græci omne plantarum genus fuisse cognitum
existimātes. Sed fatum multo fuerat, similes ratione omnia
non confundere, & simplicem aliquā corū medicamentō-
rum, que illis non erant prædē nota, descriptionē conuocare.

• Sacam vrbis est vasa, multas alias vrbes & pagos sub suo domi-
nio habet quinqueaginta leucis ab insula Diu abeli, & Regi Lusita-
niae patri.

Tanga.

• Moxera genus Indicum Tanga est, quod sexaginta Lusitania re-
gibus abhorret, hoc est, Daubarites Castellanae regibus, aut se-
ptem abibus Gallie. Regale enim Castellanae vrbis & sex Lusita-
niam consistit.

• Turbū à nostro Authore descriptum longē aliud est ab eo quo
vulgo in officinis vultur. De quo quæ plura vult, consulas erodotus
Martholi commentarios in capta 19. 11. & 28. libri quatuor Dio-
scoridi. Per vrbem Hispaniā Thapsia abinde nascitur, eius radice
pituita Hispani officina per Turpino legitimo vultur. Non de-
lectationem maxime per Europam locū, qui sciam omni radicum con-
suetū per lepissimo Turpino obduci, aque in sua medicamenta re-
cipiunt, vbi manifestum est: postū quō summorum radicum sicca
can illoam Turpino diu gaudia consistere.

De Rhabarbaro, CAP. XXXVII.

NON est operæ pretium multa de Rhabarbaro recen-
sere, cum omnibus notissimum sit medicamentum. Silencio
tamen prætermittendum non duxi, quod hic in India di-
ci: videlicet, omne id Rhabarbarum quod in Indiā, Persiā,
& Europam importatur, esse in Chinari regione natum.

Nam ex Chinari regione per Tartariā Ormuz, & Ale-
xandriam, inde in Alexandriam, & tandem Venetiam,
& vnde reliqua Europa regna petunt. Nos, præter id quod na-
tū ex China inferitur, eo etiam vultur quod Persa ex
Ormuz, aduehant, quod minus terredinem & cariem sen-
tit, quam quod ex China nauigiū inferitur. Siquidem plu-
rimam partem aromata per mare inuella, mensuras ha-
bit, quam terrestris itinere importata, vniū anni tempore.

Pra-

Præterea Ingia, præsertim maritimū locū, maxime hūmi-
dū est, & eiusmodi aromata sub incursæ peruenire
non sinit. Nam Rhabarbarum sub mensē Maiū in In-
dia maritima illarum, nisi ante Septembrem absumatur,
planē inutile est, & in mare abiciūdam: corrumpitur enim,
vt pleraque alia aromata, hibernū illū mensē [i] nostro
aut Octobri sunt, alio quodā loco, Iunius, Iulius, Augu-
stus) interea aliā præstantiā & efficaciam ex Ormuz im-
portatur, cuius vsus. In montibus verd hinc adferunt alia
est ratio, præterdini enim non est adē obnoxium. Eam ob
causam, qui illud in India conservare vult, in Bisnaguer
aut Balogate perferri solet.

REPERIUNTUR genus quoddam nasci in certa Terra-
rie vrbe nomine Samarcandari: sed quod improbum sit, nei-
siquam mentem purgationibus vrit.

NULLVM autem est Rhabarbarum, aut Indicum:
sed solummodo Chinense, quod Rauam Chini Persa ap-
pellant, Manritū tamen plerique solummodo Rauam.

ALIQUANDO in Caucibus intellexi Rhabarbarum
ab inuigens interdum decoqui aut distillari, & eius de-
coctū aut stillatitiam aqua sese purgare, eamq; esse causam, cur
interdum tam facile terredinem sentiat & corrumpatur.
Sed cum neminem audierim, qui, an hoc ita sese habeat,
se vidisse diceret, affirmare non ausim.

De Radice Chinez, CAP. XXXVIII.

NASCITVR hac radix in Chinari vastissima re-
gione, que Moscoviam vsque extendi creditur. Quoniam
verd per totam hanc prouinciam, & etiam in Iapan san-
tū Venetia, quam alij Neapolitanum morbum, alij Gal-
licū vocant, nostri scilicet Hispaniā, Persa Bada, Frangi
(tametsi etiā simpliciter Fringui) quod morbū Galliarum
sonat, spernit benignū & misericors Deus huius regionis
incolū vsum radice cuiusdā, que apud eos nascitur, vt hinc
male succurrerent. Quæ admodum in noo arde Guizai

Rhabarbarū
Samarcan-
darium.Rauam
Chini.
Rauam.Radix Chi-
nensis.

Bada, siq.

Arabes
quasi dom.Rhabar-
barū omne in
Chinam
prolecia
nasci.

vsum ostendit, quoniam ea pars orbis etiam hoc morbo ab omni hominum memoria vexata fuit. Ibi contractum morbum in Europam adferentes Hispani anno Redemptionis humanae 1493. reliquis nationibus communiarunt. Nobis verò primùm immutescere capit huius radicis vsu post annuum quingentesimum trigentesimum quintum supra mille finium, adferentibus illam hoc Chinesibus quibusdam ea hinc infusa, qua se interea dum hic negotiarentur, curarent.

CETERVM anno ante quàm huius radicis vsu in India immutesceret, huc è Lusitania delatus sum, nonnullas facultates mecum adferens, atque inter eas, Libi Guaiaci libras quingentas. Ex ea, tamen si multum sublatam esset, dum in nauem inferreretur, & efferretur, mille tamen aureos contraxi Lusitanicos, quoniam magna ariditate è Lusitania expectabatur hoc lignum, quòd multi male perirent inuentionibus: & forte suo tēporis nemo propter me aduexerat. Curati ergo fuerunt plurimi meo ligno. Sed illo absumpto, eum usum è Lusitania non impartiretur, eum, quod iam decedum fuerat, libra quingente Lusitanicis aureis venit.

FACTVM est, vt eī tēpore mercator quidam in Dia insula narraret incipio viro Domino Marino Alfonso de Sousa, meo macenati, qua ratione à Galla scabiecuratum fuisse quendam radicem è Chinarum regione alata, eam vires magni laudibus euehat, quoniam quicquid videretur, extrema illa viciū ratione non egerent, qualis in Guaiaci vsu obseruabatur, sed tantum abstinere à bobatis & siccis caribus, pisce, & crudis fructibus: tamen si in China quidem piscibus abstinere, quoniam magni sunt belluones. Cùm inuallisset è de radice tumor apud vulgum, mirum in modum hanc radicem videre, atque illa vti auctant, quoniam molestè ferunt extremam illam viciū rationem, quoniam in Guaiaci vsu obseruare cogitantur. Adde quòd huius regionis insula ob viciū vitam natura sine magni epulones. Sub id tēp̄m appellant Malacam Chinen-

ses nates, paulatim huius radicis in suum vsum adferentes. Sed id paulatim tanta ariditate requisitum fuit, vt in singulas huius radicis gantas (pondus est apud eos viginti gantas) viciū ponderis decem Lusitanicos pondere oportuerit. Pellax verò aduenientibus maiorem copiam Chinesibus nauibus, minni capis pretium, ita vt nunc ganta ematur dumtaxat regali Castellano.

Ab eo tempore vilescere capit Guaiaci vsu, atque ex India relegari, tanquam Hispanus quissimam, qui indigenas fame enecare vellet.

CETERVM, vt ad infestum reuertamur, non sine causa tantū laudibus efferitur China radix. Nam obseruata quae in hoc morbo obseruanda veniunt, natura morbi, anni tempore, regione, sexu, aetate, & temperamento aegri, mirabiles eum sunt effectus: tamen si non desint ex recentioribus, qui eam acriter, sed immeritò damnant.

In magni doloribus & inueteratis, huius radicis vicia in septem aqua sextarii * coquuntur, ad dimidij vsq. humoris consumptionē. Seruatur id decoctū vsui, vase aliquo vitreo aut sigillatim vitrato. Spuma verò inter bulliendum colligitur, & viciūter viciūter tamoribus, imponitur. Salsitario eī etiam densus ille vapor inter coquendum exhalat ipsi doloribus. Interdum calido decocto tamores fouemus nonnumquam lineos pauos decocto madidi viciūter imponimus, eaque mundamus.

SOLENT Chineses maiori quantitate in sua regione assumere, cū frigida admodum sit. Quos cū imitari vellet huius regionis nonnulli, radicis duos viciū, addita intereū semisse, in procedenti aqua quantitate decoquentes, ab nimium medicamenti calorem in grauiā inciderunt symptomata. Sed & quod mihi accidit, praeterendum non dico. Sciatica laborans, huius radicis decocto vsu sum, promouendi sudoris causa. Sed cūm calidum haurirem, vt initio ferebat consuetudo, in tantis hepatis ardore incidit, vt

Radicis Chinarum mirabiles effectus. Praeparatio eius modo dicitur.

Chinarum ergo frigida.

Lites venenosa primùm in Europa 1493. actum.

Qua ratione primùm Radix Chinarum Lusitanicis notum.

viscerum corpus erysipelate & phlegmone laborare con-
 poris, necessesq, fuerit statim venam secare, decoctum ber-
 dei cum saccharo rosato sumere, & citissime exponere, vt
 sanitatem proximam recuperarem. Itaque nec periculo sa-
 tis sapienter reliqui, calido decocti potu, & tanta radice
 copia in postero vii deserunt.

Radix Chi-
 nae doliata

Una vanda
 ratio.

ANTE omnia delibenda est radix ponderosa, recens,
 firma, que neque teredinem, neque carium senserit, & qua
 calida sit: melior enim talis est, quam rubescens. Huius vi-
 ciam in septem aqua sextarii decoctis ad mediam, aut
 ad tertiam partem, pro morbi & agnatura, subinde ea
 medicamenta iuucentes, qua huius radice facultates cor-
 rigant. Exempli gratia: Si dolor capitis aut neruū adfit,
 rorem marinum, aut rosam iunio: si obstruccionibus hep-
 laboret, apium: si arbor adfit cum obstruccionibus, irubum: si
 vlcus vesicae aut renū infuset, additur glycyrrhiza succum
 interduo radice admiscet equale pondus bordei.

SOLENT autem huius radice decoctum sumptari,
 prius syrupi conuenientius purgari, quibus (quoniam ple-
 rumque materia que perit et pueritosa est) Turbit aut Aga-
 ricam mascula quantitate indimim, aut nonnunquam
 syrupus Chinae decocto diluim. Bene purgato corpore, ra-
 dice decoctum propinare incipimus, post decimū quintum
 diem, minoratio, si opus sit, exhibito: item alio interduo
 post trigesimum diem, quod ex manna conficit, aut castia
 solutina aut Rhubarbero materato ipsius radice Chinae,
 aut bordei, prunosorum, vel glycyrrhiza, aut iurii
 decocto. Toto hoc tempore, si alius singulari diebus libe-
 ra non erit, chylires ex radice decocto, melle rosato, oleo
 violaceo, & castia solutina paratos incipimus, habita neces-
 sitatis ratione.

QUOD si nimium incaliescit ager, radicem minus de-
 coquimus, aut eius decocto aquam iurii, vel sumi terra, si
 adfit, aut baglosi, incipimus. Quod si nec hoc sufficit, deco-
 ctum

ctum subtilissimū, curatio in quo in aliud tempus magis
 opportunus differim.

HOC decoctum interdum intra rigesimum diem cur-
 rat, interdum serius, interdum vero citius. Purgantur tam-
 men ad decimum quintum vsque diem dolores augentur
 & intenduntur, deinde paulatim mitigantur. Nouissimos
 vidi, qui licet aliquoties hac decoctum sumpsissent, postre-
 ma tantum dieta curati sunt. Alios vtz, qui nullo modo cu-
 rati sunt, quod forsitan frigidiores essent humores. Itaque
 consulo, vt qui in Europa hac radice videntur, eius quaci-
 tatem angant, cum frigidus sit regio.

IN singulis vtz dicitur, radice vsus esse solet ad viciū Me dicantur
 triginta, viciū totidem dierum numero, quibus cura persi-
 citur, respondensibus. Raro calidum decoctum exhibet, nisi
 in ebementibus & inueteratis doloribus, quando sudoribus
 materiam euacuari oportet: tunc enim hū singulis diebus
 exhibetur, mane scilicet & vespere. Hac autem vulgaris est
 viciū ratio. Datur caro gallinarum, pullorum gallinaceo-
 rum, & veruicinis elixa cum salu momento (id enim ma-
 dicū sumptum nocuum esse non puto) & craco, & coriāda
 sicca. Interduo eadem asā exhibetur, habita morbi ratio-
 ne. Vnū omnino adimo, nisi ad stomachi ex multa pituita
 contractam debilitatem, appetentiaq, diuisionem tollen-
 dam, decoctū sumatur: cum enim radice decocto diluam
 agrū propiusum, appetentiam etiam diet, & concoulescentem
 plurimum iuuat. Pane mellito viuunt Chineses.

Me dicantur
 data.
 viciū ratio.

EFFICACIOR est hac radix in inueteratis, vtz pi-
 delices magni numeris, & vlcera maligna adfunt, quam
 in recentibus morbis.

SUNT & alia hac radice viciū rationes. Nam quos-
 dam in Balgare vidi, qui calido radice decocto eiusq, ra-
 dice in tria drachmam cum semisse inuicerent, quocienscum-
 que mane & vespere sumerent.

SUNT qui mane laminam camferam, ex huius radice
 puluere

Radix Chi-
 nae parlan-
 diae in inu-
 terato quā
 thorax mo-
 da.

Confirma d
sa liu Chi
na.

pulvere & melle (sive saccharo, si magis adfit calor) parata edant, deinde radicis decoctionem bibant. Angeris autem, aut minoris pulveris quantum in hac conferua, & quandoque corrigitur, pro Medici arboris.

VARIANDA sunt interdum remedia. Memini solo decocto lino curasse, qui tunc testiculos intumuerant.

HAC radice adhuc tenera, Chineses cum carne elixa vescuntur, veluti apud nos napa aut rapa cum caribib elixa vesci soleant.

Aqua stilla
tioa e radice
China.

HUIUS radicis aquam stillatitiam reilem fore credo, si quis eam navisica posset. Ego sanè destillatoria organa in Chinarum regionem misi, vt ex ea radice liquorum nihil elicere, Nescio an im petrabo.

Radicu Chi
na faculta
tes.

VITILE est etiam huius radicis decoctum, præter eos morbos qui cum contagio suo venerea commune aliquid habeat, ad paralytes, tremores, articuloꝝ dolores, sciaticam, podagram, pueriles scirrhus & edematodes, tum etiam strumam extirpat. Succurrit ventriculi imbecillitati, inusturato capiti dolori, calculo, & vesica viciibus. Huius enim decocti vsu plerique liberati sunt, cum nulli ante medicamentis inuamen sensissent.

Lampatan.
Radicu Chi
na dulcis
poo.

CETIARVM indigena hanc plantam Lampatan vocant: triam eas quatuor palmorum altitudine asurgit, et aulicis tenuibus, quorum folia coniungunt, mali Astragali similitudine, radix palni longitudine interdum crassa, nouissimumque tenuis, que recens cruta, admodum tenella est, & cruda aut elixa mandari potest. Ego vnicam dumtaxat plantam hic in Gois vidi, eamque persequens, que siccitate perire, ante quam excreuisset. Sitierat ea radix, taxa arbores ferendam esse perhibent, quoniam suo complexu breuiter modo eas scandit.

Mullus ad
egros non
admittit.

INTELLEGO illos qui hoc decocto vtiuntur, mulierum conspectu reberuenter ad libidinem accendi. Quare consultu videtur, vt per cura tepus nulla ad agros mulieres admittantur.

S E B

SED quoniam in Chinosum mentionem huic commentariis plerumque incidimus, præsertim verò hoc capite, non alienum ab instans erit, si ex his qua de illo à fide digni viri accipi, pauca hic præferam.

Chinensu
Sichua sunt.

SUNT ergo Chineses Asiatici Scitha, qui licet gens Barbarica esse astimantur, in negotiationibus tamen & manuarum operibus consentire admodum industria. Sed neque in litterarum cognitione cuiquam regioni cedere astimantur. Habent enim leges scriptas Iuri imperatoris simulatas, vt ex libro, quoniam eorum legibus inscriptam apud Indos afferuari audio, videri potest. Fuam ex his legibus exempli gratia præferam, qua est, Non esse integram viro, mulierem, cum qua videntis marito adulterium commiserit, pass mortis, matris inuicem sui iugera.

Doctrinæ
gradus apud
Chinensiu.

INTELLEGO etiam apud eos doctrina gradus & præmia esse: Eruditio etiam viris, Regni reuicij, regni moderacionem committit. Sed & in oratione picillari, vtriq; suggestu legentes, & auditores circum adstantes conspicere licet. Hac adde etiam typographicam tam versatiam apud illos esse, vt omnem humanam memoriam superet, & seruetur vsu paratam apud eos censent.

Typog-
phica apud
Chinensiu
versatissima.

* Hoc loco etiam notat Auctor vocabulo Caraga vitium, cuius interpretationem sequit Opio dicit. Cum itaque radice China vocant in quatuorque Cordata dicuntur, ut ratioque eo capite additae, quatuor Canadæ in Hispaniæ Sessalos vici, qui admodum dependunt.

Nonne per vastitatem Europam tradidit colla vna inuoluit, quam Hispanice non inuiti inuoluit in vna prout es. Partem in Europam interpretantur, quæ perilla vocant, quæ dicitur Rubrum vitium, Cuius inueniunt magno loco efficitur, & Radice China sunt laude edicunt, que non nisi carolis & longa vitura cōcedit ad nos paratior solet. Qui de quæda pilla plena notius Martibell Episcopus, & etiam Doct. conuincere non legat. Et notandi, Non amantem qua in horum cum vobis vobis dicitur, ante d' Emileis a peris voluntibus gerent / qua carum sue radice pariam notabili arbitrarit sunt / pariam dicitur ostendunt.

Caraga
vitia.

X 4

De

De Croco Indico. CAP. XXXIX.

Alad.
Masalit,
Cusbert.
Dernard.
Habit.

APPELLATUR hac radix in *Camara Alad*: sic etiam in *Malassar*, sed proprie in *Malaya*, *Cunhet*: à *Perfis*, *dartzard*, quod lignum lateum sonat: ab *Arabibus* habet.

NASCITVR plurima in regione *Malabar* parte, videlicet in *Cananor*, & *Calcuta*. Provenit etiam hic *Goa*, sed exigua quantitate.

MAIORA eius copia ad *Arabes*, *Persas*, & *Turcos* deferretur: qui omnes apud se nati, sed ex *India* adferri solentur.

Chalidæa,
Chalidæa.

HVIS Croci, quod indigenam dico, mentionem facere videtur *Ancenna* lib. 2. docentibus *capuz*. & *Chalcedonum* sive *Chalidæonum* appellare. Sed cum dubitantur hac scribar, aliorumq; auctoritates in se, tamquam de re non multū sibi perspecta, nihil affirmare possum. Fieri autem potest, ut corruptum sit vocabulum, vocatūq; sic hac radix in *India* Arabibus aled, quemadmodū & *Indis*, postea verò corruptū *Chalcedonum*. Præsertim hac facibus credam, me in *India*, quod eum, caput de *Coccuta* sive *Cucumani* lib. 2. cap. 166. (quod etiam hinc radici simile est) scripsisse videam. Soles etiam *Ancenna* de simplicibus aliis medicamentis doctus, *diuersa* (vix diximus) scribere capita. Neque eorum auctoritas me mouet, qui per *Carcuma* *Chalidæonum* intelligi dicunt, quoniam *croca* si radice scribatūq; oculis peruide esse, que nota etiam *Chalidæonia* conuenit. Nam tamen vulgo hac radice, croca scilicet indigena, videntur ad tingendos candidiores, cibos, cum hic, tam apud *Arabes* & *Persas*, ob eam nimirū causam, quod piliori ematur, quam noster crocum, qui apud eos etiam provenit: huius tantū etiam in medicina vsus est, præsertim autem in ocularibus medicamentis: tum etiam ad psoriam, si cum mabi aurea soco, & *Cocci*, sive naci *India* a oleo miscetur. Quibus effectibus *Ancenna* veròq; illo capite *chalcedonum* & *carcuma* vtilia esse scribit.

Kiel.

Cucuma.

Chalidæa

Croci Indici
vsa.

EST

EST autem hac radix recens, in *India* *croca*, foris vero *Crocii* Indici hiliocia.

IN *India* exceptis lib. 2. cap. 100. *Chalidæonum* descriptis, Caput autem 166. de *Chocumani*, sive *Chocoma* nota est, cum hac latente mentione: Est sic olei de *Croco*. *Crocium* de *Officinæ* *Cucuma*, quod *Dioscoridus* *Cyprianus* *In* *India* voluit certam lege *Masalit*, cum aliorum commentariis.

De Galanga. CAP. XL.

EST *Galanga* medicamentum vrbis *humanis* valde necessarium, sed veteribus *Græcis* ignotum, & *Arabibus* non satis perspicuum.

DICITVR autē *Calnegiam* *Arabibus*, Erlicet omnes *Mauritani*, ut *Serapio* lib. simp. cap. 332. corrupte legit, *Culungem*, aut *Galangē* scribant, sicut eius adhibita non est, quoniam omnes *Arabes* *Calnegiam* nuncupant.

Calnegiam.

Calangra,
Galangra.

EST verò *Galanga* duplex. Altera minor, odorata, que ex *Chisaram* regione hac, inde in *Lasitanā* deferretur: eam incolæ *Lauandou* appellant. Altera maior, qua crassior est priore, ignamior tamen & vrbibus infirmior. Nasctur hac in *India*, & in *India* *Lancuz* dicitur. Notandum hic in *India* vtramque *Lancuz* appellamus.

Galanga
duplex,
Minor ga-
langa,
Lancuzia.

Lancuzia.

POREO minor duorum palmerum altitudine fruticat, sicut *Myrsi* radice *modosa*, sponte nascens. Maior in *Tama* nata vrbem sere cubitorum altitudine attollitur, foliis mucronatis in modum *capilli* *lenice*, radice crassa, *modosa* arundinis modo: flore candido, seminifera est. Seritur tamen hac maior radice dumtaxat ut *Gingiber*, non seminat, licet apud *Auctores* aliud reperitur. Sed tamen & ex semine sata hic procurri in *hortu* sed exigua quantitate, quoniam videlicet acerrimus & huius generis vsus medico sufficit.

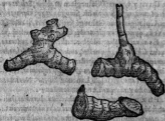
Galanga bi-
flora.Galanga pre-
ciosa in ac-
taria.

AVICENNA & *Serapio* exaltam huius planta notitiam non habuerunt. Nam cum eum, ut diximus, duo sint

K S genera,

Galanga maior.

Galanga minor.

genera, & prior, Chinesis scilicet, praefertur: dubitantes tamen de ea scripserunt: hincq; factum puri, ut Avicenna duo diversa capita de ea scripserit, alterum lib. 2. cap. 321. sub nomine Calungiam, alterum verò lib. 2. cap. 196. sub Calcechendar nomine. Sed sub quo nomine Chinesis, cuius primarium est vsus, aut sub quo Iapanensis, quae ignobilior est,

est, describitur, ignoro: quoniam verisimilius non nisi summa cum dubitatione meminissent.

INTER recentiores Medicos controuersa est de Galanga, Calamo, & Acoro. Voluit enim nonnulli, inter quos est Antonius Musa Exam. simpl. ex Leoniceo testimonio, Galangam Acorum esse veterum. Alij, inter quos est Marnardus lib. 6. epist. 3. & Matthiolus, Comm. in Dioscor. libr. 1. cap. 2. Calamum officinarum, legitimum esse Acorum malunt. Sed capite de Calamo, necrum exhibe esse Acorum satis ostendi*. Calamum tamen odoratum, ut eodem loco dixi, in Acori locum semper substituere solet.

CETERVM omnino explodenda est Monachorum ^{Monachorum Indiae} diff. 1. cap. 47. qui in Mesuen commentarij sunt, opinio (ut videt Matthiolus) quae Galangam Schwanathi radicem esse volunt. Nam marile est Schwanathi radix: praeterea Schwanathi in Arabia & Caliae nascitur: Galanga verò in China & Iana sine Iana prouincia ab Arabia praecal disijta prouenit.

* Vide capite de Calamo, ubi nostrum videri Calamum haudquaquam cum nobis Auctoritate Calamo conuenire dicitur.

De Gingibere. CAP. XLII.

GINGIBER appellatur Arabicis, Persis, & Turcis Gengibel, non Lengibel (ut corruptè legunt Scapionij Gengibit. lib. simp. cap. 336. exemplaria in Guzarate, Decan, Bengala, cum adbus recens & viride est, adrac siccatur verò, ^{Adrac, Sa-} ^{dra, 10 gr.} Sucto: in Malabar, tam viride quam siccum, imgi: in Alaba. Maleyo, alia.

EST autè Gingiber similibus Iridi aquatica, aut Gladiolo (sub Arundini) solis, magis tamen nigricantibus: caule cum solis duorum aut trium palmorum altitudine, radice etiam tridui, non serpente, ut voluit Ant. Musa Exam. simp. At nec admodum aesti est, praefertur eius quod in Bengiam natum est, ubi nigrum, quae dominatur, humiditatem.

Hæc radix minutim confusa, & alijs herbis admixta in acco-

Gingibere
in flota.

Gingibere
radix recens
in acetate.

in acetatibus aditur cum aceto, oleo, & sale: ac etiam cum piscibus & caribus colla.

NASCITVR Gingiber in omnibus Indis provinciis nobis cognita, femine aut radice facti. Nā quod sponte pro-
gerit, exigui est momenti. Optimum & frequentissimum
est Malabaricam, Arabiam & Persiam maxime experitum.
Secundum locum obtinet quod in Bregala invenitur, Ter-
tium quod in Dabal, & Bajan, ut aequae ea ora Maritimā
nascitur. In saluandibus & medicis autem vix crescit, ne-
que inde ad nos adfertur, invenitur etiam in insula dui
Lawrensi & Comara, quae Archiopia sunt cōterminae. In-
de sumptis occasumem veniunt, ut scriberent apud
Trogodytas & Arabes nasci.

Trogodytae

Gingiber
melia.

COLLIGITVR & eruitur Decembri & Ianuario,
deinde aliquantulum siccatur. Imo edocetur, nō que ma-
iorem sit ponderis, sed ut serentibus vitruatū, diutius sine
corruptione in sua humiditate naturali conservetur. Nam
non proli edocetur, teredini adnoxium est.

GALENVS lib. 6. simpl. de Barbaria conculi scribit.
Si per Barbariam Indiam intelligit bene quidem: ac si eam
Africa partem, quae nunc Barbata dicitur, malit.

DIOSCORIDIS autem lib. 2. cap. 157. in Troglo-
dytica Arabia nasci tradit. Nascitur quidem apud Troglo-
dytas & Archiopes, sed admodum exigua quantum ad, ut ipsi in-
cola vix sufficiat. In Arabia vero non nascitur, quandoqui-
dem ad Arabes exportatur. Illud autem verum est, quod
primū etiam admodum scribit: idem enim adhuc hodie
apud Indos observatur. Quod verū dicit huius radices Cy-
peri modo parvas esse, salutaritā nulli o maiores sunt Cyp-
ero. Alii leuiter evolvit, concutivorem inveniunt. Alium con-
tra, ut aliū valuit, etiam adstringit, quoniam facta proba cō-
colitione, sicut etiam alii profusa & cruda humoribus nota.

SCRIBIT Musa Exim. simpl. facti huius conditum
dam mandatur, in hac rebus filamentum in ore relinquere.

Nōsi Gin-
giber in Ara-
bia.Gingibere
ven.

Sed, quomodo iam ipse air, id demoratur in eo contingit,
quod adulteratum aut teredinosum acrilicis prius ma-
ceratum, deinde facti huius conditū, gratissimum est, nec vix vehementi
acrimonia molesto, neque filamenta in ore relinquat. Tale fit
in Bengala, quod laudatissimum est, deinde in Chaul, Ba-
çaim, & Dabal. Improbatur, quod ex Batecala adfertur.

Gingiber
in problem.

* Meminit Zingiberi Lud. Rorani, lib. 5. cap. 14. Producti, laquei,
Calcitragi Zingiber, quae calitrag, etiamque totum quoniam pen-
do videntur duodecim fidei quoniam omnibus est videri amplius. Plus
est agitur in profandum radice, quoniam ad tenes vel quatuor palmos
hauriantur modo. Cui quoniam Zingiber, ut quoniam in modum
radicis in serbe, ut in quae radice agitur, ut in serbe radice,
quoniam anno maris fructus, id est, Zingiber. Maxima huius in
Tanzil, de Molensis insula Gingiber hoc modo dicitur, est. Gingiber
vix passim in Angulis insula huius Archipelagi nascitur: aliud tenui-
simum, aliud sponte procreant, sed quod tenuissimum nobilitat. Herba
similis illi quae Crocum (Indicum intelligit, hinc Crotum) fit, & eo
modo eius radice fit nascitur, quae Gingiber est.

De Zedoaria. CAP. XLII.

MAGNA est dubitatio de medicamentū Zedoaria &
Zerumbet, quoniam Asiaticae lib. 2. dicitur duo capita de
eu scripti, videlicet 745. & 745. Rhases lib. 5. de re med.
cap. 36. utrumque sub vno capite comprehendit. Serapio ve-
rō lib. simpl. cap. 172. vnicum caput de Zerumbet scripsit.

EGO diu in eadem dubitatione versatus sum, & ex-
cussitmani Zedoariam, quae celebrior est, eam esse quae nobis Zedoaria.
hic Zeramba dicitur, & medicamentum est Persis experi-
tum, quod hinc Ormuz adfertur, inde in Asiam minoreni
& Venetiam. Zerumbet verō id esse quod nos hic vocamus
Crocum indigenum, cuius in Croco Indice mentionem feci. Crocum la-
Postea tamen, errare me, deprehendi ex diversis, quibus
pradita sunt facultatibus Crocum Indicum & Zerumbet.

QVOD nos hic Zedoariam appellamus, Asiaticae lib. 2.
cap. 732. (tametsi non nominat) Geidnat dicitur, aliud no-
men ignoro, quoniam nascitur regionibus, Chinesium pra-
nitia

Geiduar rari-
tatem adco-
dum.Jogues, Ca-
ladars.Geiduar hi-
storia.Geiduar fa-
cultatem.Geiduar ve-
terib. igno-
tum.

vincia vicinis. Magna verò emittit Geiduar, nec facile in-
venitur, nisi apud Circumferentes quosdam & circulator-
es, quos Indi Jogues, Mauritanii Caladates appellant,
hominum genus quod peregrinationibus & stipem emen-
dicanda vitam sustentat. Ad huc enim & Reges & Ma-
gnates Geiduar emunt.

EST VERò Geiduar magnitudine glandis, eisdem-
que ferè forma, color sublaevis. Unicum huius Geiduar
fragmentum, quod circiter dimidiam viciam pendebat, à
Nizemoxa semel impetraui: sed id in Lusitaniam cum in-
signi lapide armenio missum, vni cum navi perit. Osten-
deram id priùs Pharmaceutis in Chaul & Goa: sed novo
illorum noverat quid esset. Aliud paucissimum apud istos cir-
culatores vidi: sed non emi, quòd fraudem metuerem.

VTILE est autem illud Geiduar ad plurima, sed
praesertim aduersus venena, & virulentorum animalium
istum morsusque.

PORRO hoc medicamentum Dioscoridi incognitum
fuit, tum etiam Avicenna, lib. 2. cap. 752. quoniam se-
existimare ait Geiduar esse: quod subsoluisse videtur
Bellanensi, in Arabicorum nominum expositione. Zed-
aaria verò vocabulum corruptum est, & Geiduar di-
cendum.

In cognitam Europæ esse partem Geiduar hic descripsit, & dis-
cutit copiosius in tractatu suo est, ob eas rationes quas postea An-
stus in medium profert. Nam quoniam Zedoariam vocant, nihil mi-
rari est quòd Geiduar, sed et Zerumba solum esse geiduar, quam
siquem capite tollit Auctor describit. Tamen non desit, vbi in
Collo distinet, qui manente Collo genera Dioscoridè descripta refe-
rendam existat.

De Zerumbet. CAP. XLIII.

ZERUMBET appellatur Arabibus, Persis, & Turcis
Zetuba: in Gujarat, Decan, & Canera, cachorai:
in Malabar qua.

COPIOSÈ provenit in Malabar, Colocat videlicet &
Caneror silvis florit. Si autem pinguat aut ferat,
pluri-

Zeruba,
Ca. horta-
qua.

plurimum etiam locis: inde à multis Gingiber silvestre ap-
pellatur, nec id sine ratione, quoniam cum falsa Gingiberis
falsi similia sunt, longiora tamen & magis aperta: cui
item radix Gingiberis maior.

RADIX erata, conciditur & siccat, deinde in
Arabiam, Persiamque deferunt, in Gida & Alexan-
driam; vnde postea Venetiam & alias regiones transferunt.
Conditur etiam saccharis, & Gingiberis prallantior est.

NUNC eus Auctores, qui de hac scripserunt, per-
curramus.

AVICENNA lib. 2. cap. 743. Zedoariam radi-
cem esse ait Aristolochia similem, atque eam praeseri, qua
ad radices Diaplygiginum: praesertissimum autem esse
auditorum aduersus venena, serpenum praesertim & Na-
pelli. Capite verò 747. ait Zerumbet Cypro similem esse,
minùs tamen odoriferam. Alio loco arborem esse vult si-
milibus radicem saccharis, quales Serapio Zedoaria
tribuit.

SERAPIO lib. simp. cap. 271. Zerumbet esse Zedo-
ariam scribit: deinde ex auctoritate Isaac Zerumbet radi-
ces rotundas esse imitax Aristolochia, colore verò & sapore
Gingiberis similes, easque è Chinarum regione conchit.

AVICENNA lib. 2. cap. 703. duntaxat Zer-
umba aut Zerumbet nominat. Sed quoniam eam videri in
frusta rotunda, interdum verò in oblonga concisam, ad si-
nnum Persiarum vbi, duo genera esse existimavit Zerumba
& Zerumbet. Hæc etiam de causa solia, qua non videtur,
pretermissi: & quemadmodum ipsa radix ex India in
alias regiones transferatur, duntaxat expressit. Et certè
etià hodierno die diversum est pretium eum quem in rotunda
frusta reseda est, ab illius quem in oblonga concisa est, vt mi-
nores Gingiberis radices viliores estimantur quàm prægrædes.

QVOD verò iuxta Napellum nasci optimam scribit,
pleni subulosum est, quandoquidè Napellus vix hic reper-
itur.

Gingiber
silvestre.

Zedoaria.

Zerumbet.

Aniomen
opulo ca-
pulo.

tur (non sunt enim huius regionis filia protrahendo Napel-
lo apta) & Zeramba plurima, ut diximus, nascitur siluosis
Malauer locis: tum etiam alio multo satè provenit: nec
quomquam (tamen si diligentissimè perquisierim) hanc ra-
dicem inter Napellam vidisse intellexi. Præterea ex reliquis
Alicenna iam adductis locis manifestum est, quàm sibi pa-
ram coulet, ut faciliè hinc indicari possit, eam Zerambet
historiam plenè ignorasse.

SERAPIONIS autem legitimi codices non habent
additam expositionem Zerambet, id est, Zedoaria, sed ab
interprete insertam verisimile est, qui differentiam inter
Zedoaria & Zeramba ignorabat. Id ex sequentibus faciliè
deprehenditur, cum ait, è Chinorum regione conueni. Cer-
tam enim est, Zedoariam non nasci apud Indos, sed è Chi-
norum regione aduehi, rarantq; apud Indos inueniri. Ze-
ramba verò abundè in India nascitur.

NON desuerunt, qui crediderint, Arnabo, de quo Pau-
lus lib. 7. cap. 3. scribit, idem esse cum Zerambet. Verùm ex
vtriusque historia, satè manifestum est, diversam esse plan-
tam. Siquidem Arnabo Pauli, arbor est procerà, suam odore
fragrans: Zeramba verò graminea est planta, ut modo
diximus.

CISTRYM minor sunt auctori, qui aut Ben albam
& rubram, aut Carpesium esse volunt: quoniã hoc vtrum-
que medicamentum hac non sine quæstione conuenitur. Ze-
ramba verò hinc in exteras regiones exportatur. Præterea
longè diuersa est vtriusque factura à Zeramba.

a Zerba sine Zambha, sic Gunt est ex radice, quam capite de Cello
Vesentis adfertur, Zingibero aliò fruticeo, et nihil super præterquam
tamèntum etiam, & incensum pulcherrimum.

b Inuenitur Antropeia apud quosdã aromatarios Zedoaria quod-
dammodo generis Baccarum, id est, tuberosi Zedoaria nuncupatur, po-
tendunt testari Aristoteli: a randa, sicut nigricans, in cordis ob-
nitiuolent, incensum candicans, gressu vultu Zedoaria. Eam radiceam,
quodam modo cum Zedoaria Zerambet conuenit videri, hic
expugnatio est.

Uolunt
apud Chi-
nois.

Zeramba
apud Indos,
Arnabo.

Ben albam
& rubram,
Carpesium.

Qui plura de horum opinione requirit, legat illustissimi Mathio-
li commentarios in Dioscorides, & aliam recentiorum de ar-
boribus librationem.

De ligno Colubrino. CAP. XLIIII.

NON modo aduersus animalium virus ciculantium
mersus istiusse efficax est hoc lignum, sine patris radice, sed
etiam eius patris lumbricos necare, papulas, ex æibemata,
& imperiginis tollere creditur, & chalicam quã vocant
passionem (incola Moedexi dicunt) sanare. Similiter vult
esse medicamentum ferunt aduersus febrium circuitum, va-
cia pondere propinatum, prius tamen tritum, & aqua ma-
ceratum, per vomitum expurgata multa bile.

HANC verò radicem Serpentium morsibus prodesse,
hoc modo deprehensum est.

Ligno Colu-
brini facult-
ates.

Cholera
morbus.
Moedexi.

In Zeilan insula, Serpens genus est coronatum, seu diademate insignitum, (Lusitani Cobras de capelo, nos Regulam dicere possunt) in axima noxius. Et si item animalu genus magnitudine viaterra hoc serpenti iniquissima, Quil, vel quipupe vocant. Quocumque sum serpente congressurum si hoc animalculum, istam radicem (que multa istuc nascitur) ea parte praeiordei qua denudata est retentim pars aliqua extra solum prominet. Praemorsa radice, pedibus anterioribus ista cillipso, caput primum, deinde reliquum corpus sibi demoulet: postea serpente aggreddatur, nec eum dimittit, donec occiderit. Quod si illa congressu serpentem vincere non potest, denus ad radicem confugit, ad quam se fricat, deinde in gramiam redit, atq. ita morsu serpentem necat. Hoc spectacula edolli Chingale (si sunt Zeilan incolae) hanc radiem veneni resistere didicerunt.

Huiusmodi pugnarum spectatores pleriq. fuerant Lusitani, Na solent domi aere similia animalcula tum ad mares extirpandas, quos acerrime persequuntur, tum ut cum serpentibus regulo praeidentur, quos cum sum serpe solent Circumforanes quidam, loquax appellant, si ipse emendo, loquax, canes, & cineribus se afferunt, ut hac ratione venenandos sese sanctimonie titulo vulgo praebeant. Circumuentur isti omnes regiones, & nonnulli ex his Circulatorum manuere funguntur, gestantq. serpentes regulos, quos demulcere solent, & caldo aptare, prius tamen exemptis dentibus vulgo persuadentes eos se incantasse, ne nocere possint. Interdum vero serpentes, quos etiam habent integros, quibusq. non sunt exempti dentes, accepta praeio, cum in quatuor dicit, uerrii, siue abo simili animalculo, conuincere solent.

TRIA sunt huius ligni genera in insula Zeilan. PRIMUM & laudatissimum illud est, a quo sub silium quatuor viaterra, vocaturq. incola Ramocul, Lusitani Poda cobra, id est, Lignum Colubrym, quod serpentinu morsum sui solutare. Duorum aut. trium palmorum regu-

Regulae si-
pens.
Cobras de
capelo.

Quil, Quil-
pen.
Regul de
Quil poga.

Chingale.

loquax.

Tria ligni
Colubryi
genera.
Ramecul de-
scriptio.

ginea quatuor Lubranis aureis [i] Hungaricis æquipollēt] rēuit, cum tantis aliquāto pluri hic emptus fuisset.

HUNC verò lapidem tā ratione generari quam modo retulimus, tam hī oculis obseruauit [lapidem enim cūctis huiusmodi reuerti paleam in modiculis continere inueni] ritus à viri fide digno accepti, omnes in Persia natos simili modo circum paleolem * efformatos inueniri.

CETERVM non solum generatur hic lapis in Persia, sed etiam nonnulli Malacca locis, & in insula quæ à Vaccis nomen sumpsit, hanc prociā à promotorio Comorin. Nam eum in exercitum annuā in aduentum istius multi prograndes birri, in eorū ventriculis magna ex parte hī lapides reperiunt. Hinc facillē est, vt quosque ab eo tēpore in hanc insulā appellat, birras obtruncant, lapidicū, ex eis tollent.

VERVM nulli Persicū bonitatē comparari possunt. Dextri autē adēs sunt Mauritanii, vt facili, quæ in regione nati sunt singuli lapides, discernere & diiudicare possint. Vt vero adulterinos à legitimis discernant, manibus compriment, deinde fibrinā insunt. Nam si aer aliquis permeat, adulterini indicium est.

VOCATUR autem hic lapis Pazar à Pazan, id est, birra, cum Arabibus, tam Persis & Casuarinorū: nec corrupto nomine Bezar, atque Indi mecum corruptè Bazar appellant, quasi dicat lapidem forensium: nam Bazar eorū lingue seruum est?

ILLO vitantur Indi, nos fecati, aduersus deleteria facultatis medicamenta. Ormuz verò & Corasone incola non modo aduersus vitælicorum animalium morsus vsurpēt, sed etiam aduersus omnes melancholicos morbos, Opulentiores hī se purgant singulis annis, Martii videlicet & Septembris. A purgatione, quinque subsequentiū diebus continuo haerint in singulari dose, de huiusmodi lapidi grana mater atq; in stillarito rosarum liquore. Hoc remediū inueniant & membrorum robur sibi conseruari dicunt. Solent

Lapis Bezar
molin locis
inuenitur.

Lapis Bezar
Persicis ali-
quos annos
cecit.
Delictuaria-
tio.

Pazar, Pa-
zan.

Bezar.

Lapidi Be-
zar facultas
tio.

lenti interdum nonnulli ad triginta vsque grana sumere, vni-
mū sanè magna quantitate. Nam tametsi nullas noxias
facultates in se continet hic lapis; tamen tamen est eius
exigua quantitas. Atq; etiam perua quantitate exhibere so-
lent in Ormuz: nec sine periculo liber alius sumi dicant.

EO vitor in inueteratu morbu melancholicū, veluti in
mala scabie lepra, pruriginibus, impetiginibusq;. Hac etiam
ratione quantāno conuenire posse at buror. Veros sanè planè
deploratos, atq; à medicis derelictos, huius lapidi vsu, pri-
stina sanitate restitutos fuisse intelligo.

QUOD scribit Matiholus lib. 5 cap. 79. Comment in
Disco. adalagatum. ita vt nudam fustri lateris carnem
contingat, omnia venena superare, experiri nunquam vi-
di, nec hīc simili modo vtatur. Illud autem verum scimus,
quod si cui puluis videri imposuit, à mortifero arumalibus
actis liberet. Iisdem viribus potest, aperti carbunculi in pe-
ste impositus etenim venenum exurgit.

QUONIAM verò ex epidemata sine pustula, &
herpeter, in hac regione admodum noxia sunt, & subinde
egros necant, solemus agris per singulos dies palatrem La-
pidi Bezar ex aqua rosacea propinare ad primum aut alter-
tam granum, magno cum successu.

CŒDIT autem successu temporis hic lapis in maiori
in pretis haberi. Nam necesse est nunc omnes ad eius regio-
nis, in qua generantur, Regem perserri: nec sine difficultate
inde haberi possunt.

TACCITISSIMA dem Vrsipone venalis hic lapis alia atque alia for-
ma, quem cunctis magno admodum alioquin mercatoribus, ea condi-
tione vendere solent, vt periculum, an legitimus sit, faciat emptor. Ad
autem sit in hunc modum: Dicitur cum acie elem peruenire (ha-
bita hactenus vocat) deinde per canis nec aliorum animalium pedem
transmittat acie, atque filam trinquante in vulture. Causa hinc ea
sempromata iurpi haberi quæ conuicti vident nos qui rusticam bi-
berant. Cuius planè observatio, atque depressus videtur, non pul-
ueribus hoc lapida abrasam & aqua doctam candi in os sui citum. Si
auxilium similitudinis, legitimi procreo est. Hic miris, adulterant
cunctis.

Notum Vile-
rius vocat
rebusis pa-
pulis lib. 24
cap. 3. A lib.
24. cap. 21.

Monardus.

* Meminerunt hanc lapidi caracteris Modum Hospitali Nicolau de Monardus, in alyo quoru deo & Leonora peccatorum fuit, sed legitimo & minimo adhibitum in medicinali confectione esse val.

Hagen.

Bazar.

Bazar.

Belazar.

Lapis, magis, Bazar vobis nominibus donatur: nam Arabibus *Rajet*, Persis *Bazar*, Indi *Bazar*, Sibiris *Sol sive, dantar*, quasi Damiscus venisset, & hinc Dominus, & terre nomen.

Est verd eius forma varia, nam alij rotundi sunt, alij oblongi dactylorem officiu sunt, alij plani, aut, alij cypericeam (cibus, alij calcariis) imitantur, conuersionem obedi, non in culpulum definetur: nec vniuersi color veniat, legitimi nam lapides coloris, nunc occurrunt, magna verd ea parte ex vniuersis nigrositate, & mala induta conficiuntur: sicut Galenus dicitur aduocant, & qui in huius Ciceram reperitur est.

Constat autem singulis & tractu uulnibus articulis esse aliam, & ipsorum uariis, sedentibus, splendentesque quasi politer essent in quo prius lapidis corrupta, subiectio, uel quodammodo inuenitur, quod reperitur in tabularum, hanc uero esse aduocant, per lapidum in nigrositate. Latius est & blanda, ut facit uaballij modo habet, potuerit non distincta in aqua haurit liquefit, Nihil uer maxime habet, sed in modicis quatuor, & potest etiam cum huiusmodi fassis planis, qui maxime commendantur, argo etiam hoc lapidum praefertim, sed in puluere etiam indicium est certum, qui adhiberi sunt, argo laminas splendentes habent, neque puluerem istum in medicinali confectione, sed quousiam aliquid aut trimum, sapere quod Indi uocant: *Sperrauer*.

Potro existimus hoc lapis ex animalis ueni, sed magis dicitur & agitate, sed ex omnibus in dactylis, & octo, caperis forma, caperis huiusmodi, quam ob causam ab istis Capis montana uocatur, tamensi nio iudicio Certi caperis potius dicit debent. Inuenitur uerd hoc animaliter India septem, Gangam, in omnibus Chirorum regionis Sincera, plio breui, & color ut plurimum cinereo & rubro.

De lapide Malacensi. * CAP. XLVI.

Lap. Mala-
censi.

CETERVM Lapidu Bazar alium lapide mihi in memoriam renocauit, quom uicē uenenu resistenter in Malaca inueniri tradunt: saltem in Partu Regni Malacensis provincia. Inuenitur autem iste in sabbu Histria: sed tanta est in estimatione apud ipsos indignu ob raritatem, ut de duobus, qui simul reperti mo tempore fuerant, alter pro ingenti manna missus sit ei qui per Rege Lusitanie Indiam gubernat. Et licet iste frequer lapsu Bazar inueniatur, hinc tamen longe praefertur inciola. Unam dumtaxat uisisse meminimus, cuius color diluitorius uidebatur purpura, gustu amaro, sapentia leui & labricu, quem admodum Gallicu sapa-

Lapidi Ma-
lacensis de-
scriptio.Lap. Mala-
censi.

HACTENVS eius facultates experiri mihi non uenit. Sed clarissimo uir & insigni Medico Dima Besque Valentini illas experientia comprobasse in duobus uiris, qui uenenum hauerant, mihi affirmant. Paucis autem aqua (cum cordialis decfer, & periculum esset in mora) hunc lapidem aliquantum macerant: quom drinde agru propinant, qui illam gustu amarum inueniunt; attamen eorum stomachu roboratur est, & uenenum nihil obfuit.

MULTVM certe huic uis debent omnes Indici medici, quod huius lapidis facultates nobis aperuerit. Nam necessaria admodum sunt hac in regione medicamenta, quae uenenu resistunt, Alexipharmaca Graeci appellant.

* Ferdinandus Lapis, lib. 1. Hinc natus uidet, ut eandem lapidum eandem quem non minus nobis praedictum esse affert, quod in lapsu Bazar, aut Malacensi, quippe qui in istis omnibus uenturam fuit. Et uerid in lapsu magis uolunt uariam, raris admodum, ut quid caperis animalia quod Indi Bazar appellat, eximium.

DE GEMMIS.

ABSOLUTA Aromatum historia, non inutile fore duxi, si nonnulla de gemma subicerem, praefertim cum in Lapidum uisitationem iam incidimus. Inuenitur igitur faciemus ab Adauante, quoniam reliqua omnes excedere, & quodam modo rex Gemmarum esse, ob subtilitatem duritatem, crederetur. Nam omnium Gemmarum iudicio si omnibus qua requiruntur seu dicitur, naturalis, colore ac equali magnitudine praedita sunt haec tres gemmae, primariam locum obtinebit Smaragdus, deinde Carbunculu, tertiu Adamas.

SED Gemmarum praetium, aut ex earum raritate, aut ex hominum effectibus & cupiditate, intenditur. Maioribus enim facultatibus, uis, longo experimeto comprobatis, praeditus est Magnes, tum etiam Lapis qui sanguinem undecumque fluentem sistit. Uenduntur tamen in per manna, (ponderu uenis est in Cambaya, unde petuntur, quod uiginti sex uenis pendit) Smaragdus uerd per rarum (pondus est uis triuici grana pendens) reliqua gemma, in Europa qui-

Mora.

Carat.
Mangala.

dem per Caratē (pondus quatuor grana conficitur) in India verò per Mangalā pondus quinque pendens grana.

* Sup. à caput d'Turco, marci. ille est auctior una libra, quidem viginti septem libras pondit.

De Adamante. CAP. XLVII.

Almaz.
Ila, itam.

ARABES, quos pleriq. omnes Mauritanii fecerit sunt, Adamantem appellant Almaz, tam est Serapio lib. simp. cap. 191. ab hoc est nomine. ad indigē, vbi nascitur, ita: in Malata, vbi etiam invenitur, itam.

A Bismar.
Ri sagri.

CETRYM tribus aut quatuor locis inveniuntur Adamantes, videlicet in Bismager provincia, duobus vel tribus rupibus. Magnam quæstum adferunt hoc fodina illius provincie Regi, in agnoz, sunt etiam ita, Nam quemadmodum in Hispania Rex in Thyronū captiva sua habet ita, ita ut si vnicui Thyronū captivus, Regi cedat oportet sic in his fodinis magni sunt Regis reditus. Nam quicunque Adamantes inveniuntur triginta Māgelū excedentes, Regi cedunt. Præterea diligentissimi observantur opera: quoniam si quis vnicui Adamantem sustulisse deprehendatur, illico ipse cum omnibus facultatibus Regi suo addicitur.

* hoc est.
a 10. grana.
vbi drach.
mazdum,
grana 12.Adamant.
Decan.

ALIA est rupe in Decan, non procul à ditione Madaxa, quem nos Madra Malaca nūcupamus. Alia quædam rupe est in dominio eiusdem Regni indigena, in qua præstantissimi Adamantes inveniuntur, sed minores. Isti à vulgo de Rupe veteri cognomen sortiantur: Et venuti exportantur in vrbem quendam regionis Decan, Lispor nūcupatam, vbi celebris est mercatus. Illic emptor Gazarateses huc nobis adferunt emendas. Sed etiam in Bismager deferunt, magnitudine pretij eos inuente. Nā magno apud illi habentur in pretio Adamantes de Rupe veteri cognominari, præsertim quos natura ipsa elaboravit. Nastes ab incolis appellantur. Nam quemadmodum, inquit, virgo præfrenda est iuv corripit mulieris sic etiam Adamā à natura elaboratum, præferendum est ei quem hominum industria

Adamant.
de rupe veteri.
Lispor em.
pocum.

Nulla.

industria expoluit: contra sententiis Læstæus, qui industria hominum expolito longè plus affumare solent.

ALIA est rupe ad frætū Tanjam in Malaca tractu, qua etiam de Rupe veteri cognominata profert. Exigui quidam sunt, sed laudati; vni tantū habent vitū, quod pendens est sunt, quo nomine gratiores sunt videri. quā emptoribus.

NELLE autē ex prædictis loco Crystallus inuenitur, quemadmodum nec per vniuersam Indiam. Atque vni Crystallus loca frigida, qualia sunt Alpes Germaniam ab Italia separantes.

NON negauerim in India Beryllum inueniri, qui Crystallo similis est, & quidem magni fragmenti, ex quibus & vasa fabricari solent pretiosa. Sed in Bismager non inuenitur, nisi loci procul ab Adamantem fodinis distretu. Plurimum autem est Beryllum in Cambaya, Martauan, & Pegu regionibus, vbi nullus Adamant, nisi qui importatus fuerit. Inuenitur & in Zeilan insula, vbi nullus Adamant.

REFERT Plin. lib. 37. cap. 4 & in Arabia nasis. Petram id nec videtur, nec audire nobis licuit: quemadmodum nec in Cypro, nec in Macedonia. Nam hisic nascerebantur Adamantes, ij qui hic nascuntur ad eū expectantur à Turcū, qui perissimam Adamantium partem ad suos euehant.

SCRIBIT Fraciscus de Temara, in Peru Adamanti reperiri. Sed huic auctori exigentiam suā adhibeo, quod videam in indicorū Adamanti exeratione ita inceptis commentum esse fabulos: veluti quod perovigilant serpentes, qua Adamantes inuentur: eorū, non posse inde auferri nisi prius obtulit carnibus certa quadam ratione preparatis, quibus vorandis dum serpentes occupantur, tunc interea Adamantes auferri possunt.

NON desunt qui in Hispania inueniri putent, quorum opinio subscribere non possum, quoniam nulli probate auctoritati scriptoribus sulcatur.

REFERT etiam Plin. locorū citato, haud facile inueniri

Adamant.
Tanjam.Nulla Crystallus
Indica.Beryllus
Crystallo
Indica.Beryllus
Indica.Franciscus
de Temara.Adamant
nullus in
Hispania.

ueneri Adamantem Anellana uelates maiorem. In quo sand non est reprehendendum: nā sibi comperta scribit. Sed inueniantur hic interdū maiores quatuor Anellani. Maximus tamen qui uidi, centum quadraginta in angulo pendebat.

Proximus hinc centum & uiginti pendebat. Intellexi apud quōdam negotiatorē esse unum, qui docentes quinquaginta in angulo pōdere ageret, tamen si in strenuū neget talē apud se esse. Acceperit ā uero hūc digno, qui affirmaret se Adamantem uidisse in Bisnager magnitudinis exigui et galinacei.

SED miraculi instar id mihi uidetur, huiusmodi gemmas, quae altissimē in terra visceribus, multūq; annū perfici debent, in summo feri sole generari, & duorū aut trium annorum spatio perfici. Nam hi in ipsa sodina hoc anno ad cubiti altitudinem sodias, Adamantes reperies. Post biennium, rursus illic excavato, ibidem inuenies Adamantes. Sed certum est grandes non nisi sub infima rupe nasci.

Est uero Adamanti uiter riuax & robustum. Cry stalli uero non nisi elonguū: qua nota, tuū etiam dicitur, ā Gemmarū dignoscitur.

CETERVM tantum abest ut mallei idem respuat Adamantem, ut etiā in scobē malleolo respuatur. Facillime uero pistillo ferreo in mortario cōfringi & attriti solent, ut cum scobē aliq; Adamantes expellantur.

FALIO igitur creditum est ā Veterib; Adamantem Cry stalli innasce, & mallei idē nō frangi, sed hircino dumtaxat sanguine macerati rumpi: praesertim si (ex querūdā sententia) hircus prius apium dicitur, aut uerūcū plantat depascatur, uinumq; bibat. Sed nec Magnetem impediūt qui ferram trahat. Nam sapis id experiri ualuit, sed silymentum esse deprehendi: quemadmodū & illud, quod de Adamante capiti mulierū ipsa insicia supposito ferunt: uidelicet in amplexu uiri dormientem rure, si fidelis sit: sin labes eius pudicitiae sit illata. Maritum uero auersari.

FAB VLOSVM etiam est, quod Adamantē sciam plumbū

Magnus Adamant.

Adamantem in gemitu, et in.

Adamantem in scobē malleolo respuatur.

Adamantem in scobē malleolo respuatur.

Adamantem in scobē malleolo respuatur.

plumbū obtundi putant: propter argenti uiri cum plumbū commixtionem. Nam quum admodum & ferram uiri & reliqua metalla sic etiam plumbam eadem facilitate penetrat, quae naphum.

ILLVD uero sapius expertus sum, Adamantes exquisitos, mutuo attrita sic glutinari, ut facile separari non possint. Sic etiam Adamantem uidi, ubi incalcescit sebulca trahere non fecit ac electrum.

NVLIVS autem est in medicina vsus, tamen in ueneris medicis indigena, qui cum per syringam in uescicam iniecerint ad confringendum calculū. Per os uero ampulsum non exsibent, quoniam ferronea quadam persuasione uulgo peruasit, deleteria facultate esse, si uerū sumatur Adamantem, ab suam tenuitatem & penuriam uis, qua in testina perforat scilicet: cum spumoni etiam uideo esse aliquot & recentioribus medicis.

SED, ut dixi, uana est persuasio. Nā Aethiopes Gemmariorum seruos noui, qui Adamantes deglatierint, quos cum requirerent dominum, tandem uerberibus egregio casti se deglatiuisse fasti sunt: eosq; deinde cum recrementis eucterunt, sine aliqua nocumēto. Id ego testari possum.

AT in scobem tritum, inquit, uenenum est, quoniam & stomachum & intestina perforat. Immo nequaquam scobem attrahet ad se stomachus, quia sua grauitate celeriter ad inferiora descendet. Et mulierem quādam scio, quae marito antiqua dysenteria laboranti, Adamanti scobem per multos dies proponauit sine ulla noxa, donec medicamento toties reiterato lassus abstulit, praesertim cum eiu uxor ā medicū intellexisset frustra se laborare: non posse enim maritum hoc morbo liberari. Is igitur multa post tempore sublatus est, idem scobe uiri multū iam dictū de se ipso.

Similiter fieri non miris abstergunt peruenit Adamantem rationem de tribus Paul. Venetis II, 109-110.

110. Magni, id est, septingenta grana, hoc uisum cum drachma, silymentū quibus & grano quatuor. Nam Magni, ut ait de hinc uoluit Au. dicit, quinque grana pōdit.

Plumbū Adamantē sciam non obtundi.

Adamantem in medicina vsus.

Adamantem in medicina vsus.

Adamantem in scobē malleolo respuatur.

Adamantem in scobē malleolo respuatur.

Adamantem in scobē malleolo respuatur.

Malorum vend. Adhuc in Belgio consistit haud parum, quoniam Philippus Hispaniarum Rex, adhuc Extraneis Regibus h. Gallicarum regni amissionem non illam, anni de Caroli AUSTRIACI Anno 1776, anno 1779. ostendit in illis conditionibus pendit auctorem carum stipitem & qua frugis cum semine, Voock, 190. grana.

Adami Anglia.

Tribus supra Bufitalum militibus, Dacum Smeraldinum, ad Sibiriam flumen, solent rubeo & unguo rubeo Adamantini prius saturati expellunt, forma sunt plana, non trigona pentagonis aut polygonis. Hinc aliqui rubeo dono duntaxat gemmas Epas Dni Gregorii Neobrom, cuius in ditione erant, sunt vero in paulo oblongiores, & in ventura estus quo consistuntur rubei h. data, sunt inveniuntur, usque ex quo & plerumque infusores, non parati, sed maiore & elaborata, interdum assatis adhibentur, nonnulli quoniam solati, & in naturam mōstrantur in pectus, ut Alston sup. deo centis, & in arboribus in ditione populeorum, orientalis in amantur, ut aliquando dicitur in, sed dicitur ab orientaliu superiatur.

De Smeraldo. CAP. XLV. III.

RARIOR & pretiosior est Smeraldus, cuius locus natalis fix agnoscitur, nullum remanentium fragmentum, sed propter raritatem, etiam ea auferuntur negotiatoribus.

Facher, Zamarrut, Zabarget, Tabarget.

PORRO Smeraldus appellatur Persis & Indis Pachec, Arabibus vero Zamarrut, non Zabarget, ut vulgatum Serapiam lib. simp. cap. 33. eodemque Tabarges, ut Pandectarius in litteris T & Z vol. Nam corruptum est illi locus cap. de Smeraldo: & Zamarrut legendum est.

Smeraldus adulteratus.

VULGARE autem est in Balagate & Bijnager, ut fictitius Smeraldus ex vitruarum lagenarum transpositionis fragmentis consistit.

Sed & Smeraldi que ex Peru nosi orbis provincia aduehantur, adulterationis suspitione non carent.

Peruzgi.

Peruzgi.

CETERVM plerumque hallucinantur, quoniam in Electuario de Gemis Smeraldum praescribi putant, existimantes per Feruzegi Smeraldum intelligendum: ignorant enim illi lingua Arabica proprietatem, & ipsi Mesua mentem non intelligunt. Praeter, a Mesua codex Arabicus legit Peruzegi de Elect. dist. 1. Et quoniam magna est, ut aliquando dicitur, apud Arabes inter P & F litteras vagatio, factum fuit Lapsum Librarij, ut F pro P reparetur.

Peruzgi, est Turchia.

EST VERò PERUZGIA Arabium Turchesca nostrae, qua pluri-

plurima tota Persia nascitur. Non fuit igitur Mesua mensa, ut Smeraldum illam compositionem ingrederetur, tametsi eorum sentiat Christophorus de Honesiu, eius interpres: sed Turchesem voluit, quam omnibus Arabum compositionibus habere oportet, qua habent Feruzegi. Nam apud Mauritania illam esse in medicina vsu, sed apud Indos minus.

Item in electis videtur delatens in eodem compositionibus Illi: Quoniam de Gemis.

De Rubino. CAP. XLVI.

MULTA sunt Rubinarum genera. Nobilior Græcis Rubinis, Latini Cardunculus vocatur: non quod in teneris Cardunculis, sicut in fatis rubi enim ipsa persuasio, sed quod eius color ruber fuerit ceteris. Dicant tamen quod a Gemario quodam audivi: Eum est aliquid notiores Rubinos ex Zenlen in sula delatos, sed in mariis, quales h. sunt quos vulgo Rubinos de Corja vocamus, id est, qui vicini sunt emuntur. Hoc enim è mensa sustulisset, latet rubeo in picis fragulis quo mensa strata erat. Nulli in teneris animadversum quasi igni similitudinem quoniam in mensa. Accedit ad mensam, accensa prius adole, inuenit exiguum Rubinum, quo sublato, nullam postea in mensa similitudinem vidit. Non tunc later, negotiatores plerumque huiusmodi fabulas suis dictu admiscere soleo. sed pro eis fides est.

Cardunculus. Rubini de Corja.

CARBUNCULVM igitur appellabimus, cuius ruber fuerit splendens & elegans, & quo erit dignitas quatuor quadratum siue caratum, ut vulgo vocant. Eiusmodi ego vidi apud ad ignitatem quenda in Decan, qui cum mille familiaribus esset, possidere tamē noluit, nisi prius data fide id clam fore, nec qui regionis Regi indicaturnum. Cōsuebat tunc mille Lusitanicos aureos valere. Ipse tamē dominus confirmabat a se emptum sex anni manas, qua quinque Lusitanica arroba eff. tant.

Carbunculus.

SICVNDVM genus est quem Balosum vocant, aliquantulum rubens. Ubi h. est.

Mactu aut, Artocha.

Balium.

Spinellus.

176

AROMATVM HIST.

TERTIVM genus est, Spinellus appellatur: magis hic rubet, sed tamen rufior est, quia non habet splendorem illum legitimi Rubini.

INVENIUNTUR & candidantes. Sunt alij ex purpura candidantes, vel, ut verius dicat, colore cerasum maturiscentis referentes. Sunt & qui media parte rubent, altera candidant. Alij media ex parte Sapphiri, altera Rubini.

HVIS varietatis causam fieri puto ab ipsa Rubini origine. Cum enim Rubinus in sua rupe ante sadina receptus generatus est, candidat; deinde in maturiscentis ruborem adgignit: qui ruber cum temporis diuturnitate concilietur, fit, ut qui ante in maturiscentis erant sunt, nunc candidantes, modo ex rubro languiscentes consistantur.

QUONIAM verò Rubinus & Sapphirus in eadem fodina nasci creduntur, fit interdum ut altera parte Sapphirum representet, altera Rubinum: qui, cum elegans est, & carulei coloris, in rubro aequaliter permixtum dabit, vocatur à quibusdam incolis Nilacadi, quasi dicat, Sapphiro-Rubinum.

PERO Arabibus & Persis Rubinum nuncupatur Yacoc: huius regionis incola manica appellant.

*Luzitania Arabia, constat origina duobus locis: hoc est sita modis quatuor Italia, plerumque sunt gemma pretiosa.

De Sapphiro. CAP. L.

GEMMA est Sapphirus quae vili emittit: cum tamen ab eius eleganti caroleum calorem, cuius affectu oculi mirum in modum recreatur, magni debetur esse pretij. Faciatur ab incolis Nilaa.

EIVS duo sunt genera. Primum enim obscurius est: Alterum verò splendens, quod genus vulgo Sapphiri aequi vocant. Niter hic est, & interdum coloris cutis aduixione Adamantitica emulatur, ut nonnulli plerumque seferunt.

INVENITUR vixitque genus in Calecut, Cananor, & varijs regni Bisnaga locis. Prestantiores ex Zeilan adferuntur: omnium verò laudatissimi ex Pegu.

TAMET-

TAMETSI verò ad oculum sit grata hac gemma, nullus tamen quantumvis magnae, & viridis coloris, pretium mille Lusitanicos aureos superasse invenitur.

De Hyacintho & Granato. CAP. LI.

VILISSIMI sunt hic pretij cum Hyacinthus tam Granatus, quos voluit nonnulli ex Rubinorum esse generibus, Hyacinthum flauiscentem Rubinum appellantes; Granatum verò, nigricantem Rubinum.

NASCUNTUR autem & in Calecut, & Cananor: Granaticum toto regno Cambaya & Balaguato: Hyacinthi verò & quibusdam Lusitania loci provenire feruntur, ut in Belas non procul Olyppone, & multis Hispaniae locis.

De Iaspide. CAP. LII.

INVENITUR Iaspidis genus viride, ex quo vasa Iaspide viridia, Murrhina sumi (Porcellanae vocant) aded virentia, ut ex Smaragdo confata videntur.

EX hoc forte genere erit id quod Genua ostenditur, quodq; ex Smaragdo esse contendunt, varijs videntur proponentes, quo maiorem auctoritatem lapidis conciliant.

HIVIMODI vni Murrhinum aliquando mihi propositum fuit venale ductum pardava sine aere Hispanice: cuius sit ex Smaragdo constitum fuisse, millestimam partem eo pretio vix nuncijs potuissim.

De Alaqueca. CAP. EIII.

INVENITUR in Balagat lapidis quoddam genus quod Alaqueca, Arabes Quequi vocant, cuius libra a minoris fragmenti expoliti, regali Castellano emi potest, ista est Nilaa. Huius tamen virtus reliquarum facultates exuperat, quippe qui sanguine inde quaque siccitatem idico fillat, Solecus pitarumque ex hoc lapide efformari Iphenita poposuit.

De Oculo Catii. CAP. EIIII.

LAUDATISSIMI inveniuntur in Zeilan. Nonnulli etiam ex Pegu aduocuntur, quos ed deferriamur ex regione Dramaa.

M MVLTO

Rubinus & Sapphirus, in eodem fodina generantur.

Nilacadi Sapphiro-rubina, Yacoc, Manica.

Yacoc.

Nilaa.

Sapphirus aequus.

Sapphirus ex Pegu.

Hyacinthus Cananor.

Pocellanae.

Yafa Murrhina ex Iaspide viridi.

Alaqueca Quequi.

Oculus Capii magno est in aere apud Indos.

MVLTO maioris u est apud Indos pretij, quàm in Lusitania. Memini enim quendam eò misisse qui dicunt Lusitanicis aureis affirmabatur. Sed cum in Lusitania diuinitat non agnita, aureos affirmarent, huc relatum, eo, quod nunc dixi, pretio venditum est.

PARSIVADENT sibi Indi, cui, qui hanc gemmam possidet, facultates non posse imminui, sed semper incrementum sacri & augeri.

EGO uero quod expertus sum referam. Linum pammis ita compressum, ut ipsius Grana medicatissimum sine scalam tangat, nulli uione vi potest.

* Hinc Cardanus lib. 7. de Subtilitate, Pseudoopium vocat, de quo, non raris de alio grana libi mihi ouis.

De lapide Armeno. CAP. LV.

MIXTUS est hic Lapis ex ceruleo & diluto viridi. Appellatur Arabicus Hager armini, id est, Lapis Armenus. Interrogati tamē Armeni, an apud eos nasceretur hic lapis, affirmare non poterunt. Sed Turci & Persa medici dixerunt, exigua quidem quantitate apud se ridisse, verum ignorare, num ex Armenia adferretur, nec ne. Atant multas inueniri in Ulabado urbe celebri regni Balaguata.

HOC lapide melancholicum purgat Mauricani medici. Sed tamen experientia dicit, segmter admodum purgare.

De Magnete. CAP. LVI.

FABVLOSVM est quod nonnulli de Magnete scribunt, videlicet eas naves que Calecut commeant, clavis ferreus non compingi, sed scipularum de Magnete lapide frequentiam, à quo scilicet attraheretur & repereretur naves, si ferreus clavis fabricata essent. Nam & in Calecut, & toto coastibus plures indumentum naves clavis confixa ferreus, quàm lignis. Verum quidem est in Maldivis insula naves lignis clavis esse extructas, id autem ob ferri pannuriam potius, & quod mirari consuevit, fieri potius, quàm quod de Magnete sibi metuant.

CETERVM Magnes ideo ferru ad se handquaquam trahit, quòd in eadem fodina nascuntur, aut eorum fodinae sunt contiguae, veluti quidam existimant: quandsquidem Magnes inuenitur in locis ubi nullum ferrum est.

SUNT qui putant Magnetem ad se ferrum trahere, ob eam facultatem quam ferre communitatis, qua ad Magnetem feratari, tamq̃, ob causam Magnetem non maioris esse ponderis, etiam si multum ferrum illi addatur, quàm cum exigua ferri quantitate in bilance positam. At nos contrarium plerumque experti sumus.

SED nec delecteris est hic Lapis, quod nonnulli uoluerunt. Nam tradit huius regionis incolae, Magnetem pauca quantitate sumptum adolescentiam conseruare. Qua de re fertur senior Rex Zeilan, patris ex Magnete id fuisse canfici, in quibus eò cum coquatur. Hoc ipse, cui mandatum erat negotium, mihi affirmauit.

De Margarita. CAP. LVII.

NUNC superest, ut de Margaritis scribamus, qua non modo ad decorem, sed etiam ad medicamenta expetuntur.

PRAEGRANDES igitur Margarita, Vniuersae Latini uisum dicuntur, quoniam uix duae reperientur magnitudine, figura & nitore similes. Minores appellantur Latini Margarita simpliciter. Arabibus & Persis Lulo, Indis Moui, in Malabar Muta, Lusitanis Aliofar, quod Ar abicè sonat de Iulfar, u est portum in mari Persico, uisidantissima generantur. Nam tametsi Barem, Carisa, Camaran, aliisque huius maris portus laudat, u uirant: quia tamen nostris notior fuit insula hic portus, ab illo nomen Margarita indiderunt lingua Arabica Aliofar.

HINC etiam sic ut illa Orientales appellantur, quoniam hic fua Persica Orientalis sit, si cum nostra Europa conferatur.

GENERANTVR etiam Margarita à promontorio Comorin, ad insulam vsq. Zeila, qua captura & piscatio

Falsi de Margarte per-lusianora.

Magnes non est dicitur facilius.

Pauca de Magnete.

Uisum.

Margarita. Lulo, Moti, Muta, Aliofar, Iulfar, portus.

Margarita Orientalis.

Margarita captura.

Oculi Casti
feydham.

Pseudoopi-
um.

Hager armi-
ni.
Lapis Arme-
nus.

Fabula de
Magnete.

Regis Lusitanie est) sed minores maxima ex parte, nec cum superioribus conferenda (qua magna sunt & omni docto oblectatissima) ideoq; erant vitori emantur.

GENERANTUR & in insula Barneo, qua tametsi sine grandes, forma tamen elegātia à superioribus vincuntur. Sic & nonnulla Chinaram regio mittit, sed riles.

CERTVM est etiam in uaso erbe iouentri, verū nulla ratione cū Orientalibus sunt conferenda. Nā aut obscura sunt, & nobili coloris, aut nullo erbe laetoreq; emendantur.

ORIGO atq; genitura est in concivis; haud multū ab ostreorum conchyliis. Cūda autem qua superiori mari parte natou, grandiores Margaritae generant: quā verū in alto mari degunt, minores profertur.

HA concha aeri exposta siccat, & sese pendens, in quarum carne inueniuntur Margaritae nunc multae, nunc paucae, pro concharum magnitudine.

INVENIUNTUR & in nostratibus conchyliis vltisifre, sed minus nobiles.

OMNIVM autē praeantissima ad generanda Margaritae censentur ea concha lanca & candida, qua sine regionis incolae Cheripo appellant, ex quibus in blearia potalaj, conficiuntur.

VERVM Cheripo non id est conchylium quod vulgo Matrem perlarum vocant. Nam id Chanquo incolae vocant, ex quo videlicet mēsa, cystula, sphaerula procarie fabricantur: quod licet parte externa scabrum sit & impolitum, interna tamē lenissimū est, & effectū pulcherrimum.

DEVENTUR id conchylium Bengala merriamang grana, ubi expolitur & pauca vices supplet: maxima tamen ex parte conficiuntur ex eo armilla & alia opera. Fuit enim olim istae consuetudo, vt nulla nobiliores virgines cor-tuipi possent, nisi huius generis armilla brachia exornata haberent. Nunc verū desit ista consuetudo; eamq; ob causam vitori emantur haec conchylia.

Margaritae vulgo.

Cheripo.

Chanquo.

Confectio de virginibus.

HABENT mercatores huius regionis caprea quaedam instrumenta multis foraminibus perforata, quibus praeterea Margaritae imponere solent. Nam quae per instrumentum minoribus foraminibus perforatum transeunt Margaritae, minus sunt pretij, vendunturq; per et maxima: quae per instrumentum maiora perforatum foramina habent, maiores sunt pretij: & ita deinceps pro foraminibus, quibus instrumenta praedicta sunt, quibusq; Margaritae transmittuntur, magnitudine, pretia intendentes. At quae aded sunt minuta, vt per foraria non possunt arte enim perforantur, non natura, vt fabulatur quidam cedunt officinis; quae de causis in Europam exportantur, haec vicia duobus fortē assibus Gallicis venit.

MAXIMA quae ad promontorium Comorin generantur Margaritae, pendebūt centum frumenti grana. Taliū pretium, mille quingentorum aureorum in singulis esse solet. Multo maiores ego vidi, quae in insula Barneo captas asserunt: sed non erant cum elegancia cuius superiores. Vidi etiam hic captam, quae centum sexaginta grana tritici ponderet.

SENECTIVE pondus earum minus, & calari elegantia inuicem ardet. Diu autem orizae leniter confecta & sale versata, pillsimum vigorem & sulgorem recuperant, experti sum.

CERTVM est, Margaritae post plenilunium captas, cum tempore minus & decrescere. Quae verū ante plenilunium capiuntur, huius vicio haudquam sunt obnoxia.

CETERVM vix in medicina vsus venit Margaritae apud Indos. Manritani verū frequenter, nostrae more, Margaritae cordialibus medicamentis iniiciunt.

Instrumenta diuina Margaritae idonea.

Vulgarum magnitudo.

Margaritae sine collatione.

Indis nobis Margaritae sum in medicina vsus.

INDICARVM
ALIQVOT PLAN-
TARVM HISTORIÆ,
LIBER SECVNDVS.

De Arbore triffi. CAP. I.

Medicamentū & stirpibus Indicis nobis in-
cognitū non abs re fore duxi, initium facere
ab arbore quadam, quæ non nisi à solis occasu
vsque ad eius ortum floret, interdiu minimè.

ARBOR est Olea magnitudine foliis Prægo similibus,
flores nuda (dam scilicet flores) odoratissima, nuda, quod
scid, vsus propter tenuitatem: nisi quod florū pediculis, qui lu-
tei sunt, huius vrbu incola veniunt cibi tingendū, siquidem
Crocū modo insiciant. Et volent etiam nouelli aquā stilla-
ritā florū, oculis vris esse ad moto linco pāno hac intrinse.

PECVLIARIS est hac arbor Goa, quam à Malaca
allatam afferunt. Eam sanè nusquam alibi per Indiam vidī.
Hæc Goa Parizatico, in Malaya Singadi vocant. Arbo-
riū triffis nomen illi inditum, quod dumtaxat nuda floreat.

FABVLANTVR autem indigene, Satrapa cuiusdam
nomine Parizatico elegantem sumpsit siliam, quæ Salem
deperiens, ab illa compressa fuerit. Cum verò postea illam
relinqueret alterius amore irretitus. Parizatici filia pro
amoris impatientia sibisipī mortem consciscuerit. Ex cuius
cremata cineribus (nam adhuc trunant in hac regione ca-
danera) hac nata est arbor, cuius flores ad id Solem exhor-
rent, vt eam videre non possint.

CETERVM horum florum fragrans odor, duorum
aliorum odoratissimorum florum memoriam reuocant.

PRIORES sunt dicti Mogcri, mali aurea floribus
multo

in alto odoratior. quorū stillarum liquor candidus apud istos
vsus obtinuit, quæ apud Hispanos florū mali aureæ aqua.

ALII flores (quorum hic magnus est vsus) dicuntur
Champæ, adore gratiori quàm Libum album.

Champæ.

PORRO (quandoquidē in odor auentorū mentionem
incipimus) odoribus adeo dediti sunt huius regionis incolæ, vt
plerūq. cibo abstineant, quo habetis vnde odores sibi separare
possint, ideoq. nō inmerito promiores in veneri esse censeantur.

Indi odori-
maga de-
dicant.

MVNIRA quæ à tanularibus offerri solent Regibus,
predicti sunt flores, & rose nasserates, quibus solent cubi u-
la Regū inspernere, & ceteri floribus variis deperit ornare.

NARRABVNT mihi quidam, tantam esse huius
gratiū in odore amertiam, vt tributa ex odoribus & flori-
bus in singulos annos Regi Bisnager solata, ad quinq. mil-
lium Hispanorum aureorum summam ferè accedant.

De Nimbo. CAP. II.

AB omnibus huius Indis incolæ Nimbo vocatur, ar-
bor quadam Fraxini magnitudine, folia Olea, acrisiore ta-
men, per ambitum serrata, vtraque parte viridis, non cine-
reo aut villosa. Matri luxuriant foliis, flus candidus est, &
fructus exiguis oleis similis.

Nimbo Id-
rocia.

VITIS est hac arbor in vsu medico. Nā folia trita
& vulneribus cum boninum, rem iumentorum cum succo
Limonum (mali Assyrii genu est) imposita, imbraculæ e a
sancant. Foliorum succum vitæ esse ferant lumbicis ab-
scandū, eodem Balaguate incole, tum Malaueri: quod rati-
oni consonum est, eam nouitū caritadinū possident.

Nimbo fa-
calant.

EXPRIMITVR in Bisnager & Malauer oleum
ex eiu arborū fructu, quod hic mercatorū gratia deper-
tatur. Vitissimum id est aduersus neruorum dolores, si eo
calido inungatur.

Oremet
Nimbo.

De Negando. CAP. III.

PROVENIT in Balaguate & Malauer arbuscula
quadam Persica in magnitudine, frequentibus ramis: qui re-

Negando
Indicia.

Arboristi-
sio scilicet-
pito.

Aqua d' So-
liban Ath.
triffis.
Parizatico
Singadi.
Arbor triffi.
Fabula de
Parizatico
sila.

Mogcri.

cifi frequentiores lateris, renascuntur. foliis Sambuci, sili-
moli modo per ambitum serratis & aliquantulum bifidis:
stis ex cinereo candidis. fructus niger, Piperis magnitudinis,
aut paulo maior. Maluarum incola cum suis edulium Caril
nancupatis inspergunt.

VULGARE nomen est Negundo, nonnulli in Ba-
lagate Sambali appellant. in Maluarum Noche.

MYLTIS facultatibus praedita est haec arbor. Tene-
riorum ramulorum cum foliis decocto, aut ipsi elixir &
contritiu, vitilicium contrita senerunt, modo non aditu vultus.
Friguntur interdum iidem rami cum foliis in oleo, & con-
ta sibus applicantur, resoluunt enim tumores & curant.
Frequens adeo est huius vsus, vt in omnibus doloribus fri-
dum cum oleo, aut elixum, exhibendum constant. Non des-
unt qui supra vulnera admoerunt, vnaque nocte dolore
sustulisse, materiamq; digestisse affirmant. deinde foliis con-
tactis, ipsi vulneribus impositis ita emundasse vulnera, vt
breui ad cicatricem perducta sint.

VITILEM perhibent esse morderes ad iuuandum con-
ceptionem: eius enim succus aut decocto epoto, veteres ad con-
ceptionem preparari. Ego malum praemandi, valentius enim
futurum existimo medicamentum. Masticatae folia, oru ba-
lilum commendant. Acrimonia verò cuiusdam participat,
veluti Nasturtium: vnde manifestum est, eandem esse hanc
plantam. Experti sunt nonnulli Venerei stimulos & impetus
cohibere, tamq; ob causam Viticem esse contenderunt: sed
valde errant. Nam Vitex multum ab hac arbore differt.

De Iaca. CAP. IIII.

ARBOR est in India praegranda, fructum in summo
caudice, non in ramis, ferens, praegrandem, magni Melonis
effigie, interdum maiorem, seu virentem, iuxta verò sulcat-
centem, multo spinulo inflat erinacei, sed molibus, ob-
pressum. Continet autem hic fructus in se magnas quasdam
naces duro patamine tritas. Cortex fructus gustu Melonis,

sed difficilissima concoctionis, nempe qui plerumque solent,
ita vt assumitur, excernit. Naces verò in m. nata, coeuntur
aut cineribus, abieciq; patamine (quoniam est vsus) ca-
stanciarum modo, quibus sunt persimilis, eduntur.

VOCATUR hic fructus in Maluarum Iaca, in Cenarum,
& Galate Panaz. Nascitur autè ditaxa in maritima, Panaz,

EXPERTVS sum cum in me, in pleriq; aliis, hanc
castanciam sine naces alia profusum vitu in modum sistere.

Hinc arborum descriptio: Lud. Roman. lib. 1. cap. 1. suam nau-
gionem. haec verba in Calceotropis nonnulli fructus: quos
cultorum lauro opposita. Cuiusdam tunc arboris in planda Pyris esse: fructus
magis modo hinc in modis palmi, et alio modo: vnde humana co-
re. Gignitur fructus in caudice arboris sibus frondet, sin. virent
modum caudice. Coloc est vitale, extra noni Vitae hanc abfinitis, v-
nate tam è innotuit. Cùm, macturitate incipit, obdura nigri-
tate color, marcescit, vnde ut. Legitur in fructus mensi Decembris sa-
ponis hinc ferat Propolis: modis reddidit, parlanque. Non des-
unt abelli à caudice Perfico, pediculis, mioris. Vnde in chana voluca-
et perit. Viderit in modis tunc sibus mella, modis sibus modis ma-
lum comedere. Intra, m. virent habet in malum penicem, in q;
delectat fructus mioris qui, molibus non desimiles ex hanc. Si cum
igne committat, saporem ca habet operantur. Propolis hanc hinc,
non esse quodammodo dignitatem in illo hanc quoniam pan.

Delangomas. CAP. V.

ARBOR Pruni magnitudine hinc nascitur in agris
& etiam in horti Baqum, Chaul, & Batequala, m. in
spino borren. foliis tridem Pruni: sibus candidis, fructus
Sorbo simili, gustu Prunorum adstringit & acerba. Cùm
primùm emergit, Strobilus persimilis est. Pocarum incola
langomas.

ACCEPI à fide dignis viris, optimam ferendi ratio-
nem: si fructus, postquam cum edere certa quaedam anis,
excretur. m. cum excremento feratur. Facilius enim hac
ratione satus emergit, citiusq; fructifera fit arbor.

De Carandas. CAP. VI.

ARBVS CYLA est arbati magnitudine, foliis simi-
libus, copiosa flore, odore Periclymenis: fructus exiguis malis
persimilis, nigricate per macerata, gratissimq; vnaui sa-
pore, ex quo à dñali vnosas succus exprimitur. Fructus
autem

Negundo.
Sambali.
Noche.
Negundo
Sambali.

Negundo vt
ex non est.

Iacobillo-
va.

Iacobillo.

langomas
discipulo.

langomas.

langomas
sibus raris.

Carandas
biflora.

autem vident magnitudine esse nuch pontica cum suo putamine, interdum maris succum nonnumquam exhibitas visidam & lacteum. Eduntur autem nonnulla fructu maturo cum sale. Soleat tamen, cum viridit est, maris aut acetis eduntur, & ita afferuari, ad excitandam elanguiscentem appetitiam.

NASCITUR TAM IN CONTINENTI, TAM IN Balagata, Pectarij, Carandas.

Cucurbit.

Auraba.

* Huc tunc similitudine describit Oude den Ibb. sicut historici cap. 12. in hanc modum: In Hispania Infalpa, vasa est arbor pulchra, pice, mande firma & vili. Aca de comite, fructu quidem longi facillimo, vifru pyra splens, manifestissima rotati, sed qui lacteo succo vique viscido & glutinoso abundat, qualis est qui in Scythia immagitur: dicitur in quibus huius qui se referunt, non posse trahere in aquam instillant, & lactem factum digere capiunt, qui in aqua edat.

DE CORU. CAP. VII.

Cere hido-
ria.Herba Mala-
uatica.

CORV lingua Canarica dicitur, fructus est in Arctici altitudinem asurgens, aut paulo minor solum mali Persica, floribus candidis, Perichlymeni odorem emulcentibus. Hanc Lusitani Indiam incolentes Herbam Malauaricam nominant, quoniam Maluenses eius usum primi docuerunt. Hac etiam planta caluscumq; generu dysenteriam praesentissimè curans, euacuat a primis magna ex parte peccata materia; atque facili in eandem meribum rursus incidit.

Versus est corticis radium primis excusati, quoniam recens lactem liquorem exhibet, quum initio calidum putat, sed degest acum insipidum & frigidum inuenit. Quamobrem ob eius effectum, frigidum & siccam constituit, plus tamen siccatum quam frigiditatem obtinentem: in quo ordine etiam huius regionis medici consistunt.

Cere simi-
litas.

PVLVERE huius radicis confusa in oblatam distillatoriam imponimus, ac sero lactis macerantur: deinde additis Amygdal. apij, coriandri sicci, & cumini nigri seminibus tritis & torrefactis, vnicuique vna butyri non salis, ignis calore elucimus aquam stridantissimam, cuius quatuor vncias cum aqua stillantia rosarum, aut aqua & pediculis rosari, aut plantagine duobus vncijs aere propinquamus. Quid si opus

si opus est, adiecitum paluorem passilorum ex herba Malauarica confectorum. Formantur autem ex istisdem rebus & quibus sit aqua, demps butyro. Inuicentur etiam thymeres ex hac aqua confecti magno cum successu: sed frigidit, quoniam regio calida est. Quid si necesse sit, eam aquam bis singulis diebus propinquamus, mane videlicet hora sexta, & à meridie hora secunda. Cibum est oriza sero lactis macerata, & pulli & gallinacei in aqua oriza, quem Canje vocat, macerati, pro vitium agrirodere cibum subministrantes. Certè vno omnino abstinemus, nisi urgente admodum necessitate in inueteratu dysenteria eius necessarium sit vsus.

SED tamen si mihi semper bene successerit huius aqua vsus, cogor tamè fateri Malauaricam herbam ab ipso Maluarensi non preparatam, magis praesentem opem adferre. Ea verò paratur ex istis, & quibus nostra aqua, rebus tenuissimè tritis, & sero, aut iusculo oriza probo cocta macerati. Sunt qui succum ex planta viuentis exprimant, cuius septem vncias in mane exhibent, & rotidem sub vesperum, si necessitas vocet. Sed quoniam amara est succus & ingratus, ab eius potu sero propinquare ad se eluendum solent. Quid si Maluarenses fortiori adhuc remedio opus esse vident, opium admiscere solent, tamen si id semper strenuè negent.

SALVARE est item hoc medicamentum stomachi debilitati: tam etiam vomitu compescitur, cum aqua Menthae & Mastiches paluere sumptum.

DE ANACATI. CAP. VIII.

EST etiam in hac provincia passila arbor, maior tamen superiore, que folijs suribus, & fructu Myrto perquam similibus constat. Fructus eiusdem etiam est cum Myrto saporis, multo tamen adstringentior. Hanc plantam Anacati nominant incolae. Nascitur in montibus.

AVIUNT mira esse efficacia aduersus inueteratu dysenteriam & causa frigida praenitentes. Eius experimentum fecisse afferunt Lusitanus quidam senex in silva sua, que cum

Anacati
herba
integra

integræ annis dyssenteria laborasset, nec ei quidquam reliqua medicamentis profuissent, sumpto huius plantæ cortice trito & in aqua orizæ macerato in pitiusana modam sanata est. Hanc arbusculam trifoliam oleve ferunt.

De Mangas. CAP. IX.

TAMRESI ÷ fructus qui apud Indos nascuntur, siquæ sunt excellentiores his qui in Europæ promontio, veluti avran mala, citria, ficus, vicia, persica panica, & similes; omnibus tamen præstat fructus quidam apud illos nascens quoniam ipsi Madagas vocant. Tanta est enim eius suavitas, ut, cum in foro præstat, Ormuz, incola, apud quos frequens est, eum alius fructuum iam enumeratis, reliquæ neglectum, hunc sibi erit.

COLLIGENDI tempus est in regionibus calidioribus mensis Aprilis: alii regionibus secretim, Maii & Iunio: interdum tamen October (quæ ipsi Rodolho vocant) & Novembris.

CETERVM pro regionum natura & diversitate variat etiam saporis bonitas hic fructus.

PRIMAS igitur tenet in quo in Ormuz nascitur. Secundum locum obtinet qui in Gazarate provenit, præsertim ÷ qui per excellentiam Gazarate nuncupatur, magis tamen quidem rãquæ cedens, saporis tamen & odoris gratia superior, exiguo insim esse sine nucleos. Tertium bonitatis gradum obtinet quæ Balagate gignit, maior in vniuersam supra dictam. Memini enim duas vidisse, qui quatuor libras cum dimidia penderent. Sed inter eos suavis tibi visus est quem præsertim Cbacanna, Quindor, Madonager, & Dulatabada primariæ vrbes Regis Nixamexa. Boni sunt item ÷ fructus qui in Bengala, Pegu, & Malaca proveniunt.

HABEO in meo prædæ quod est in Bombaim (cuius in priori huius Historia parte memini) arbori huiusmodi fructus profertentem, quæ bifera est. Nam Maio mense fructum fert saporis quidæ & odoris gratia excellentiorem; Autumni verò sub finem, alium superius magis commendabilem, quoniam præter tempus solentem nascatur.

COLORE est ÷ fructus ex viridi rubescens, & odore gratissimo. Excepto cortice, edatur aut sine vino, aut generoso aliquo vino macerato, veluti per sic darsicina. Ceditur etiam saccharo, interdum verò & aceto, & oleo, & sale, in infuso in eum mediculis gingibere & alii. Interdum edatur cum sale, & nunquam exiit. Frigidus verò est & humidus, quemadmodum persica. Huius officinis affectu, alii profusam siliis avar, quod verum esse deprehendunt: nam degustata, subterit glandes sapiebant. Nunc verò recedens, lumbicis & ventris tinea necare dicitur: quid rationem consonum esse patet, ab amarorem.

Manga
cultura.

* Hic fructus in memoriam alii vocant Lalama Ovirid, quod sermo sua Historia lib. cap. 15. Acherid, tametsi plus similitudinem habere videatur cum eius loco, de quo lib. 8. cap. 18. Vnusque igitur historiam hic adhibent, ut vna hanc fructus magis quadam, indubi ducendum vniuersum.

AVON igitur arbor est cuius fructus magnam cum Guambano Asoc, Emolodantem habet, cum forma, ut casta & in serie Sed & ipsa Antiarbor Guamban arbor similitudo est, cum magnitudine, cum forma & folio. Ductus verò in rebas differunt, primò enim, quod huius fructus minor fit Guambano, etiam hoc color laevus, qui in Guambano viridis est, deinde, quod magis quidem indidico quoniam sirpalato Abon quam Guambano, ripes similes carum. Vnusque magno in pretio habent Indi Americæ, & diliguntur ipsæ pendis colunt. Hæc Oviridus de Anore: Nunc ad Lalama Historiam accedamus.

Lalama.

NASCITUR in Hispania, in insulisque vicinis insula fructus quidam, quoniam modis à Triboli sine Puro nocte similitudine vitæ appellati, non quod eorum odore lignosus ignarus habet, sed quod eius saporis simi modo distinet videtur, tametsi vno quantitate, sed rãquæ modo cubito inter per stratur. Vnusque huius bonitas & suavitate reliquos fructus hic auctoribus, in eorum est pulcherrimus ex horto virentis, pasturam per margaritam virenti generat quod à malis & cotoneis notum apud Italos & Hispanos inueni, augendo illi vulgaria Melocoma. Nascuntur verò singuli fructus ex Caris genere alioque & sermo voblongo pediculis foliis, à quorum medio postea in casis montari vni ÷ ferax fructum, qui post 10. aut 12. mensium desum inuentum. In hisulis, nullus præterea in planta taliorum fructus, id est, quæ ea vni insulis obicitur, in extremo fructu, inanis verò est in extremo casu sub fructu calculeus volatigerimus & variis quidem qui fructus magnam addunt ostentationem. Hi sunt tanquam Similes pangatur in omnes tribus sub terra dignis, & vi media innotum partem extra hunc effert, atque radices agunt, Evidentem quoque innotum perficimus. Vni sunt duo genera, quæ per longum vni variis diuersis nominibus passim dicitur vni distinet ipsæ notum.

Lalama

Mangu.

Mangu
succum.

Rodolho.

Manga
delectu.Manga
boni infra.

Jama ab Incolis appellata, altera Sonoma, tertia Longa. Puffinos hanc carne est caecidia, gussa vino, sed ad do & acerbo, Sonoma carne est caecidia, gussa dicit & quodammodo fero. Sonoma reliqua chilangorchi, & bonaria illa poffat, carne faleferat, dicit & fana guffa. Peromomian tamen eorum quare sunt vniuersi libere quosdam temulifima, que tamet pilacum later edendum non offendit, vngi- uis carne indunt, si orbulo qui eis velleat. Quosdam locum- fentur enim has genera fover in agris abundantius, et quibus abunde reperitur, longi sunt illi fiantores, & cultori beneficiis quibus calu- rapocellit, longi sunt illi fiantores, & cultori beneficiis abunde comperant. Hinc fructus abundantius autoritates eius trinitate- conen & hystrolois cum bonum, non 10 agnoscendo posside qui in contineri va ventur. In eorum fructu, quidocum tantum aqu vi- gendi diebus onestum potest. Habemus Oueda.

H y c Theocriti lib. singularium Amore cap. 46. Non i Brasi- lino vocant trad. 2. 2. 2. plurimum in suo agrivandus velle, Aliam hanc hanc similem de hinc nomine Hoyo cap. 33. sioulem libri.

De Musa. CAP. X.

Meat. hila-
gia.

Hanc planta non nisi semel feritur. Nam semel lata, extrunci pede multas stolones producit, qui in arbusculas evadunt. Truncus ex squamoso foliorum cortice consistit: folium ampeliformis, hincurum caviteram vel amplum longitudi- ne, cubri latitudine, excurrens per medium lata crassa- que costa. Nudis constat ramis, sed & ferme flores quosdam comenctim profert, sabrafes, cuiusque, & palmi longitudi- ne, e quibus circumeminent pediculi, centum, interdum du- centos aut plures sic sustinentes.

NASCITVR in Canara, Dican, Guzarate, & Bē- gala: vocaturq; illi Quelli. Nascent etiam in Malana, ubi Palan; & in Malaya, ubi Pigan dicitur. Provenit etiam pleriq; aliis locis, & in ea Africa parte quā Guineam ap- pellent, ubi Banana nuncupantur. Arabes eum fructum Musa, aut Amusa vocant. Sic & Avicēna, & Serapio, & Rhases, qui de hoc fructu peculiariter capite scripserunt. Scri- pserunt etiam & alij, quos mihi videre non contigit.

COMMENDANTVR in fructum qui in Martabā proe- miant: primū enim e Bēgala de delati sunt, deinde facti vt gratiores euaderit: vocantur nunc, sicut Martabani. Alij ad hoc inueniuntur meo palato gratiores & odorati, Ceno- tins appellant: sunt laues, flani, & pleni. In Malana sunt Chin-

Ficus Mart-
bana.

Chincapalones dicitur, suaves & palato grati, pleni, calore Chincapal-
virescentes. Laudatur etiam in Sesala nati, & Anisopidum lonca.
Ininga dicitur. Inuenitur etiam in Baccam alijsq; promouit Ininga.
genus quoddam amplum plenum, palmi longitudine. Id as-
satum & vino deinde maceratum in Sersa Canelā, multa
melius sapit quā in malum cydoniū assatum. Idem fructus
per medium scilicet, & in fastagine cum saccharo probè fric-
tus, in Sersa postea cinnamomo gratissimus est cibum.

SCRIBIT Avicēna lib. 2. cap. 49. 1. panem præbere ab Malt. fical-
mentū bibum generare & pituitā: prædesse tamen aduersus tura.
peccatorū & paimentum succidia, stomacum autē assiderē.
Idcirco bibisq; ab huius est, & ymel cū seminibus propin-
dum esse; panisq; vero mel. & rāis est renibus, & vrinā ciet.

SCRIBIT Rhases lib. de re med. 3. ad Alimū, cap. 20. maxium esse stomacho, appetentiam deicere, subducere ta-
men aliam, & gutturis exasperationem lenire.

SERAPIO autem lib. simp. cap. 8. 4. ex aliorū anflo-
ritate Musam in fine primi calidissimum & humectantissimum
ordinis esse asserit, & vrinem esse aduersus peccatorū & pal-
monum ardores, eiusq; qui liber alijs hac vescuntur, stoma-
chum prouocari: angere tamen sicut in vico, renibus
opitulari, vrinam ciet, & venereum excusimulare.

PRÆSCRIBVNT medici Indi hanc fructum in
febris alijsq; morbis.

RIDICVLEM autē esse quod scripsit quidā Francis. Ridiculum
canu. Appellatur, inquit, hic leuodolus fructus Musa, quod id M. de h. 117-
dignus sit Mosi, aut quod carū sit cibum. Adid præterea eū
esse fructum quē degustauerit Adā in Paradiso terrestri.

Item aliquos acri in ea opinione sui, vt vniuersi Musam Ara-
bam eū esse plantā eunt Plinio lib. 13. cap. 4. in cunctis his vrbis Ma-
lor alijsq; & insulas parcellentur: quo sapientior Indorum vi-
uunt, folium alar autem longiore, longitudinaliter aut subditum, lan-
tullare dicitur. Fructus cortice caecidit legumem fortiss, nant
summo super fructum profert) emittit, admirabilem facit dul-
cedine, vt vno quatuor facit. Arabes tamen Palm, pomu Aro-
mae, Plinius in ea Sydrac, expeditionem Alexandria uenisse, &c.
Nam fructus omnia palibonij ad Malt deiripocem qualesse. Hinc
notat,

Quam edere; alij verò post quartum annum fructiferam esse. Fructus maritimus viridis est quidem coloris, sed diluati & elongus fit.

¶ Cum hoc fructu plantæ eorum: *Guanebano* Oculi, quem lib. 4. his hinc cap. 17 describit, quemque per vniuersam fere Americam sine ulla ratione esse nasci tradunt.

Guanebano.

GYANABANO ligna picea arbor est, & formosa folio eius Medici mali, quam Limoniam appellant, vitæ rithæ pulcherrimo, quædam Melosia esse putant, qui tamen istud vix in cypria sunt confusione caritas. Cortex hinc fructus viridis, & qui omni quædam quædam distinctio videtur, et Strachio, Iacobino tamen, prope a cæcisibus, quædam quædam tamen caritas fit, tunc cruditæ quædam pira. Cæcisibus, quædam quædam caritas fit, tunc cruditæ quædam pira. Cæcisibus, quædam quædam caritas fit, tunc cruditæ quædam pira. Cæcisibus, quædam quædam caritas fit, tunc cruditæ quædam pira.

CYSA vix hic Guanebanis dicitur, est ab eo cum C. parte S. liget, lib. de botanicis, abasias Candias caritatis vix C. parte S. nunciat in hanc modum.

Guanebano.

GYANABANO arbor est Fici filij, protra, folio magno oblongo, qui fructus Melosia esse putant, qui tamen istud vix in cypria sunt confusione caritas. Cortex hinc fructus viridis, & qui omni quædam quædam distinctio videtur, et Strachio, Iacobino tamen, prope a cæcisibus, quædam quædam caritas fit, tunc cruditæ quædam pira.

¶ Cum fructus Guanebano magnum affinitatem habet, qui speciositas vix ex Athyris Moxamque Anserim vix est fructus viridis, qui tamen istud vix in cypria sunt confusione caritas. Cortex hinc fructus viridis, & qui omni quædam quædam distinctio videtur, et Strachio, Iacobino tamen, prope a cæcisibus, quædam quædam caritas fit, tunc cruditæ quædam pira.

¶ Cum fructus Guanebano magnum affinitatem habet, qui speciositas vix ex Athyris Moxamque Anserim vix est fructus viridis, qui tamen istud vix in cypria sunt confusione caritas. Cortex hinc fructus viridis, & qui omni quædam quædam distinctio videtur, et Strachio, Iacobino tamen, prope a cæcisibus, quædam quædam caritas fit, tunc cruditæ quædam pira.

¶ Cum fructus Guanebano magnum affinitatem habet, qui speciositas vix ex Athyris Moxamque Anserim vix est fructus viridis, qui tamen istud vix in cypria sunt confusione caritas. Cortex hinc fructus viridis, & qui omni quædam quædam distinctio videtur, et Strachio, Iacobino tamen, prope a cæcisibus, quædam quædam caritas fit, tunc cruditæ quædam pira.

¶ Sed & aliam fructum apud Canibales Theoria de alij, quædam quædam distinctio videtur, et Strachio, Iacobino tamen, prope a cæcisibus, quædam quædam caritas fit, tunc cruditæ quædam pira.

OTIS vix lib. in hac historia C. cap. 4. fere Hicobis vix est fructus viridis, qui tamen istud vix in cypria sunt confusione caritas. Cortex hinc fructus viridis, & qui omni quædam quædam distinctio videtur, et Strachio, Iacobino tamen, prope a cæcisibus, quædam quædam caritas fit, tunc cruditæ quædam pira.

¶ Cum fructus Guanebano magnum affinitatem habet, qui speciositas vix ex Athyris Moxamque Anserim vix est fructus viridis, qui tamen istud vix in cypria sunt confusione caritas. Cortex hinc fructus viridis, & qui omni quædam quædam distinctio videtur, et Strachio, Iacobino tamen, prope a cæcisibus, quædam quædam caritas fit, tunc cruditæ quædam pira.

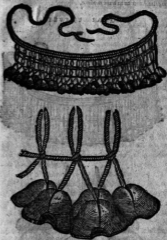
N A GYANA

¶ Cum fructus Guanebano magnum affinitatem habet, qui speciositas vix ex Athyris Moxamque Anserim vix est fructus viridis, qui tamen istud vix in cypria sunt confusione caritas. Cortex hinc fructus viridis, & qui omni quædam quædam distinctio videtur, et Strachio, Iacobino tamen, prope a cæcisibus, quædam quædam caritas fit, tunc cruditæ quædam pira.

CERYM hinc fœdam, quoniam tandem nomine appellatur,
quod tunc fœt & pergitur, non negligendum, sed hinc notum Epitoma
utilitatem prout in gratiam Radiorum rei herbarie, qui
vix Colobago, & quo mihi commemoratus est, gratiam ferre.

PORRO

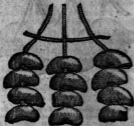
PORRO apud mœtroo ex hinc fructum hinc fœlle fructu-
sibus, quibus entropia est medulla, loca duo filo xylino contenta: alia
hinc hinc & fructe quodam angulo. Costam vero fingat loca do-
plumam triplex filorum xylinoarum ordine rursus modo constructo-
raro, & quibus dependens vacui fructus eo quere expone infertur
modo. Ita Canibale ad costa alligatis in fœs saltem hinc in fœs,

14. 7. 11. 11.

N 4

quoniam

quoadmodum apud Massanicorum totius Hispaniae coloniarum & circumadyalorum vicia est: mirum tandem quantum hi fructus ex magna colliguntur fontem edant. Possident memini Theriacis exp. 16. singulari America in hunc modum.

AHOVAI

AHOVAI nomen est abasia lingua venenoso & lethali, magnitudine medicis castoreo, quodam, ferrea Jovis Graecum & venenoso. Hinc videtur in ventris modum est venenoso. quod aliter videtur ex parte odori & diti. in, praeterea verbi similitudo quod aliter videtur in infanti, cui est i vana vicia in digesta dicitur. Præcipua sunt in solo modo est in istum modum colliguntur ab oriente, sup. ab eis rebus constabit locos facta sunt, nisi qui eorumque si tradere. Et in istum modum est in fructu pro nobis vicia, quasi i vicia in istum modum. Arbor ipsa Pyri magnitudine. foliis serpens aut quatuor digitorum longi, Arbo latic, totum annuorum cortex ligens et cana. Abiisii ramis succum ex his ab alium & quasi lactem. Arbor parva in istum modum hinc videtur: quæ ob causam videtur est vicia, imo ne ipsa quidem hinc videtur.

De Mangostans. CAP. XII.

SED & inter celeberrimos huius Indiae fructus recensere quendam Mangostans incolis nuncupatum. gustum suavitatem commendabilem. Eum exigui mali castri magnitudine esse ferunt, cortice cinereo (alij è viridi nigricante) pulpa qua a malorum careere palpa similis sit, sed qua ceteri non attereant.

Mangostia
Mangostans
distinguo.

NASCITUR hic fructus in pusilla arbore, Malo vulgari simili. Falis est Laxius, ferius latic. Hunc fructum dulcissimum esse perhibent, non tamen aded, ut sua dulcedine nauseam moveat.

Delambos. CAP. XIII.

MAGNA apud Indos in estimatione est is fructus, cuius nunc mentionem facturi sumus, quoniam è Malaca (ubi plurimum nascitur) paucos ante annos hinc vialatus.

EST autem is fructus cui aserini magnitudine, aut paulo maior, colore ex candido purpureo, pulcherrimo, odore rosaceo. Vel, ut verius dicam, similis est hic fructus magni Galii recentibus (quas poma de Cigno nuncupamus) cum in odore, tum in colore: gustu suavis, sed humido. Vocatur in Malaca & hac regione Lambos.

Lambos hic
fructus.

Lambos.

ARBVCYLA ipsa in Pruni magnitudinis asurgit, sedis ferens magnam similitudinem habentis cum castide ferre maioris siccum lactea, viridia, asellu pulcherrima: for ruber, odor arisimus gustu acido. Firmu nititur radici-

Lambes post
4. annum
fructifera.

bus hac arbor, quoniam admodum ferrilis est. Post quartum enim annum fructifera, nec semel damaxat fert in anno ut pleraque, omnes ferè arbores, sed pluries singulis annis novis edit fructus.

CONDIVTYR tam fructus, tam flores, atque ita afferuntur.

Nisi auctor sit foris Galienus, quæ in Robore passim per Hispaniam & Lusitaniam nascuntur, intelligamus? Hispanibus grandis, quod sibi vint, ignovis hoc fuisse. Ceterum ex creta ipsa palmaria maiorem nunquam vidi, eoque poliberrimo tabulæ cum recensent frus. Ac odorem vel hinc præstandi illas insulas vult, quæ vulgaribus deo maioribus sunt: quandoquidem vulgares suo spiritum reddunt singulis appellat vocantur cap. 6 de Mari, Lib. 1.

De Cydonis Bengalensibus. cap. XIII.

Marmelos
de Bengala.

APPELLAVIMUS hunc fructum Lusitanice lingue Marmelos de Bengala, id est, Mala cydonia de Bengala; quoniam saccharo condita primum ad me perlatæ sunt de Bengala, cum hac inscriptione, vitilia sunt aduersus alius profusiva, typolæxi autem ab amico, qui frequenter in proximis silvas venationis causa excurret, hunc fructum non modo in Bengala nasci, sed eius multas arbores in continenti huius prouincia inueniri.

CETERVM legitimum huius fructus nomen tam in Bengala, tam in reliquis vbi provenit regionibus, est Sirisole & Beli: Sirisole quidem nomine vulgo cognitus est, Beli verò appellatione medicis damaxat, qui in suis scriptis hoc vocabulum sese inuenire aiunt.

Beli historia.

EST verò ipsa arbor Olea magnitudinis, aut amplior, foliis Persice mali, cuiusdemq; odoris, floribus paucis & flatim deciduis: fructus per initia tener, colore ex viridimigricante, cortice tenui, magnitudine exigui mali aerei: sensim verò maturascens fructus auctior fit, donec, iam plenam maturitatem consecutus, in Cydonis mali magnitudinem enatat: cortex autem densatur, exsiccat, & indarescit veluti putamen nucle Indica, quam Coccum vocant.

FRUCTU maturo pulpa sine medulla eximitur, quem

in la

in Leminae sebum saccharo condunt. Aut tener adhuc & immaturus iuris afferatur in usum.

SOLENT Guzaratenenses medici vii hoc fructu tenero adhuc & immaturo, aceto vel saccharo condito, in uenter atque alui profusum sistendi: adstrictionem enim illam semper conferunt, amaris maturo, cydonia.

Beli familia.

RETULI mihi clarissimus vir Dymas Bosque, Valentinus medicus, veli barbaris peritus, & nunc hic medicus nau faciens, se, cum in castra Illustrissimi Principis Domini Constantini in India pro Rege sequeretur in Tasnapatis, magno & admirabili successu usum esse in profuganda dysenteria, qua vniuersam eius exercitum affligebat, cum ad manum non essent vsitata remedia. Etenim nunc ex huius fructus succo & saccharo minam parabat, quam ægri deret: nunc pulpam eius implerat in mado ventriculo & alios applicabat: modo pulpam saccharo exceptam, vi in cydonis solet, ægri exhibebat: interdum fructum assum in serpo saccharo nonnumquam cortices exempta pulpa decoquebat, atq; id decoctum per chyliferi iniiciebat; simili verò effectum præbebant, quales balsamiorum aliorumq; adstringentium medicamentorum, quibus vii solemus, decocta præstare solent.

AT silentio præterendum non est, quod eadem castra sequenti contigisse refert. Dederat seruo Aethiopi bina buismodi mala assanda, ut euidam miliis dysenteria laboranti edenda præberet: verum dum assantur, creperunt, ipsaq; pulpa Aethiopi faciem, pedum & brachia sic adhaesit, ut pulvere tormenterio vsulatas videretur: quod contigisse puto ob pulpam lentorem & visciditatem suam & adstrictionem, qua semel accensæ vehementius vrit, quam si siccata aliqua materia: quem admodum ferrum incensum magis quàm lignum aut stupam vrit videntur.

Scribit Frago in sua Rhaphanide & alij auctores esse Cydonia mala fructu asci. C. naryan, ab incolis maceponis, non minus adstringentem quàm Cydonia illa Bengalica, eam ad similes maceponis quæ in illa eius regione admodum familiaris est, propriam fore, sed potius solum.

Dima: Bosque Malica.

N 5 De

De Carombolas. CAP. XV.

FRUCTVS est in Ges magnitudine minoris ovi gallinacci, in quatuor, vt videtur, partes distinctus sibi scissus, qui in Malabar Carambolas vocatur, in Canara & Decan Camariz, in Malaya Balimba.

NVLLVS eius in medicina vsus, praterquam quod in febribus quotidianis exhibetur, & ex eius succo, cum alio idem, sicut collyria ad oculorum lippitudines vitia.

PERRISQVE bene sapit hic fructus, praesertim qui vinosus est. Succi huius conditur, gratissimusq; est palato. Eo verò uter syrapi acetosissimi.

De Ber. CAP. XVI.

VOCATUR hic fructus in Canara Bot, in Decā Ber, in Malaya Vidaras, praesertim quidem nostrate, sed et qui in Balagante nascitur bonitate cedens.

ALIVS alio suavior est, sed tamen aliquid adstrictoria facultatis retinet, quoniam nunquam ita mature scit, vt commode exficari possit, quemadmodum in qui in Anafoga prouenit. Hanc ob causam, expelleri autem faciliorem obtinere non potest vt Zizipha, à quibus syrapi conficiuntur. Sed cum alii eius apud malu careamus, vt sunt Camuse Hispani dicta, commendantur hi apud nos.

DIFFERT arbor à Zizipho, magnitudine Mali eiusdemque foliis, minus tamen retardis: verum nonnulli similes est.

De Ambare. CAP. XVII.

FRUCTVS est hic in India, Ambare vocant, naci magnitudinis, narium in medicina vsus. Sed eo solent cibos condere, vt palato gratiores reddantur: maturum enim, odoratum est gratamq; aciditatem retinet. Cartilagineas quaedam interper cortice, viuescente, dum immaturus est, at in mature solum color.

* Lud. Ronan. Libaniger, cap. 11. hic fructum Ambare nominat. Est insequit, alios fructus Ambare nominat. Itaque dicitur, similitudo est arbori, fronsque, vt Pyro, scilicet. In legendum nota.

Carom-
bol.
Canarin.
Balimba.
Carom-bola
Buculata.

Bot. Bot.
Malaca.

Amba,
Magna.

nam à nostro differit, cum iam fere aboleat. Cum mactosolis foliis, et aliis q. similibus in colorata est, hinc corticem occurrere videtur, vt amygdala sicca. Darsalomon, quibus insusor est fructus, vocantur in eadem, vt apud nos olea, sed sunt longi meliores.

De Iambolones. CAP. XVIIII.

NASCITVR hinc frutex quidem in agris, Myrti effigie, sed foliis Arbuti. Fert à fructum in arboribus aliis persimilem, sed gustu admodum adstringentem; incolae Iambolones vocant. Maria conditur olivarum modo.

CETERVM atque hic fructus, neque Iaca admodum salubres ad huius regionis incolae adstantur.

De Brindones. CAP. XIX.

IN hac regione est fructus quidem Brindones vocatus. Is foris aliquantulum albicat, intus verò sanguinis modo rubet: gustu admodum acido.

INVENTIVR interdum foris nigricans (qui color maturitate conciliatur) nec adeò acidus vti superior, qui tamen non minus quam ille intus rubet.

MVLTOVM palato sapidus est hic fructus, mox verò nimis, ob nimiam aciditatem. Eo rindores vrantur. Cortex verò asseruatur, atque mari aliè transfunditur, aceri conficiendi gratia: quod à Lusitania quibusdam etiam in Lusitania factum est.

De Indico Melone. CAP. XX.

EST apud Indos Melonis genus prae grande & rotundum, oblongius tamen aliquantulum, formaq; quodam modo ovali, quod Lusitania Indiam incidentibus Pateca (corrupto ab Indorum Batice vocabulo) dicitur. Hic Melonem per longitudinem non aperiant, vt melopepones nostrates conestari aperimus: sed per transversum secant. Et licet dulcedine à nostro superetur hic Melo, attamen suavis est, refrigeratq; mirum in modum & humectat, tota carne sese in quendam liquorem resoluente.

VTI LIS est in bibosis febribus, & ardentibus, aduersum leucor & renem ardorem, vt experientia didicimus. Pri-

Iambolones.

Brindones.

Arcum &
Brindones.

Melo Indi-
con.

Pateca, Batice.

Melone In-
dici dicitur.

non ciet: solentq; sibi cum fructum edere, quatuor herbis d
 arctaculo, quoniam tam maxime sit infestus calor. Melis
 tamen nihil facere videntur, si ab eo suis mensis aspi
 ceantur.

HVIS semina (quo ante maturitatem cãdida sunt,
 per maturitatem verã nigra) sanum procreant, eaq; re
 liqui seminibus frigidis, iameris seu non carcamu, presen
 tiera astringunt.

REFERUNT Arabes & Persæ primũ ex India hãc
 fructum ad sedulatum, eamque ob causam Baticee indi
 appellant, id est, Melonem indicum, quo nomine etiam Avi
 cenna appellatur multis locis, Baticee enim eorũ lingua de
 lanã sonat. In India verò ab ipsa incolis Caligari dicitur.

MEMINIT huius Avicenna libr. 4. sen. 1. cap. 39.
 cap. de Terriana parte, ac cum malis laudibus commendat.

PHYTARVNE nãnulli id Meloni genui quod in Hi
 spania Castella nascitur, quodque Budiecas vocant, esse
 hunc Melonem indicum, & deprecant ad Baticee nomine
 Budiecas appellatum. Sed vales falsissimum. Nam pluri
 mum ab hoc differt eãu foliis, etiam plãta tota, qua Melo
 num indicam modo per solem non extendit, & serps,
 sed sese in altum attollit.

AIUNT etiam in Africa Indici similes nasci: sed
 eãu non videntur, affirmare non ausim.

IGNORABANT eruditi huius regionis medici,
 istum Melonem in Medicina vsam: (non solis enim ad huius
 modi inuitus sese abicere, & in suo curatiõibus exp
 erientia, & consuetudine dant axes utuntur) sed à me edo
 cti, eis vsu caperunt.

* Cum hoc fructu similitudinem quandã habeat vitium, quon
 Lodov. Ronan. lib. 5. capit. cap. 15. describitur in hoc modo
 Huius in Calicut fructus quondã Cucurbitis similes, sed condi
 tiõnes, et videri, et manere superius quatuordecim diebus
 eãu gustus. Non inveni quãvis videtur Negrodo, eãu huius
 libel cap. 6. scribit, id non erant huius Mungo, eãu etiam dicit
 unicus, officialium esse, Mungo verò frigidus, quoniam ex eis facult
 atibus colligitur. Non tamen locis non habent, et hoc vitium
 huius descriptio non habet, etiam quãvis alioquin in illis passis fruct
 õnes, quoniam ad nos spectare videntur, et D. A. phrasia Punicis
 Medicis, et publicis in Academia Ferrarensi Professor, et illustri
 Zanone, et alii verò alios interpretantur. D.V.N.

Baticee indi.

Caligari.

Budiecas.

Comolange.

De Mungo. CAP. XXI.

EST verò Mungo semine viride, quod per maturita
 tem sit nigrum, Cereolenti succi magnitudine. Pabulum est Mungo.
 equorum: interdum tamẽ etiam ab hominibus editur. Ga
 zarate & Decan incolis in febribus hoc modo vultur.

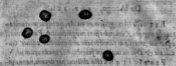
FEBRICITATI sibi abstinere per decem, nonnum
 quã per quoddecim dies: post quas huius fructus decortum
 illi propinquant, in quo nonnihil pulpæ remaneret: deinde
 cortice delectatam Mũgo & instat Oritæ acedum frictici
 tanti exhibent: Passim verò et triticum non nisi post multos
 dies: non quòd frumento carenti ha promiscuem eãu non
 ferretur, & solentur ergeri, quemadmodum apud nos,
 sed superficite teni dant taxat arentur, nativa sua pingue
 done & vberitate interdu sine plãta, frumentum
 Nouembri mense sibi equum, medio Ianuario colligen
 dum & matrem exhibet.

NASCI etiam serunt in Palestina hoc Mungo. Eius
 in eonia Avicenna, lib. 2. cap. 228. vocatq; Melic, Bel
 lutenis quoque interpres Mene: Mex autem dicitur dicit
 etiam medicis ab illius edocum sum. Iste alio loco lib. 1.
 Fen. part. 7. vsu prohibet alicuius cum Mene est, quoniam
 eãu facilius sint cõcessione inquit mex, periculum sit ne
 etiam adhibe mex eãu eãu quibus ad hepã rapitur.

Mungo viti.

* Melic habet nostra esculentaria. Mex.

* Mungo est Walrando Doorgo ex Orem. Fructus quidam
 gressu Piperis magnitudinis, rotundus, hinc, qui Cereolenti gressu
 huiusmodi per primũ huiusmodi. Consuetum videtur, etiam
 tamen & videri, et manere superius quatuordecim diebus
 eãu gustus. Non inveni quãvis videtur Negrodo, eãu huius
 libel cap. 6. scribit, id non erant huius Mungo, eãu etiam dicit
 unicus, officialium esse, Mungo verò frigidus, quoniam ex eis facult
 atibus colligitur. Non tamen locis non habent, et hoc vitium
 huius descriptio non habet, etiam quãvis alioquin in illis passis fruct
 õnes, quoniam ad nos spectare videntur, et D. A. phrasia Punicis
 Medicis, et publicis in Academia Ferrarensi Professor, et illustri
 Zanone, et alii verò alios interpretantur. D.V.N.

CURCAS lignis Papae est magnitudine, aut paulo amplior, oblongo plexuque, color ex cinereo nigrescit, cortex virens, & vilius fideam quandam per longitudinem strigose habens, per quam facillime in duas aquales partes dividitur, quae singulae grana continens, oblonga, altera parte plana, tuberositate, gustu acido. Aestivo Almondina portorem quondam ex ea fert, vix insignita diu non meliorem obtinentem: Hinc fructus describere videtur *Roos* (Sicut in Hoduportum, non in Awa, eod. ex appellatione, fons, & famulatus, *Zambo* Auctores, & *Roos* R. huius ad Almondinum simillimum esse ostendit.

De Curcas. CAP. IXII.

NASCITVR in Malabar fructus quidem magnitudine Anellane cum suo putamine, non tamen adeo rotundus: candidus est, gustu quasi sicut Indera coctis: hanc Chiuo-quienga vocant, id est exiguum Indum: in Cairo, vix frequens est, Curcas (sic etiam in quibusdam Malabar locis) in Cambaja Carpata. Dependet ex ramo cuiusdam plantae, quae feritur molius, quod sciam in medicina vsus.

QUANTVM coniectura consequi possum, videtur Serapio libr. simp. cap. 23. huius meminisse, vocatque Habel-

Curcas de-
scripsit.
Chiuo-qui-
enga.
Curcas.
Carpata.

Habelculcal corruptio vocato, cum Habel-alcul Habelculcal dixisse deberet, quod Curcas significat (Nob notius foret Curcas corrupte vocemus) Habel enim magnus semel sonat, al articulus est geminus, quem admodum aliquando dicimus. Scribit autem Serapio eius frequentem vsus senectis quidem copiam facere, sed cholericam quam vocat passionem excitare, quae omnia Malanates huius fructus tribuunt. **EST** vix meminit Rhazes, de re med. lib. 3. cap. 20. vocatque Kalkil, sed forsitan corrupte.

SECT quoniam in Cholericis passionibus mentioni iuridicimus, cum causis, signis, & curandae ratione hic subiiciamus. **ROLIPE** Graecis Cholera Latinitus vulgo medicorum Cholericam passionem nominat] Indu Moxi, id est, malum ed nimiam coarctationem contractum, Lostratu vocabullu corrupte dicitur Mordexi, Arabibus Herbatia, tamen si corrupte legatur apud Rhazes Saida, verbum est acutissimum, hic praesertim regionibus, praesertimque eger remediis. Nam plerumque intra viginti quatuor, interdum vero decem horarum spatium hominem necat; & quando tardissimum, quatuor die.

SOLET accidere ob multam crudelitatem, aut alimentorum praesentiam, interdum etiam ob immundum veteris vsus, idque magna ex parte lanio & latio, qui sunt Indu menses bibent.

PULSUS languidus est & concisus, difficili respiratio sequitur frigidus sudor seris, inter vero incitidus & stitit, oculis commouent, vigiliae torquent, frequens vomitus, & per inferna excretio, vix tadem virtus expultrix plene concidat, & subsequatur muscularum contractio & tensio.

DANDA est opera, vt confessam & sine mora succurratur: ventricularum viscosis humoribus primis excipietur medicamentis vomitum cunctis, quale est quod borderi & camini decollo (quod in hoc morbo esse remedium esse comperi) censet: alium vero dicitur ex borderi & sarfuru de-

Kalkil.

ROLIPE.
Moxi.Mordexi.
Rachiaia.

Casta.

tigna.

Causio.

1609,

collo, deo rofatum & melle rofacet colata eluatur: corpus
vniuersum panis efficitur & calcitru fricatur, eadem dor-
sum & crura calidus oleo inungantur, quale est calceitru-
num & rutaceum.

Vbi exalla apparuerit concitio, datur agri stillati-
sim liquor perducit, aut galina pinguis, à qua pinguedo ex-
empta fit, & deinde cum pauxilla aqua Canella & rosacea,
momentim, corallij & auri, iniecia: cydonia: frustulatum
conciſa, qua si recentia non inueniantur, maris conchita, prius
tamò alicò vino dilata. Aqua nulla propinetur, aut si etri-
ne opus est, pauxillum datur, in qua autij ignitum exſin-
dam fit: interdum ritum cum Canella, & tetteri in ritum
ratione huiusmodi calida rare praescribam, sed foris dani-
taxat admodum (robore videlicet ventriculo) inuolutio-
ne ex oleo melleo vino & nardino, deinde Canella facta.

PECULIARIA verò sunt remedia Thibetica vino
aut aqua rosacea, aut si statim Canella liquore miccerata,
pro necessitate ratione, uiciorum, lignum colubrinum, ra-
dix Malacensis, de quibus libro primo. Praesentium verò re-
mediorum non inueni tribus granis Lepidus Daxar, cumi suprà
mentis; miram enim in modum cordis vires reficit.

PERORO cum morbum Indici medici hac ratione curant.
Propinquant agri aquam decoctionis opiza cum pipere
& camino: pedibus canteria admovent, piper longam in
oculos inueniunt: aduersus autem muscularum contrahitio-
nem & tensionem, valis ligaturis brachia, cruraque ad ge-
nuum, deinde ad pedes vsque constringunt, & suam Betra
cadendum exhibent.

Inham. Inhamis vocatur planta quae dicitur angustifolia, folia terrea
seque, Ac in ipso aqua natum. Verum non quousque potest esse, sed fori
debetur simul ita, indicit si propagat. Tam uiciorum, nonnulli duntaxat
degypti esse existant, Colocasiaem potius nobis videri. Duo autem sunt,
aquarum deinde huiusmodi. Ac hoc Inham enim id est, quod alio no-
mine Inha vocatur, ex qua America factam conficiunt.

Videtur Strabo in loco quod dicitur prope nescit Andromedam, dicitur
vult non Canalicis lignis, Indiam potius Venant.

De Caceris, CAP. XXIII.

INVENTUR hic radix Trifuram modo in ipsis ter-
ra visceribus nascitur, qua deinde per siccitatem canaliculam
emittit dyrodantem, folio simul implicata, vitinea, tridila-
ta aquarica, sine Gladiolo similia. Debescens per siccitatem
terra, exciliter tuberosum modo: deinde siccata, casti anetru sa-
porum roferit: non siccata autem, ingrati saporis est. Cace-
ris hic vocant.

De Datura, CAP. XXIII.

PLANTA quam huius regionis incolae Datura ap-
pellant, caule est effrasso & alto, foliis Acanthi similibus, mi-
noribus tamen, per extrema & in ambros acuminatis seu
angulatis, multoq, secundum longirudinem nervos habentibus,
in fipido ferri, nisi quòd admodum sint humida, & gustu
nonnihil amara, odoremq, soliverum Raphani aliquòd alium
emulcentur. Flores in extremis ramis praeuenit colore Rorif-
marini, magna ex parte rotundum. Nascitur in Maluac.
Ex odore iudicari licet hanc strupem insalubrem esse.

INIICITUR à furibus hic flos, aut eius semen, in
cidus eorum quos depradari volunt: mente enim quodam-
modo alienantur, quotquot id medicamentum sumunt, &
in risum soluantur, magna cum libertate sinentes quod lu-
bitum est depradari. Datur autem hoc mentis alienatio vi-
ginti quatuor horarum spatio.

PRIMA cura esto, vomitum cieteris exhibere, ut quid-
quid in stomacho remansit, vna cum cibo euacuetur: deinde
euacuate & diuertere: oriet valis chysterium, & foris
brachiorum & crurum paulo supra pedem conficiantur,
fortibusq, ligaturis: interdum etiam cucurbitulis applicare:
qua si non inueni, venam secate in maiore pedis articulo
necesse est.

HORVM remediolorum vsu, nemo ex meis vnquam pe-
riculatus est: sed omnes Dei beneficis iura viginti qua-
tuor horarum spatium curauit.

Datura de-
fuit quid.Datura te-
tem ob-
dit.
Curatio.

PROPINATVA à plerisq. hoc medicamentum ti-
dendi & relaxandi animi gratia, cum videt eos, qui id sum-
pserunt, velut amentes & ebrios ferri. Attamen non pla-
cet hic ludus, & ne in seruis quidem experiri velim.

De Banguæ. CAP. XXV.

QVIA nonnulli in ea opinione fuerunt, vt putarent
Banguæ Indu dictum ab Opio, quod illi corruptè Oñium
vocari dixi, non debere, non adeo te fore duxi, pauca de
Banguæ differere.

ESTIGITUR Banguæ planta Cannabino hand absimili, ut
huius semen Cannabino minus est, nec ita candicans: dein-
de foliorum lignosi nudo serè cortice vestiuntur, vtrà quàm
in Cannabi. Proterè Indu huius semen & folia edant vt
siant in venterem procliuiores, * cum Aulæares conitarius
facilitates Cannabino semini tribuant, videlicet, quòd ge-
nitale semen exsiccet.

COGITUR autem hic succus è solis confusis, inter-
dum ex semine, cui nonnulli admisi sibi sanfel videntè (nam
inebriant, & quodammodo sensus cerebri ledunt) aut nu-
cem moschatam, & macim interdum garyophylos, inter-
dum capburam de Burneo cognominatam, alij amberam
& moscham pierig, opium, vt positiores Maurisani. Nul-
lam verd ex eo aliam virtutem capiunt, nisi quòd in exten-
su quodammodo rapiantur, atque omni sollicitudine libe-
rentur, tenor quiddam videntes.

CETERVM tunc vsu primùm excogitatus esse dici-
tur, vt Imperatores exercituum & miliares homines, quò
perpetuis vigiliis torquebantur, hoc Banguæ, aut vino, aut
opio epoto, veluti ebrii serrentur, & omni velut sollicitudi-
ne & labore soluti, autis dormirent.

SOLEBAT enim dicere magnus Sultanus Badur
Martino Alfonso de Sousa regio consiliario, quò plurimum
diligebat, & cui secretiora consilia credebat, quòd cum in
seminu adire vellet Lusitaniam, Brasiliã, Afiam minorem,

Ata

Arabiam, vel Persiam parauit Banguæ dumtaxat su-
mebat, quòd saccharo conditum, & suprà recitatu simpli. Moga.
cibus permissum, Maju vocant.

* Huius rei causa suspicatur Pragofo, an herba illa sit ab Indu ab-
lata, cuius meminit Theophrastus lib. 3. cap. 10. Plant. Hist.

De Anil. CAP. XXVI.

ANIL Arabibus, Turcè, omnibusq. in nationibus Anil.
dictum, vocatur in Guzarate, vbi fit, Gali, nunc verd ple-
risque Nil. Causa
Nil.

HERBA est quæ scribitur singulis annis, Orymo * si-
milis: eodem enim modo colligitur, & siccata maceratur.
Hanc deinde prode contusam, & in panes coactam, per ali-
quod dies siccandam exposuit, & siccata, viridis colore pra-
dita videtur: quòque magis exsiccatur, eo magis ad carni-
leum tendit, donec tandem in caruleum exsaturatam sua
venetum colorem exadat.

ID Anil proterum, quòd maximè parum est, quoad
vltimum arena modo non remanet, sed in tenuissimam seri-
nam diffunditur. Alij id preferunt, quòd in aquam conie-
ctum fluitat. Leuiusque esse debet, & bene coloratum. Anil dicitur
Anil.

* Mangitiquam habet Aulior, quòd vocabulum, quòquam Lusita-
non consistit, Basilicum seu Orymum interpretatur. At mihi inli-
qua eademmodum ista comparatio videtur. Inq. id non solum in ex Ory-
mo passibile consistere, sed potius ex Vario, quæ cum huius plantæ
descripore magis digna sit quædam.

Sed iste Pragofo insidiam mangitior, quoniam Rhopodia huc quæ-
ritur ex Orymo, vbi que in illum abstrahitur, cum videtur Menandi ma-
xima ex parte comparari in alijs etiam in seipso omnium nomine,
sed nisi à alijs plantis detrahatur, cum ita astrophylo seu feris in-
data coloribus) nupur ex velle Mangitiquam tandem plantam esse
eum fatisce, quoniam rarissimo pluribus motis esse Anil nostro Aulior
descripo potius conuenire, quam Orymum, cuius folia sunt Anil
distinguit. Sed an, quærit, Anil quòd minus hic callimitor potius descri-
bit, quòdque in Occidentali India celo efficit, eorum Orymo potius
quòquam habet? Imò ipsorum nil nisi hancidem describere, vel no dico-
runtur in re huiusmodi vtriusque illi indicabit. Memini autem quosdam
antiquos ex Anil similes Alexandria missi, eosque hanc esse magis
in vsu esse, non nisi huius, quæ Luta in Ceterum minoris fo-
lis consistit, turis, huiusmodi quoniam Græcorum quòd Hi-
spani

Banguæ
Oñium.

Banguæ de
Banguæ.

Banguæ suc-
cus.

Sultanus Ba-
dur.

Mangit-
quam.

(quæ Renssæ vocant) omnino similes profertur, quæ subloquæ
tis hauri à pernis solent.

De Ancoymo. CAP. XXVII.

Planta per-
sica.

NASCITVR in Malabar planta mira naturalem
si quæ manum admoveat, ibi contractatur. Folia Poly-
pody, flores verd luteos habet. Nullus veterum hanc, quod
sciam, mentionem fecit. Eam verd intelligere videtur, qui
Americam descripsit, quoniam in Peru provincia plan-
tam nasci asserit, cuius folia solo contactu sicantur.

Pista in Pe-
ru nascitur.

à Nicotariæ zona admodum abhorrui videtur Adichyomene, cu-
lus Through Hill plant lib. 4. cap. 1. meminit. Nâdicur, inquit, petu-
lium quoddam arbor circa Memphis, ab foliis, vel ramis, vel obia for-
ma peculiar quod sortis, sed contriv: facit raris eius spora, solum
sibi simile, vel Gaza vertit, vel petruis, vel Pictoris: sed alia rarietas
quâpiam condisit, folia vcluti arctostaphylos lævigatissima contracti-
bitur, deinde postea possi ad vitam redire.

à Præfatus Lopez de Gossies in Historia generalisp. 194. & 195.

De quibusdam Indiæ Regibus.

CAP. XXVIII.

CETERVM, quoniam plerumque Nicomora &
& quorundam Indiæ Regum in hâ nostrâ commentariis
mentionem fecimus: non aliam à nostrâ instituto fore iu-
dicam, si quid de hâ aliq, nonnulli Orientis Regibus
commemoraverit.

ELAPSI sunt igitur circiter trecenti anni, quod po-
tens quidam Rex in regno Dely, magnam illius Indiæ, quæ
intra Gangem est, partem occupavit, & regnum Balagu-
ter sine Balagar, quibusdam Regibus Genitivis ademit.

EODEM tempore tyrannidem in Cambaya occupa-
runt quidam Mauritanæ, expulsis legitimis dominis Gen-
tivibus, quos Reisbaros vocant.

Reisbaros.

A REOVLIS Balaguater originem ducere creden-
tur, quos nunc Venetiaras appellant; tam aliq hanc regio-
nem incolentes, Colles nuncupati. Sed tam bi, tam quos
Reisbaros vocant, præda & latrocinii vitam in hanc vsq,
diem sustinent. Ibi totum regnum Decan; hî Reisbaros
sibi, Cambaya regnum tributum pendunt, vt ad eorum

Venetiaras.
Colles.

incur-

incursumibus se redimant. Nec hactenus à vicinis Regibus
domari poterunt: nam strenui sunt & militares viri. Sed
etiam ipsi Reges, pecuniarum avidi, illos impuni grassari
suaunt, modo præda partem auferant.

EST verd hoc regnum Dely præcisè in continenti situm Regnum
Dely.
Septentrionem versus, & Carasone vsque extenditur. Fri-
gida admodum est regio, nimbis & gelu per hiemem non
minus diuexata, quam nostra Europa.

HOC regnum occuparunt, elapsi sunt triginta, am-
plius anni, Mogores, quos Tartaros nuncupamus (eius
verd Regu Dely fratrem in aula Sultani Bhadur Re-
gu Cambaya, magnæ honore esse dicitur) sed aliquanto
post tempore Tartario ademptum est idem Regnum ab
vno Equite, qui insensu Regi Bengala, quod ipsu fratrem
occidisset, seditionem adversus Regem movit, eiq, spicida-
to regnum Dely aliq, multa regna occupavit, ita vt om-
niam sui temporis potentissimus Rex fuerit existimatus.
Nam à viris sibi digni accepti, eum ditionem octingenta
lencas ambitu occupasse.

ERAT hic eques initio dominus montium quorun-
dam vicinarum regno Bégala, vocatusq, sui Xaholam, Xaholam.
id est, Rex mundi.

DE hâum gestu maior historia conscribi posset, quam
de magno Tamishan, quem nos corrupto nomine Tam-
berlanem vocamus, nonnulli Tamir-langue, idq, me-
lium, quod Tamir proprium eius nomen fuerit, & Lague
eandem significet, quem admodum ipse et al.

Tamishan,
Tâberlanem,
Tami-langue.
89.

CETERVM cum hic Rex Xa-holam occupasset
Decan & Cancan, nec posset tantam imperium conti-
nere, rediit ad sua: & hî postremò occupari regni suum
consobrimum profecit.

DELECTATVS est semper eius consobrinitus peregrini-
mè nationibus, quales Turci, Asia minoris, quam nunc
Natoliam appellant, iucæ: Rumes, qui Traces sunt: Ca-

Xa-holam.

Tajones, quos nomandi Aries putant, & Arabes,

DIVISIT autē regnum in provincias, quibus praefecti dedit. Maximam eam regionem qua ab Angedua usque ad Ciferdam per sexaginta leucas extenditur, deinde interiori regione cum alia terminatur provinciam gubernandam dedit Adelham, quae nos Idalcam appellamus. Et provincia qua à Ciferdam usque ad Negatona extenditur per viginti leucas, interiori vero regione alia provinciam, & Cambaya, jungitur praefecti Nizamalaco.

Adelham.
Idalcam.

Nizamalaco.

Guat. mde.

Bala, salsigiam.

Imadmaluco, Madremaluco, Cotamaluco, et, Verido.

Rex Daquem.

Mohadam coja.
Veriche.

Hi solum duos praefecturam obtinuerunt in Cancam, qui tractum est maximam usque ad montē Guate appellatum. Latē pater hic mons, & multum loci praesens est: illud autem mirum, cum fastigium in pulcherrimum planitiem desinere. Et quoniam lingua Persica Bala fastigium significat, Guate perē montem, vasa illa vasa cum montem provinciam, nomen Balaguatē inuenit, quae si dicat, supra montem vel ultra montem.

BALAGVATE igitur provincia praefecti sunt Imadmaluco, quem nos Madremaluco appellamus, & Cotamaluco, & Verido.

ERANT vero omnes isti Praefecti, peregrini natione, praeter Nizamaluco, quē ex Decan oriundū tradidit, & solum esse vniū Tocha Regū Daquem, cui cuius uxore stupri consuetudine habuerit Rex Daquem. Hinc fit ut Nizamaluco ex regia stirpe se prognatum praedicet: reliquos vero Praefectos, Regū esse servos & regia pecunia emptos.

SUCCESSV vero temporis factum est, ut haec omnes Praefecti tederet obsequi regū. Coniuratione itaq. inter se facta, provincias, quibus praefecti erāt, singulis sibi occupavit, & capitū Regū Daquem, in Beides primaria regni Decan vrbe, Verido vocis Praefectū castrorū dederit.

HVIUS coniurationis etiā participes fuerunt Gentiles quidem, veluti Mohadam coja & Veriche, quibus cesserunt regiones ampla cum aliquot opulentis vrbiū,

vide-

videlicet Mohadam, vrbi Visapor, qua nunc est regia Idalcam, & Salapor & Paranda, quae postea illi ademit Nizamaluco. Veriche suam provinciam retinuit, qua Cambaya & Nizamaluco provincia contermina est.

PROAVVS eius Adolham, quinunc vivit, pater ē Adolham. Educatōribus fuit natione Turca: mortuus est anno quingentesimo tricesimo quinto supra millesimum. Valde potens in semper fuit: at ei hū ademerunt Lusitani civitatem Goa, qua ducuntur leuca ab ellis fluminis Indi, quae vrbe Diul vocant, abest.

AVVS eius Nizamaluco qui nunc rerum potitur, Nizamaluco pater illius nomen Avici, quem aliquantū curavit (à quo plura duodecies mille pardans accepit, & si aliquot mensium singulis anni apud eum herere vellem, in stipendium annum offereret quadragesima milia, quod accipere nolui) obiit anno nono supra millesimum & quingentesimum. Hic erat, ut supra dixi, ex Decan.

IMADMALVCO, vel Madremaluco, natione Circassius fuit, initio Christianus: mortuus è est anno millesimo quingentesimo quadragesimo sexto.

COTALMALVCO, natione Corasone: mortuus est anno quadragesimo octavo supra millesimum & quingentesimum.

VERIDO, natione Hungarus, & initio Christianus, Verido anno millesimo quingentesimo & decimo mortuus est.

CETERVM autē quā ad horum nominum interpretationem accedimus, quaedam praemittere debet hanc nostro proposito deservientia.

RAO lingua indigena Regem significat: Naique vero Tribunum militum, aut Capitaneum vulgo vocatum. Admissari ergo hi Reges aliquem Gentilem indigenam in suam famulitū & ministerium, si exigua honore dignam illam censent, proprio eius nomini rotabam Naique adnectere solent, ut Salua-naique, Accem-naique:

Si vero multo bonore, RAO vocabulum adiungitur, ut Chita-rao, quem ego usui: magnificum vero est nomen, nam Chita Lycus sonat: igitur Chita-rao, Rex Lycus fortitudinis. Sed RAO simpliciter & sine additione prolatum, Regem Bisulger per excellentiam significat, qui alio certe ab Adel-ham multum distans est: nonne vero reliquis totum Decan regali potentior est, & ab eis fidelitatem accipit, ut omnium rerum esse visificanda.

SED Vt ad rem redeamus. Adel lingua Persica Iustitiam significat: Ham vero apud Tartaros Regem sonat: & quia eos, quibus sauent, Ham vocant, hinc factum est, ut Adel-ham, quasi Rex iustus dicitur sit, cum ipse & eius similes iustitiam minime colerint. Hanc Hesperii Sabayo appellat; nam, ut intellego, Arabica & Persica lingua Saibo Dignitatem sonat, que nomine per excellentiam vocatur.

MALVCO regnum sonat, & Neza lanceam lingua Persica; hinc dicitur Nizamaluco, quasi lancea regni.

SIC Cota idem est Arabibus quod Arx Latini inde Cotamaluco, id est, arx regni.

IMAD eadem lingua Solium sonat: hinc Imadmaluco, id est, Solium regni.

VERIDO conservacionem significat: inde Meliqueo verido, tanquam Rex conservacionis dicitur. Vocati sunt autem à nonnullis hi Praefecti, non Maluci, sed Meliques, quasi Reguli. At nec Maluco proprie regnum significat, sed regionem aut provinciam.

PERO quoniam Nizamaluco interdum à me Nizamora appellatur, huius vocabuli significacionem minime pratermittendam esse dico.

XATISMAEL pater eius Xa-tamas, qui nunc verum in Persia positus, ex huius genere euectus est in summam Imperatorum: & controversiam cum Tartarorum Imperatore habuit super sua religione. Is omnium vicinis regionibus,

bus, quae eius religionem excipere non vellet, cruentum intulit bellum. Hinc succedit filius Xa-tamas, idem mandatus de die Regulis regionis Decan: & hoc titulo Xa, quod Regi Persica lingua sonat, decoratur. Hinc factum est, ut hunc Adel-xa, Nizamoxa, Cotumixxa appellent, nomenque regium salubri respiciant: tamen si momenta cadendi facultati non habeant, nisi area. Huius religionem amplectum est Nizamoxa: at reliqui Reguli, post Legati eius abitum, eam reiecerunt.

HVMCXa Imaeli appellatur etiam Turci Sofy: quoniam sui exercitus Imperatorem virum strenuum habuit nomine Sufy.

SUNT qui Xaque non xa dicendum putent: sed errant. Nam tamen si Xaque dignitatis sit nomen, quippe Xaque senem significat (unde dicuntur Xaques Arabes) tamen Xa-Ismael dicendum, id est, Rex Ismael.

Xa vocabulum intrinsecus, ut aliqui de ludo Latrunculorum hic addunt, qui admodum famularum est Persis, & Mauritanis, tamen si apud eos alia sit ludendi ratio.

REGIMXA nuncupant; quoniam vero eam imperat, minime Xaque dicunt, sed xa, quasi dicerent, Meneo te Rex, ut locuste moueat. Reginam appellant Goazir, id est, Praefectum regni, seu quem Constabilem vocant: Delphinum sine Segretarium, Fil, id est, Elephantum: Equi, phtantem dicunt, Rochha, id est, Tigridem: peditem, Pinda, hoc est, virum qui pedes proliatur.

* Mambra à Michon, lib. 1. de Sarmata Africa, cap. 10. paulo aliter, ubi de Tamarorum Imperatoribus agit Quatuor, inquit, Imperatores ex Be hi generis sunt. Tamas, cuius, & imperatorum ex Tartarico felix sereno, cuius filius, & cuius sereno erat quidam filius & bellicosus. Iuxta est Tamas'ion in his locis celebratus, qui totam Africam vicerat, & vixit ad Aegypti portum, &c. Et paulo post: Fuit & alius princeps Tartarorum eo tempore Africae, quod in Latino sonat classis, uti claudum sereno quoniam classis erat, sed ferax. In multis bellis feliciter gessit, &c.

INDEX EORVM QVÆ HOC

LIBRO CONTINENTVR.

Table with 3 columns: Name, Page Number, Name. Includes entries like Aberrim regio, Abobali, Acorn-saque, etc.

Table with 3 columns: Name, Page Number, Name. Includes entries like Brasilium lignum, Brasilia, Brevifolia, etc.

I N D E X.

Dinas Boque medio	gasdas	51	bi	94
104	Gasda	77	bilhane	94
distegus 131	Ganga fl.	11	bireles	131
diore	Gangs fl.	48-110	byacanthulapsi	177
Diu India 131	greta	147		L.
doce 34	gromo	67	laja	184-185
dolorosa 191	guyophylli sp. & le-		lectos	185
	quamb.		jaga	101
Ebur 49 & seq.	gudas. 131. & seq.		jama	159
ebur fossil 51	gumosa 169		jaisil	80
echi 34	gungbi 111		jambolon	105
elocostil 106	gungber 115. & seq.		jambos 199. & seq.	
elma 104	gungber historia Ind.		jangomas 185	
stephani dens 49	gungber florifer 119		japori	130
stephanos carni ve-	Goa India empodium		jassiare	203
icurna Aethops 70	70		jaisi	177
stephanos 51. & seq.	gan erbot 48		jasindil	103
Ek-oe 104	Gozzir 117		jasindil	84
embolgi 111	gotlan 79		jalatun 114	
emp 34	gotim 101		ihamari 13	
ernemil 34	gramaha 118		imad	116
	gramana lapis 177		Imadmalaco	114
F. 31	gayaven lign 146		inggi 15	
Fans de Malacca 110	Goanbanos 154. &		ingri 111	
faulci 39	seq.		ingri 15	
faulci hiber. 103	gum 114		ingra 191	
faulci aqua Billaitis 108	Gubena 81		impratoria 110	
frangi 174	Guisa 57-190		Indi odoramenta de-	181
Scannambum 190	Guora 109		ditissimi 181	
Spata banaja 151	gusi 111		India Regia sicut	111
51	H. 107		111	
51-117	Habalosid 107		labate 108	
51-117	habelocid 107		jogues 158-163	
51-117	habet 152		lata 170	
51-117	hacche 7-41		itam 170	
51-117	hachaina 107		lulsi porus 179	
51-117	hadhad 44		lusi historia 181	
51-117	hageramini 168.		lunosa odorosa 111	
51-117	178		lunosa rotunda 194	
51-117	hilling 101			K.
51-117	blana 116			
51-117	hamana 113			
51-117	band 67			L.
51-117	hatis-cachale 111			
51-117	brge 121			
51-117	herba Malabarica 111			
51-117	herba Mentecuda 111			
51-117	Herodoo Galata 15			
51-117	harzambet 188			
51-117	higuito 191			
51-117				

I N D E X.

heris descriptio Ind.	maras 141-169	Nalidus Indica 1
Isiprimus Gallicum 10	maro-ant 156	Nava 190
Isaodon 114	Ma-ala 191	narfas 119. & seq.
Infula D. Lamerei 18	matra-liquibe 123	narri 101
Isig-eb 131	margarita 179. &	negundo 184
Isoa Cochinal deseri-	mar-elas de Benga	Nera 108
ptio 164	la 110	Nigilla 104
Ispian alois 44. 61	maro 101	Nitor 104
Ispian colobrin 161	masfrasi 70	nil 118
Ispian Sempaisian 41	matra 11	nila 176
quadambar 90	matia 101	nilapandi 176
Ispiospermum 110	matiao 13	simbo 181
Isofemoriti 59	matra 37. 9.	Niravalo 114
Isolan 18	matraque 118	Nitavosa horti 70
Isolan hory 18	matra Indica 101	Nitavosa ox 111.
Isolan 11	matra 177	meche 114
Isolan 179	matra 15	max India 101. & seq.
Isoventosa 146	matra Arabica 11	max myrrilla hiber-
Istic historia 41. &	matra 101	ita 97. 80
seq.	matra 118	O.
Iylian 41. & seq.	matraque 103	Oella pora 61
	M. 71-101	Oculid 9
Maer 59	matra medicamen-	Oculis cavi gemma
mao 81	ta 11	177
machuzari 70	Mogashy 15	ofum 11-110
Madomalaco 114	Mogora 111	ojopur 11
Magna 101	mogoli 181	opum 88
Magnes 178-179	Mohadam coja 114	orata 104
de laqueis parus 179	molana 13	oxypanit 117
maia 111	Momban Indica 53	F.
malabarum 71. &	monocote 1	Pac 58
seq.	monduz 141-165	pacena 191
Malacemilapide de-	moros 18	pachis 174
scriptio 161-169	mod 179	palan 100
Malacemilapide 164	mozil 107	palis de Mecha 111
Malabarica herb 185	mosigo 101. & seq.	palis 80
Infula de Madina 6	morquina yaa 177	palis India 107
Malacemilapide 84	mosi 190-191	palis filachia 116
Malaco 114	mos 179	palmitis 107
maloba 12	myrobala 111. &	pan 71
malaga 128	seq.	panap 189
malaguan 111	myrica 19-18	paquoma 194
malaguan 199	N.	panon 118
malaga 170	Nalidus 114	Panzac filia 114
malaga 171	nachi 44	Parizaco 114.
malaga 176	Nalio 170	palis comitici 111
malaga 41-46	Nalioque 111	parca 109
Malabarum 106	Nalita 10	parca 166
		parca

INDEX.

passé	166	reimons	37	Sin Rex	11
perdan	41	Reishons	211	Singai	181
peretas	174	Rex Bihager	216	Sirook	71
pericly	174	Rex Daqam	214	Sri	42
per sambira	131	Rex Iegh	51	Sufide	100
perosan	25	Rex Jon	51	Sungaid	274
piada	217	rumakit	113	Suoncainfala	9
pijan	150	rubaburum	144	Soly	217
plizane	11	Rhale casopota	37	Sotbas	13-16
plimptin	18	Rhasan Chini	141	Sperma balma	5
plinan	39	rhoceros	51	Sprell goma	174
poer	14, & 109	rubalaz	16	Spodium	48
pipe caratoum	30	noqamalia	26	swale	43
pipis hifora	18	rochla	137	Syax	34
plum vesicum	131	rodolho	188	Syax li-poa	13-14
Planta perigrina	131	ropder	28	& 25	
Planta in Petu balena		rosa Hierichilina	132	fuca	155
131		rubins	272, 126	Sply	217
plamaq	193	rubens de Coon	125	Sulavos Badar	130
Poa	39	Rub pona	21	Sumbel	110
poicilanz	177	Rumer	34	uta	21
poma paradisi	131				
promethium Bonz					
spei	57	Sibayo	216	Tahager	174
proditorum Com-		Sac	30	talair	146, & 109
rim	7	Sacramante	46	talair hif.	47
ptomopocid Corti	161	Sacola	54, & 109	tanah	10
ptomopocid de Cui-		Sacola hiforia	56	tanatapara	26
rustra	21	Sachbar	113	tan-ami	11
psedocaput	117	Salafiam	78	& 216	
pucho	117	Sabo	216	Tan beriant	111
pull	117	Salfiam	58	tambul	71
		Salixia	58	Tambudar	73
		Salsuane	211	Tamihum	111
Quabeh	31	Salsuay, inkla	40	Tamir-langue	211
quabeh China	131	Salsuay	134	tanga	148, 141, 40
quebulg	191	Salturanc	71	Tapobara inkla	40
quell	192	Sindal	48	61	
quequ	177	Sindal hiforia	49	Tarait	111
quetras	19	Sindaloidala	49	Temur cuta	117
quifc	19	Sindalo fende Siquan	49	terga	101, 104
qui	161	ibid.		Tigamam	111
quipole	161	Sindal & 65, & 109		terict	147
		Singon desono	31	thaidie	78
R.		Siphuro rubins	176	thapka	140
Rulle China	141	Sappirus 174, & 109		thois plant	39
& 109		Sarsile	47	thos	28
ramenl	161, 164	Selsch	111	thymela	11
Rao 117	169	Seloch	ibid.	Tigre	27
raum	141	Soni	111	nguar	141
raum China	ibid.	Sranada	81	Tinor inkla	49
regula irpens	163			Tinor	

INDEX.

Tinod	118	Vax	121	Xosmas	116
tinat	117	Varabon	121	Xoque	117
tiemabim	45	Vd	47	Xyloctylidim	66
tiro	30	vdo	16	Xir	41
tiroan	101	Vncaulim	146	Xocall	41
tiropium	143	Vncaulim	131	Xiquell	45
Trogodym	126	Vviche	114, 115	Y.	
trougibim	41	Verido	114, 115, 116	Yacot	176
turbe	145, & 109	vidam	101	Yumbo	49
turokaf gema	174, 175	viox	31	Zabager	174
tuyprom	140, 141	volo	179, & 109	Zamairu	174
uta	48	volon	410, 37	Zedaine	117, 119
typographica spod		Vilboque pinnula	16	Zrian inkla	61
China	111	X.		Zraba	118
V.		Xa	116	Zramba	117
Vafa overchina et inf.		Xaholam	111	Zrumbur	117, 118
vide	117	Xa-Imudi	116	Zigt	64
Vaticam	111	Xambdar	71		

FINIS.

